శ్రీ ర స్తు.

శ్లో॥ చరితమిదం శ్రీ వస తేశ్వౌర్యౌ దార్యాదిగుణగభీరస్య।
ఉజ్జయినీ పురధామ్నో విక్రమవిశ్వంభరాజానేః.

శ్రీమద్గీర్వాణవాణీనైపుణీ మఖిలమానా నాం
అవతరణతీర్థమిదం

మహారాజశ్రీ పచ్చయప్ప పాఠశాలాయాం
ఆంధ్ర ప్రధానోపాధ్యాయేన
వి. కృష్ణమాచార్యేణసంశోధితం

గట్టా - ఆదినారాయణ శ్రేష్ఠినః-
ఆదివిద్యావిలాస సమాఖ్యాయాం
ముద్రాశాలాయాం

పసల - పార్థసారధి నాయ కేన
ముద్రాక్షరాంకితమాసీత్.

౧౮౬౫ సం॥ మార్చి నెల ౨౭ వ తేది.

శ్రీరస్తు.

శ్రీవిక్రమార్కమహారాజచరిత్రప్రారంభః.

శ్లో॥ ఏకం దేహం వందనీయానాం వంద్యాం వాచామధీశ్వరీమ్। కామితాశేషకల్యాణకలనాకల్పవల్లికామ్॥ గజాననాయ మహతే ప్రత్యూహతిమిరచ్ఛిదే। అపారకరుణాపూరతరంగితదృశే నమః॥ శ్రీపురాణపురుషం పురాంతకం పద్మసంభవముమాసుతం మయా। సంప్రణమ్య చ సురాం సరస్వతీం విక్రమార్కచరితం విరచ్యతే.

అస్తి కిల మాళవే సమస్తవస్తుసంపూర్ణా స్వగుణపరాభూతపురందరపురవిభూతిరుజ్జయినీ నామ నగరీ - తత్ర సమస్తసామంతసీమంతినీసీమంతసిందూరారుణచరణకమలయుగళో భర్తృహరిర్నామ రాజాసీత్ - స చ సకలకలాప్రవీణస్సమస్తశాస్త్రాభిజ్ఞశ్చ - తస్య చ రాజ్ఞస్స్వవిక్రమాపహృతవైరివిక్రమో విక్రమో నామానుజోభూత్ - తత్ర చ నగరే సకలశాస్త్రాభిజ్ఞస్సమస్తమంత్రశాస్త్రప్రవీణో బ్రాహ్మణః కశ్చిదజాయత - స కేవలం దరిద్రః - స చైకదా మంత్రానుష్ఠానేన భువనేశ్వరీమతోషయత్ - సా తు సంతుష్టా బ్రాహ్మణమాహ - భో బ్రాహ్మణ ఫలమేతద్భక్షయ - అనేన జరామరణవర్జితో భవిష్యసి. బ్రాహ్మణస్తత్ఫలం గృహీత్వా స్వభవనం ప్రత్యాగత్య స్నాత్వా దేవార్చనాం విధాయ యావత్ఫలం భక్షయితుమయతిష్ఠ తావత్తస్య మనస్యేవం బుద్ధిరభూత్ - అహం తావద్దరిద్రః - జరామరణవర్జితో భూత్వా కస్యోపకారం కరిష్యామి - బహుకాలజీవినోపి మమ భిక్షాటనేనైవ జీవనం కార్యం - పరోపకారిణస్తు పురుషస్య స్వల్పకాలజీవనమపి శ్రేయో భవతి - అన్యచ్చ - జ్ఞానశౌర్యాదిగుణోపలక్షితః క్షణమాత్రమపి యో జీవతి తస్యైవ జీవితం సఫలం - తథా చోక్తమ్ * ॥ యజ్జీవతి క్షణమపి ప్రథితైర్మనుష్యైర్విజ్ఞానశౌర్యవిభవాదిగుణైస్సమేతః। తత్తస్య జీవితఫలం ప్రవదంతి సంతః కాకోపి జీవతి చిరాత్తు బలించ భుఙ్క్తే ॥ * ॥ యస్మిన్ జీవతి జీవంతి బహవస్స తు జీవతు। బకోపి కిం న కురుతే చంచ్వా స్వోదరపూరణమ్ ॥ కించ * ॥ క్షుద్రాస్సంతి సహస్రశస్స్వభరణవ్యాపారపూర్ణాదరాః స్వార్థే యస్తు పరార్థ ఏవ స పుమానేకస్సతామగ్రణీః। దుష్పూరోదరపూరణాయ పిబతి స్రోతః పతిం బాడబో జీమూతస్తు నిదాఘసంభృతజగత్సంతాపవిచ్ఛిత్తయే * ॥ అసంపాదయతః కంచిదర్థం జాతి

క్రియాగుణైః । యదృచ్ఛాశబ్దవత్పుంసస్సంజ్ఞాయై జన్మ కేవలమ్ ॥ ౫ ॥ ఏవమాదివిచార్యైతత్ఫలంరాజ్ఞేదద్యాం-సజరామరణవర్జితోభూత్వాచాతుర్వర్ణ్యంధర్మతస్సవిశేషంపాలయేదితినిశ్చిత్యతత్ఫలం గృహీత్వా రాజసమీపమాగత్య ॥ * ॥ అహీనమాలికాంబిభ్రత్తథాపీతాంబరంవపుః । హరోహరిశ్చభూపాలకరోతుతవమంగళం ॥ ఇత్యాశిషంప్రయుజ్యఫలందత్వాభణతిస్మ- భోరాజన్ దేవతావరప్రసాదలబ్ధమిదమపూర్వంఫలంభక్షయ - అనేనత్వంజరామరణవర్జితోభవిష్యసి- రాజాతుతత్ఫలంగృహీత్వా బ్రాహ్మణంసమ్మాన్య ప్రేషయిత్వావిచారయతిస్మ - అహోమమైతత్ఫలభక్షణాదమరత్వంభవిష్యతి- మమత్వనంగసేనాయామ్మహతీప్రీతిరస్తి- సాచయిజీవతిమ్రియేతచేత్తస్యావియోగదుఃఖంసోఢున్నశక్నోమి- తస్మాదిదంఫలం మమ ప్రాణప్రియాయాయనంగసేనాయాదాస్యామీతితామాహూయతస్యైదదౌ-తస్యాస్సుందరికః కశ్చిత్ప్రియతమః-సాపునర్విచార్యతస్మైతత్ఫలందదౌ-తస్యకాచిద్దాసీప్రియతమా-సతస్యైప్రాదాత్-తస్యాఃకశ్చిద్గోపాలఃప్రియః- సాతస్మైప్రాదాత్-తస్యాపికస్యాంచిద్గోమయధారిణ్యాంమహాప్రేమాభూత్ - సోపితస్యైప్రాయచ్ఛత్ - తతస్సాగోమయధారిణీగ్రామాద్బహిర్గోమయంహృత్వాతద్భాజనంశిరసినిధాయతదుపరితత్ఫలంనిక్షిప్యరాజవీథ్యామాజగామ - తావద్రాజాభర్తృహరిరాజకుమారైస్సహబహిర్గచ్ఛన్ తస్యాశ్శిరస్థాపితగోమయాగ్రస్థితంఫలందృష్ట్వాగృహమాగత్యబ్రాహ్మణమాహూయాబ్రవీత్ - భోబ్రాహ్మణ త్వయాయత్ఫలం దత్తంతాదృశమన్యత్కిమస్తి- బ్రాహ్మణః- భోరాజన్తత్ఫలం దేవతా వరప్రసాదలబ్ధంతాదృశంఫలంభూలోకేనాస్తి-సత్యమేతత్ -రాజానామసాక్షాదీశ్వరః-తస్యపురతోనృతంనవాచ్యం- సదేవవన్నిరీక్షణీయః- తథాచోక్తం॥*॥సర్వదేవమయోరాజా ఋషిభిఃపరికీర్తితః । తస్మాత్తందేవవత్పశ్యే న్నవ్యలీకంవదేత్సుధీః ॥ రాజా - తాదృశంఫలమిదానీమేవ దృష్టంరాజవీథ్యాం - బ్రాహ్మణః- మయాదత్తంఫలంభక్షితం వానవా-రాజా-నాహమభక్షయం కింతుమమప్రాణప్రియాయాఅనంగసేనాయాఃప్రాదాం-బ్రాహ్మణః- తర్హితాంపృచ్ఛ- రాజా-తామాహూయసశపథమపృచ్ఛత్ - అనంగసేనా- మయాతత్ఫలంసుందరికాయదత్తమితిపఫాణ- సత్వాకారితోదాస్యై దత్తమిత్యకథయత్ -దాసీగోపాలాయేతి- గోపాలోగోమయధారిణ్యాఇత్యవా

పిత్ - తతోజాతసంప్రత్యయోరాజావిషాదంపరమంగత్వా ససంభ్రమం
గోమయధారిణీమాకారయిత్వాతత్ఫలంగృహీత్వాకతిచిచ్ఛకానపారీత్ ॥
* ॥రూపేమనోహారిణియౌవనేచవృద్ధైవపుంసామభిమానబుద్ధిః। నతభ్రు
వాంచేతసిచిత్తజన్మాకర్తుంయదేవేచ్ఛతితత్కరోతి ॥ అహోస్త్రీణాంచి
త్తంచరిత్రంచకేనాపిజ్ఞాతుంనశక్యతే- తదుక్తం॥ * ॥ అశ్వప్లుతంవాసవగ
ర్జితంచస్త్రీణాంచచిత్తంపురుషస్యభాగ్యమ్।అవర్షణంచాప్యతివర్షణంచదేవో
నజానాతికుతోమనుష్యః ॥తథాచ * ॥ గృహ్ణాతీపిపినేవ్యాఘ్రుంపహాంగంగగ
నేస్థితమ్ । సరిన్మధ్యగతంమీనంనస్త్రీణాంచపలంమనః॥ కించ * ॥ హీనభా
గ్యస్యరాజ్యశ్రీఃపుష్పశ్రీర్గగనస్యవా। భవేదేవనతుస్త్రీణాంస్వమనశ్శుద్ధిర్మనా
గపి ॥ అపిచ * ॥ సుఖదుఃఖజయపరాజయజీవితమరణానియేవిజానంతి। ము
హ్యంతితేహినూనంతత్త్వవిదశ్చాపిచేష్టితైస్త్రీణాం॥అన్యచ్చ * ॥ స్మరో
పమమపిప్రాప్యవాంఛంతిపురుషాంతరమ్ । నార్యస్సర్వాస్స్వభావేనసో
చ్యంతేహ్యమలాశయాః॥ తథాచ * ॥ వినాయంత్రేణమంత్రేణతంత్రే
ణాపినయేనచ ।వంచయంతినరంనార్యఃప్రజ్ఞాధనమపిక్షణాత్ ॥ * కులజాతిప
రిభ్రష్టంనికృష్టందుష్టచేష్టితమ్ । అస్పృశ్యమధమంప్రాయో మన్యేస్త్రీ
ణాంప్రియంవరమ్ ॥ * గౌరవేషుప్రతిష్ఠాసుగుణేష్వారాధ్యకోటిషు । వృ
ష్ణైవహానిమజ్జంతిదోషపంకేష్వయంస్త్రియః ॥ * ఏతాహసంతిచరుదంతిచ
విత్తహేతోర్విశ్వాసయంతిచనరంనతువిశ్వసంతి। తస్మాన్నరేణకులశీలవతా
సదైవనార్యశ్శ్మశానఘటికాఇవవర్జనీయాః ॥ అన్యచ్చ ॥ * నవైరాగ్యాత్ప
రంభాగ్యంనబోధాదపరంసుఖమ్ । నహరేరపరస్త్రాతాన సంసారాత్పరోరి
పుః॥ ఇత్యేవంపరిత్యాపరంవిరక్తోభర్తృహరిర్విక్రమార్కంరాజ్యేఽభిషిచ్య
తత్ఫలంతస్మైదత్వాస్వయంవనంజగామ - తతఃప్రాప్తరాజ్యోవిక్రమస్స
కలామపివసుంధరాంన్యాయేనపర్యపాలయత్ - తతఏకదాదిగంబరః కశ్చి
ద్రాజసమీపమాగత్య॥* ॥ లీలయామండలీకృత్యభుజంగాన్ధారయన్నరః॥
దద్యాద్దేవోవరాహశ్చతుర్భ్యమభ్యధికాంశ్రియమ్॥ ఇత్యాశిషముక్త్వారా
జహస్తేఫలందత్వాబ్రవీత్ - భోరాజన్ అహంకృష్ణచతుర్దశ్యాంమహాశ్మ
శానే అఘోరమంత్రేణహవనంకరిష్యామి తత్త్వయోత్తరసాధకేనభవిత
వ్యం- రాజాచతథేతిప్రతిజ్ఞాయతేనసహపితృవనంప్రావిశత్ - తత్రదిగం
బరోనృపంహంతుమారభ్యతేనస్వయమేవహతః - తేనప్రసంగేనతస్యరా

క్షో భేతాళో వశంవదో బభూవ- అష్టమహాసిద్ధయశ్చ ప్రాప్తాః - తతస్త్రిభు
వనేస్యకీర్తిరసర్గళాగంగేవబభూవ - తత్రాంతరేసురనగరేరంభోర్వశ్యో
ర్నృత్తనైపుణ్యేవివాదస్సమజాయత- తయోరంతరమవగంతుమమరేషు
కోపినశశాక- ఏకదాసింహాసనాసీనందేవంవాసవంనారదఃపభాణ-దేవధరా
తలేవిక్రమోనామరాజాజాగర్తి-సనకలకలాభిజ్ఞః విశేషతస్సంగీతవిద్యా
విచక్షణః- సఏవైతయోర్వివాదనిర్ణయంకర్తుంప్రభవేత్ - తచ్ఛ్రుత్వామ
హేంద్రో విక్రమమానేతుంమాతలిం ప్రేషయామాస - విక్రమోపి
మాతలిసమానీతంరథమారుహ్యసహైవభేతాళేనసుధర్మాంప్రవిశ్య వాస
వేనసమ్మానితస్సముచితమాసనమధ్యాస్త- తదానీంరంభోర్వశ్యోర్నృత్తం
ప్రావర్తత- రాజాతూర్వశీంప్రశశంస- నృత్తశాస్త్రరహస్యాన్యుపన్యస్య
జయమూర్వశ్యైప్రాదాచ్చ- పాకశాసనస్తుపరంసంతుష్యమణిమయమతి
మనోహరంసింహాసనమేకమస్మైప్రాదాత్ - తస్మిన్ సింహాసనేద్వాత్రింశ
త్సాలభంజికాస్సంతి-తాసాంశిరసిపదంనిధాయతత్రాధ్యాసితవ్యం- రాజా
తుమహేంద్రమాపృచ్ఛ్యతదాసనంగృహీత్వానిజపురమగమత్ - తదనంత
రమేకదాశుభేముహూర్తేవిక్రమార్కో బ్రాహ్మణాశీర్వాదపూర్వకం త
త్సింహాసనమారుహ్యరాజ్యమకరోత్ - ఏవంమహాన్ కాలోగతః-తతఏకదా
ప్రతిష్ఠానగరేకస్యాంచిత్కన్యకాయాంశాలీవాహనోనామసమజాయత-త
త్రాంతరేతూజ్జయనీంపరితోభూకంపధూమకేతుదిగ్దాహాదీని దుర్నిమిత్తాని
దృష్టాని-తతోవిక్రమాదిత్యోదైవజ్ఞానాహూయభూకంపాదిఫలంపప్రచ్ఛ-
దైవజ్ఞాః- భోదేవయదయంభూకంపస్సంధ్యాకాలేజాతః- అతోరాజ్ఞోనష్టం
సూచయతి-తథాచనారదీయే॥*॥ అనిష్టదఃక్షితీశానాంభూకంపస్సంధ్యయో
ర్ద్వయోః। రాజ్ఞాంవినాశపిశునోధూమకేతురుదాహృతః॥ ఏతద్దైవజ్ఞవచ
నంశ్రుత్వారాజాబ్రవీత్ - భోదైవజ్ఞాఃపురాపరమేశ్వరస్సంతోషితస్తపసా
మాంప్రాహ భోరాజన్ ప్రసన్నోస్మి వినామరత్వంయాచయ-తతోహమవో
చంభోదేవసార్ధద్విహాయనాయాంకన్యాయాముత్పన్నాత్పుత్రాన్మమమర
ణమస్తు-తచ్ఛ్రుత్వాదేవస్తథేత్యనుజగ్రాహ- ఇతిరాజ్ఞోవచనంశ్రుత్వాతర్హి
తాదృశఃపుత్రోభవిష్యతీతిదైవజ్ఞైరుక్తం-రాజాపిహాదైవసృష్టిరచింత్యా
తాదృశఃకస్మిన్ దేశేకథముత్పన్నోభవిష్యతీతివ్యాకులీకృతచిత్తోభేతాళమా

జ్ఞాత్వైతత్సర్వంతస్మై వేద్యాబ్రవీత్ - భోయక్షుపృథివీంపరిభ్రమ - ఏ
వంవిధఃకస్మిన్ దేశేకుత్ర నగరేసముత్పన్నఇతినిశ్చిత్యర్ఝుడితిసమాగచ్ఛ - భే
తాళో మహాప్రసాదఇతినిర్గత్య నాగరవేలావలయితాంసగిరికాననాంవసుం
ధరాంపర్యటన్ ప్రతిష్ఠానగరంప్రవిశ్య కుత్రాపికుంభకారగృహేకంచిన్మా
ణవకంకాంచిత్కన్యకాంచక్రీడమానౌదృష్ట్వాపృచ్ఛత్ -యువాంకౌ-కన్యా-
అయంమమపుత్రః - భేతాళః - కస్తేపితా - కన్యా - కంచనబ్రాహ్మణమ
దర్శయత్ - తతోబ్రాహ్మణమపృచ్ఛద్భేతాళః - బ్రాహ్మణః - ఇయంమ
మకన్యాఅస్యాఃపుత్రోయం- తచ్ఛ్రుత్వావిస్మయంగతోభేతాళఃపునర్బ్రా
హ్మణమవాదీత్ - భోబ్రాహ్మణకథమేతత్ - సోబ్రవీత్ - దేవానాంచరి
త్రమగోచరం - అస్యారూపలావణ్యాతిశయమోహితశ్శేషోనాగేంద్రోన
యాసంజగామ - తస్మాదస్యాంజాతఃపుత్రోయంశాలీవాహనః- తచ్ఛ్రు
త్వాభేతాళస్సత్వరముజ్జయినీమాగత్యవిక్రమాదిత్యాయసర్వమపివృత్తాం
తమకథయత్ - రాజాపితస్మైపారితోషికందత్వాఖడ్గమాదాయప్రతిష్ఠాన
గరంప్రవిశ్యయావత్ఖడ్గంశాలీవాహనేచిక్షేప - తావత్తేనఖడ్గేనస్వయమేవ
క్షతఃప్రతిష్ఠానగరాదుజ్జయిన్యాంనిపపాత- క్షతవేదనాదహ్యమానశరీరోనం
తరమేవజీవితంవిససర్జ - తతోమంత్రిష్వురాజాయమపుత్రఃకథంకర్తవ్యమి
తివిచారయత్సుభట్టిః ప్రాహ- విచార్యతాంఆసాంకాపిగర్భిణీరాజమహిషీ
ణాంస్యాదితి - తతోవిచార్యమాణేకాపిసప్తమాసగర్భిణీసమభూత్ - తదా
సర్వేమంత్రిణోమిళిత్వాగర్భస్యాభిషేకంకృత్వాస్వయంరాజ్యంపర్యపా
లయన్ - తదింద్రదత్తంసింహాసనంయదైవశూన్యమాసీత్ - తదామధ్యేస
భంకాప్యశరీరిణీవాగాసీత్ - భోమంత్రిణోస్మిన్సింహాసనేసముపవేష్టుం
విక్రమార్కసదృశోరాజాకోపినాస్తి- తస్మాదిదంసుక్షేత్రేనిక్షిప్యతాం-త
చ్ఛ్రుత్వామంత్రిణఃకుత్రాపిపవిత్రేక్షేత్రేతత్సింహాసనంనిక్షిప్యతత్క్షేత్రం
యావనాళచణకసమృద్ధంబ్రాహ్మణాయకస్మైచిద్దదుః - బ్రాహ్మణోపియత్ర
సింహాసనంనిక్షిప్తంతదుచ్చస్థానమితిపక్షిణాముత్థాపనార్థంతదుపరిమంచంని
క్షిప్యోపవిశ్యపక్షిణస్సముత్థాపయన్నవర్తత- అథకదాచిద్భోజరాజస్ససైన్యో
మృగయామటన్ రాజకుమారైస్సమేతస్తత్క్షేత్రసమీపేయావదాజగా
మతావన్మంచోపరిస్థితోబ్రాహ్మణఃప్రాహ - భోరాజన్ ఏతత్క్షేత్రంఫలి
తమస్తి-ససైన్యేనసమాగత్యాత్ర భవతాయథేచ్ఛంభుజ్యతాం అశ్వేభ్యశ్చ

ణకాదరహోదీయంతాం - అద్యమమజీవితంసఫలమాసీత్ - యతోభవాన్
మమాతిథిర్జాతః ఈదృశస్త్వతిథిఃకదాపినసందృశ్యతే- తచ్ఛ్రుత్వారాజాస
సైన్యంక్షేత్రమధ్యంప్రవివేశ- తతోబ్రాహ్మణఃపత్యుత్థాపనాయమంచా
దవరుహ్యక్షేత్రమధ్యేప్రవిష్టంరాజానందృష్ట్వాభీతోభణత్ -రాజన్కిమేవ
మధర్మఃక్రియతే బ్రాహ్మణక్షేత్రమిదంవినాశ్యతే- యద్యన్యైరధర్మఃక్రి
యేతతద్రాజ్ఞేనివేదనీయం - త్వమేవాన్యాయ్యంకర్తుంప్రవృత్తః- ఇదానీం
కోవానివారయిష్యతి॥ఉక్తంచ* ॥ గజేకడంగరీయేతుజారేరాజనివాపునః।
పాపకృత్సుచవిద్వత్సునియంతాజంతురత్రకః ॥ అన్యచ్చ - భవాన్శాస్త్రా
భిజ్ఞః బ్రాహ్మణద్రవ్యంకథంవినాశయతి - బ్రహ్మస్వమేవహివిషం- తథా
హి ॥ * ॥ నవిషంవిషమిత్యాహుర్బ్రహ్మస్వంవిషముచ్యతే । విషమేకాకినం
హంతిబ్రహ్మస్వంపుత్రపౌత్రకమ్॥ ఇతితేనోక్తంశ్రుత్వాయావద్రా
జాక్షేత్రాద్బహిస్సపరివారోనిర్జగామ - తావత్పక్షిణస్సముత్థాప్యపునర్మం
చారూఢోబ్రాహ్మణఃప్రాహ- భోరాజన్కిమితిగచ్ఛసి - ఇదంక్షేత్రంసా
ధుపరిణతందృశ్యతే-యావనాళకాన్చణకాంశ్చభక్షయంతుతవపరివారాః-
పశ్యోర్వారుకఫలానిచసంతి - యథేష్టంభుజ్యంతాం - పునర్బ్రాహ్మణవచన
మాకర్ణ్యసపరివారోరాజాయావత్క్షేత్రమధ్యంప్రవివేశ - తావన్మంచాదవ
రుహ్యపునస్తథైవాభణత్ - తతోరాజాస్వమనసివిచారయతిస్మ- అహో
బ్రాహ్మణోయదామంచమారోహతితదాస్య చేతసిదాతవ్యమితిబుద్ధిరుత్ప
ద్యతేయదావతరతి తదాదీనబుద్ధిరుత్పద్యతే - అహంమంచమారుహ్యపశ్యే
యమితియావన్మంచమారురోహ - తావద్భోజరాజస్యచేతస్యేవమభూత్ -
ననువిశ్వస్యార్తిఃపరిహర్తవ్యా - సర్వస్యాపిలోకస్యదారిద్ర్యంనివారణీ
యం- దుష్టాదండనీయాః-శిష్టాఃపరిపాలనీయాః-ప్రజాధర్మేణరక్షణీయాః-
కింబహునా - అస్మిన్సమయేయదికోపిమమశరీరమపిప్రార్థయిష్యతితద
పిదేయమితి - తతోరాజాపరమానందపరిపూర్ణఃపునరపిపిచారయతిస్మ - ఏ
తత్క్షేత్రస్యమాహాత్మ్యంస్వయమేవంవిధాంబుద్ధిముత్పాదయతి -ఉక్తంచ॥
* ॥ జలేతైలంఖలేగుహ్యం పాత్రేదానంమనాగపి । ప్రజ్ఞాదానంస్వయం
యాతివిస్తారంవస్తురక్షితమ్ ॥ కథమేతత్క్షేత్రమాహాత్మ్యంజ్ఞాయతామితివి
చార్యబ్రాహ్మణమాహూయాభణత్ - భోబ్రాహ్మణతవైతత్క్షేత్రేకియాన్
లాభోభవతి - బ్రాహ్మణః - భోరాజన్భవాన్సకలాభిజ్ఞః - అవిదితంతవ
కిమపినాస్తి- యదర్హమేతత్తదాలోచయతుభవాన్- అన్యచ్చ రాజానామ

సాక్షాద్విష్ణోరవతారభూతః - తస్యకటాక్షాయదుపరినిపతంతితస్యదైన్యదుఃఖాదయోనభవంతి-రాజానామసాక్షాత్కల్పతరుః-సత్వంమమదృష్టిగోచరీభూతః- అద్యమమదారిద్ర్యంసుదూరమపససార-క్షేత్రంనామకియత్ - తతోరాజా బ్రాహ్మణమనేకధనధాన్యాదినాసంభావ్యక్షేత్రం గృహీత్వా మంచమధశ్చఖాన- తత్రపురుషమాత్రేగర్తేశిలైకామనోహరాదృశ్యత- తచ్ఛిలాధఃప్రదేశేకాపిచంద్రకాంతశిలాదృష్టా - తతో నానావిధరత్నఖచితంద్వాత్రింశత్సాలభంజికామిళితమతిరమణీయంసింహాసనమదృశ్యత- తతోభోజఃపరమానందామృతలహరీపరిపూర్ణహృదయస్సింహాసనంనగరంనేతుంయావదుచ్చాలయామాసతావదతిగరిష్ఠమాసనంనోచ్చచాల-తతోరాజామంత్రిణమవదత్ -కుతస్సింహాసనంనోచ్చలతి- మంత్రీ- భోరాజన్ దివ్యమేతదాసనం- బలిపూజాదికంవినానోచ్చలతి- తవసాధ్యంచనభవతి- తస్యవచనంశ్రుత్వారాజా బ్రాహ్మణానాకారయిత్వాతత్సర్వమపివిధానం కారితవాన్- తతస్తత్సింహాసనంలఘుభూత్వాస్వయమేవోచ్చచాల-తదాలోక్యరాజామంత్రిణమువాచ-యోనర్థంనివారయతిఅగమ్యార్థంచసాధయతిసఏవమంత్రీ-ఉక్తంచ॥ *॥ స్థితస్యకార్యస్యసముద్భవార్థమనర్థకార్యప్రతిఘాతనార్థమ్।ఆగామినోర్థస్యచసంగ్రహార్థంయోమంత్రకృత్సోత్రపరమస్సమంత్రీ॥ తతోమంత్రీప్రత్యబ్రవీత్ - మంత్రిణాస్వామిహిత మేవకార్యంకర్తవ్యం-తథాచోక్తం ॥ *॥ మంత్రఃకార్యానుగోయేషాంకార్యంస్వామిహితానుగమ్।తఏతేమంత్రిణోరాజ్ఞాంనతుయేగతపల్లవాః॥అన్యచ్చ-మంత్రిణావినారాజ్యంధాన్యంవినాదుర్గం కారుణ్యంవినాసౌభాగ్యంజ్ఞానంవినావైరాగ్యందుర్జనానాంశక్తిః పాషండానాంమతిః వైశ్యానాంవిశ్వాసః దైత్యానాంప్రీతిః తస్కరాణాంయుక్తిః ఖలానాంమైత్రీ పరాధీనస్యస్వాతంత్ర్యం నిర్ధనస్యాటోపః సేవకస్యకోపః స్వామినస్స్నేహః కృపణస్యగృహం జారిణ్యాఃపతిభక్తిః మూర్ఖాణాంసంగతిరిత్యేతత్సర్వంనిష్ఫలం - అన్యచరాజ్ఞామహతామర్చనంకార్యం- ఆప్తానాంబుద్ధిశ్శ్రోతవ్యా-దేవబ్రాహ్మణాఃపరిపాలనీయాః-న్యాయమార్గేవర్తితవ్యం-అపిచ భోరాజన్ యేరాజగుణాఃతేసర్వేత్వయివిద్యంతే-అతస్త్వంసకలరాజరాజోత్తమః- మంత్రిణాప్యేవంగుణగరిష్ఠేనభవితవ్యంస్వామికార్యార్థముద్యమః- పాపాద్భయం ప్రజానాంహితం పరివారాణాంసంయోజనం రాజ్ఞశ్చిత్తవృత్త్యనుసరణం సమయోచితపరిజ్ఞానం అపాయకార్యాద్రాజనివారణం ఏవంవిధగుణయు

క్తః కులక్రమాగతః - కామందకచాణక్యధౌమ్యశుకవాచస్పత్యాది నీతిశా
స్త్రాభిజ్ఞో మంత్రిపదయోగ్యో భవతి - పురా కిల నందభూపాలో మంత్రిణా బ
హుశ్రుతేన బ్రహ్మహత్యాయా నివారితః - రాజా కథమేతత్ - సోఽబ్ర
వీత్ - భో రాజన్ శ్రూయతాం - విశాలాయాం నందో నామ రాజా మహాసౌ
గ్యసంపన్నోఽభూత్ - స నిజబలేన ప్రత్యర్థినృపాలాన్ స్వపాదపద్మోపజీవినో
విధాయైకచ్ఛత్రేణ రాజ్యమకరోత్ - తస్య చ బహుశ్రుతో నామ మంత్రీ -
భానుమతీ నామ మహిషీ - జయపాలో నామ తనయః - తస్య చ రాజ్ఞస్తస్యామ
తిప్రీతిరాసీత్ - సింహాసనేఽపి సహైవ తయా సముపవిశేత్ - నిమేషమపి తయా
వినా న తిష్ఠేత్ - ఏకదా మంత్రీ స్వమనస్యచింతయత్ - అయం రాజా నిర్లజ్జో మ
ధ్యేసభం సింహాసనే స్త్రియముపవేశయతి - తదా సర్వేఽపి జనాస్తాం పశ్యంతి -
అనుచితమయం న జానాతి - తథాహి ॥ * ॥ కిము కువలయనేత్ర్యస్సంతి నో దే
వలోకే త్రిదివపతిరహల్యాం తాపసీం యత్సిషేవే । హృదయతృణకుటీరం
దగ్ధుకామస్స్మరాగ్నావుచితమనుచితం వా వేత్తి నో పండితోఽపి॥ అపి చ యః స్త్రీ
ణాం కటాక్షైర్యావన్న విధ్యతే - స తావదేవ ప్రతిష్ఠాం ధైర్యం చ వహతి - తథా
చోక్తం॥ * ॥ తావద్ధత్తే ప్రతిష్ఠాం శమయతి చ మనశ్చాపలం తావదార్యస్తావ
త్సిద్ధాంతమాత్రం స్ఫురతి హృది పరం సర్వలోకైకదీపమ్ । కాళిందీపూరదీవ్య
త్కువలయకలితోద్దామదామాభిరామైర్యావన్నో హన్యమానం కలయతి హృ
దయం కామినీనాం కటాక్షైః ॥ అహో మదనస్య మాహాత్మ్యం యత్కాలా
కోవిదోఽపి విముహ్యతి ॥ ఉక్తం చ ॥ * ॥ వికలయతి కలాకుశలం హసతి శుచిం
పండితం విదూషయతి - అర్దయతి ధీరపురుషం క్షణేన మకరధ్వజో భృశం దేవః॥
తథా చ * ॥ శ్రుతం సత్యం తపశ్శీలం విజ్ఞానం విత్తమున్నతిమ్ । ఇంధనీకురుతే
మూఢః ప్రవిశ్య వనితానలమ్ * ॥ వృత్తం విత్తం తపస్స్వాంతం స్వకులస్యాపి
లాంఛనమ్। మరణం వా సమీపస్థం కామీ లోకే న పశ్యతి॥ ఇతి సంచిత్యైకదావ
సరం ప్రాప్య రాజానమబ్రవీత్ - దేవ విజ్ఞాపనమస్తి - రాజా - కింతత్ - మంత్రీ -
యదేషా దేవీ భానుమతీ సహైవోపవిశతి - తన్మహదనుచితం - అసూర్యంపశ్యా
రాజదారా ఇతి హి సంప్రదాయః - అత్ర నానాజనాస్సమాగత్య తాం పశ్యంతి -
రాజా - భానుమత్యా నాలోకనం క్షణమాత్రమపి న సహే - తదుపాయం నిరూప
య - మంత్రీ - ఆలేఖ్యగతాం తాం పశ్యతు దేవః - తద్వచనం సముచితమ్మత్వా
రాజా చిత్రకారమాహూయ భానుమతీరూపం చిత్రే నివేశయేత్యాదిదేశ -
స తు తస్యా రూపం సాక్షాదాలోక్య పద్మినీలక్షణయుక్తాం తాం విలిలేఖ - రాజా

పితాంవిలిఖితాంప్రియాం దృష్ట్వాప్రహృష్టస్తస్మైపారితోషికందదౌ - అనంతరంరాజగురుశ్శారదానంద శ్చిత్రపటేనివేశితాంభానుమతీం దృష్ట్వాచిత్రకారమభాణీత్ - భానుమత్యాస్సర్వమపిలావణ్యమత్రలిఖితంపరంత్వేకంవిస్మృతంత్వయా - చిత్రకారః - భోస్వామిన్ తత్కింకథయ - శారదానందః - తస్యావామజఘనతలేతిలసదృశంలక్ష్మాస్తి - తన్నలిఖితం - రాజాతుగురోర్వచనం శ్రుత్వాతత్ప్రతీత్యర్థంసురతసమయే తస్యావామజఘనం యావదపశ్యత్ తావత్తిలసదృశోంకోదృష్టః - రాజాస్వమనస్యచింతయత్ - కథమస్యాగుహ్యదేశేస్థితంలక్ష్మదృష్టవాన్ శారదానందః - నూనమనయాసహసంయోగోవిద్యతే - అన్యథాకథమనేనజ్ఞాయేత - అపిచ - స్త్రీణాంవిషయేహ్యయంసందేహోనకార్యః-యతః॥*॥ జల్పంతిసార్ధమన్యేనపశ్యంత్యన్యంసవిభ్రమాః। హృదయేచింతయంత్యన్యంనస్త్రీణామేకతోరతిః॥*॥ నాగ్నిస్తృప్యతికాష్ఠానాంనాపగానాంమహోదధిః। నాన్తకస్సర్వభూతానాం నపుంసాంవామలోచనా॥ * ॥ రహోనాస్తిక్షణోనాస్తినాస్తిప్రార్థయితాజనః। ఇదంనారదనారీణాం పాతివ్రత్యంప్రకల్పతే ॥ * ॥ యోమమోహాన్మన్యతేమూఢోరక్తేయంమమకామినీ। సతస్యావశగోభూత్వానృత్యేత్క్రీడాశకుంతవత్ ॥ * ॥ తాసాంవాక్యానికృత్యానిస్వల్పానిసుగురూణ్యపి। కరోతియఃకృతీలోకేలఘుత్వంతస్యనిశ్చితమ్ ॥ * ॥ అలక్తకోయథారక్తోనిపీడ్యపురుషస్తథా। అబలాభిర్బలాద్రక్తఃపాదమూలేప్రణీయతే॥ఇత్యేవంవిచార్యముంత్రిణమాహూయపూర్వవృత్తాంతమకథయత్ - మంత్రిణాపితస్మిన్ సమయేతచ్చిత్తానుకూలంభణితం- దేవకస్యచేతసికీదృశమితికేనవాజ్ఞాయతే - సర్వథాసత్యోయంభవేదయంవృత్తాంతః - రాజా - భోమంత్రిన్ మమయదిప్రియోసి - తర్హ్యముంశారదానందంమారయ - సచివోపితథేతిప్రతిజ్ఞాయలోకానాం పురశ్శారదానందం దృఢంబబంధ - తస్మిన్ సమయే శారదానందఃపపాఠ - అహోరాజ్ఞాకస్యాపిప్రియోనభవతీతిలోకోక్తిరవితథైవ- తథాహి॥ * ॥ కోర్థాన్ప్రాప్యనగర్వితోవిషయిణఃకస్యాపదోస్తంగతాః స్త్రీభిఃకస్యనఖండితంభువిమనఃకోనామరాజ్ఞాంప్రియః। కఃకాలస్యనగోచరత్వమగమత్కోర్థీగతోగౌరవం కోవాదుర్జనవాగురాసుపతితఃక్షేమేణయాతఃపుమాన్॥తథాచ॥*॥ కాకేశౌచంకామకేసత్యవాక్యంక్లీబేశౌర్యం మద్యపేతత్వచింతా। సర్పేక్షాంతిఃస్త్రీషుకామోపశాంతీరాజ్ఞామిత్రం

కేనదృష్టం శ్రుతంవా ॥ అన్యచ్చ-రాజాయస్మైక్రుద్ధ్యతిసశుచిరప్యశుద్ధః- తథాచోక్తం॥ * ॥ శుచిరశుచిఃపటురపటుశ్శూరోభీరుశ్చిరాయురల్పాయుః। కులజఃకులేనహీనోభవతినరోనరపతేరతిక్రోధాత్ ॥ ఇత్యేవంపఠన్ శారదానందోవధ్యస్థానంమంత్రిణానీయమానశ్శ్లోకమేకమపఠత్ ॥*॥ వనేరణేశత్రుజలాగ్నిమధ్యేమహార్ణవేపర్వతమస్తకేవా। సుప్తంప్రమత్తంవిషమే స్థితం వారక్షంతి పుణ్యానిపురాకృతాని ॥ తచ్ఛ్రుత్వామంత్రీ స్వమనస్యచింతయత్ - అహోపాపతత్సత్యంవామిథ్యావా - కిమర్థంబ్రాహ్మణవధఃక్రియతే- మహదనుచితమిదమితిమత్వాశారదానందంగూఢంస్వభవనంనీత్వాభూగృహేనిక్షిప్యరాజసన్నిధిమాగత్య దేవానుష్ఠితోభవదాదేశఇత్యవాదీత్ - రాజాపిసాధుకృతమితిప్రశశంస - అనంతరమేకదారాజకుమార ఆఖేటకార్థంవనంప్రతినిర్జగామ- తదాఅకాలవృష్ట్యాదీనిదుర్నిమిత్తానిబభూవుః - తథాహి॥*॥ అకాలవృష్టిస్త్వధభూమికంపోనిర్ఘాతఉల్కాపతనంతథైవ। ఇత్యాద్యనిష్టానితతోబభూవుర్నివారణార్థంసుహృదోవచశ్చ॥ తస్మిన్సమయేమంత్రిపుత్రోబుద్ధిసాగరో దుర్నిమిత్తానినిరూప్యశతధా నివారయామాస - జయపాలః - అహమవశ్యంనిర్గచ్ఛేయంపశ్యతుభవాన్ దుర్నిమిత్తఫలం - బుద్ధిసాగరః - నేదంపరీక్షామర్హతి - ఉక్తంచ *॥ నవిషంభక్షయేత్ప్రాజ్ఞోనక్రీడేత్సన్నగైస్సహ। ననిందేద్యోగిబృందశ్చ బ్రహ్మద్వేషంనకారయేత్ ॥ ఇతితేననివారితోపితద్వచనమనాదృత్యనిర్గతంరాజపుత్రం భోజయపాలతవపినాశకాలస్సమాగతః - అన్యథాతవైవంవిపరీతాబుద్ధిర్నోత్పద్యేత - తథాచ *॥ ననిర్మితోవైనచదృష్టపూర్వోనశ్రూయతేహేమమయఃకురంగః। తథాపితృష్ణారఘునందనస్యవినాశకాలేవిపరీతబుద్ధిః ॥ అతఉపార్జితానాంకర్మణాముపభోగంవినాకథంవినాశస్స్యాత్ - ఉక్తంచ* ॥ సద్భావోనాస్తివైశ్యానాంస్థిరతానాస్తిసంపదామ్। వివేకోనాస్తిమూర్ఖాణాంవినాశో నాస్తికర్మణామ్ ॥ ఏవమాదిబహుధానివేద్య బుద్ధిసాగరోవిరరామ - జయపాలస్తుపురాన్నిర్గత్యఖడ్గ వ్యాఘ్రశరభమృగకులసంకులం మహదరణ్యం ప్రవిశ్యయావత్పశ్చాద్దదర్శతావత్సర్వోపిసైన్యవర్గః స్వనగరమార్గేలగ్నః - స్వయమేకాకీసంవృత్తఃతురగమాత్రసహాయఃపురస్సరోవరమద్రాక్షీత్ - తత్రాశ్వాదవతీర్యవృక్షశాఖాయామశ్వంనిబధ్య జలమవగాహ్యశాంతపిపాసస్తరుచ్ఛాయాయాంవిశశ్రామ - తావదతిభయంకరఃకశ్చిద్వ్యాఘ్రస్సమాపతత్ - తంవృష్ట్వాశ్వశ్ఛిన్నబంధో యథాగతమధావయత్ - రాజకుమా

లోపిభయాద్వేపమానాంగశ్శాఖామాలంబ్యద్రుమమారురోహ- తత్రపూ
ర్వారూఢ-భల్లూకం దృష్ట్వాద్విగుణితభయం రాజకుమారంభల్లూకస్సాం
త్వనమబ్రవీత్ - భోరాజకుమారమాభైషీః - అద్యమాంశరణంగతస్త్వంఅ
తస్తవాహంకిమనిష్టంకరిష్యామి - మయివిశ్వస్యవ్యాఘ్రాదపినభేతవ్యం- త
తోరాజకుమారస్సభయమిదమభాణీత్ - భోఋక్షరాజ- అహంత్వాంశ
రణంగతఃవిశేషతోభీతశ్చమహాత్మన్యాంశరణాగతరక్షణేన - ఉక్తంచ * ॥ ఏ
కతఃక్రతవస్సర్వే సమగ్రవరదక్షిణాః। ఏకతోభయభీతస్యప్రాణినఃప్రా
ణరక్షణమ్॥ తతోభల్లూకేనవిశ్వాసితోరాజపుత్రః- అత్రాంతరేవ్యాఘ్రో
పివృక్షమూలమాజగామ - తతస్సూర్యోస్తమగాత్ - తావన్మృగయా పరి
శ్రాంతోరాజకుమారోనిద్రాపరవశో భల్లూకేనాంకమారోపితస్సుఖం సు
ష్వాప - తదాలోక్యవ్యాఘ్రస్సమవాదీత్ భల్లూకాయంమనుష్యోనగరనివా
సీ - అస్మానేవహంతుమాగతః- అతశ్శత్రుభూతమేనమంకేకధంన్యవేశయః
త్వయోపకృతోప్యపకారమేవకరిష్యతి - ఉక్తంచ * ॥ మానుషేషుకృతంనా
స్తితిర్యగ్యోనిషుధర్మితా। వ్యాఘ్రవానరసర్పాణాంభాషితంనత్వయాశ్రు
తమ్॥ తస్మాదముమధఃపాతయ- అహమేనంభక్షయిత్వాసుఖేనగమిష్యామి-
త్వమపినిజాశ్రయంగచ్ఛ - తచ్ఛ్రుత్వాభల్లూకఃప్రాహ - అయంకీదృశో
వాభవతు - పరంమాంశరణంగతః - అముంనపాతయేయం - శరణాగతమా
రణేనమహత్పాతకంభవేత్ - తథాచ * ॥ విశ్వాసఘాతుకాశ్చైవ శరణా
గతఘాతుకాః। ఏ సంతినరకేఘోరే యావచ్చంద్రదివాకరమ్ ॥ తత్రాం
తరేసుప్తోత్థితం రాజకుమారం భల్లూకఃప్రాహ - భోరాజకుమార అహంని
ద్రాంగమిష్యామి - త్వమత్రాప్రమత్తస్తిష్ఠ - రాజకుమారః- తథాభవ
తు- తతోభల్లూకో రాజపుత్రసమీపేనిద్రామగమత్ - తదావ్యాఘ్రోరా
జకుమారత్వమస్మిన్విశ్వాసంమాకురు- యతోయంభల్లూకశ్చంచలచిత్తోదృ
శ్యతే-తస్మాదస్యప్రసాదో భయంకరః-తథాచ*॥ క్షణేతుష్టాఃక్షణేరుష్టాస్తు
ష్టాశ్చక్షణేక్షణే।అవ్యవస్థితచిత్తానాంప్రసాదోపిభయంకరః ॥ కించ త్వాం
మత్తోరక్షయిత్వాస్వయంహంతుమిచ్ఛతి - అతస్త్వమేవభల్లూకమధఃపాత
య - అహమేనంభక్షయిత్వాగమిష్యామి - త్వమపినిజనగరంగంతుమర్హసీతి
వంచయామాస- తచ్ఛ్రుత్వారాజపుత్రో యావదేనమధఃపాతయితుమా
రేభే - తావద్భల్లూకోవృక్షాత్పతన్నపిశాఖాంతరమాలలంబ - రాజపుత్రస్తు
విఫలప్రయత్నస్తం దృష్ట్వాబిభాయ - తదాభల్లూకఃభోపాపిష్ఠకిమర్థం బిభే

షి - యత్పూర్వార్జితం కర్మ తత్త్వయానుభోక్తవ్యం అతస్త్వం ససేమిరేతివ
దన్ పిశాచో భూత్వా ప్రతివనం పరిభ్రమేతి శశాప - తతః ప్రభాతమాసీత్ -
వ్యాఘ్రస్తు నిరగాత్ - భల్లూకోऽపి రాజకుమారం శప్త్వా యథేచ్ఛం జగామ -
రాజకుమారోऽపి ససేమిరేతి ప్రలపన్ పిశాచో భూత్వా వనేషు తత ఇతః పరిబ
భ్రామ - తతోऽస్య తురంగమో నగరమగమత్ - తత్ర రాజపుత్రరహితమ
శ్వం దృష్ట్వా జనా రాజ్ఞే కేవలమశ్వమాగతమాచఖ్యుః - తతో రాజా మంత్రిణ
స్సమాహూయ భణతిస్మ - భో మంత్రిణః - మృగయార్థం కుమారే నిర్గచ్ఛ
తి మహద్దుర్నిమిత్తమాసీత్కిల - తథాపి మత్తస్సదుల్లంఘ్య వనం గతః - తస్య
ఫలం సద్య ఏవ సముపనతం తదారూఢోऽశ్వశ్శూన్యస్సమాగతః - తతస్తన్మార్గేణా
యుపనం ప్రతిగమిష్యామీతి - తతస్తేప్యంగీచక్రుః - తతో రాజా మంత్రిభిః
పరివారేణచ సహ కుమారో యేన మార్గేణ గతస్తేనైవ మార్గేణ వనం ప్రావి
శత్ - తతో వనమధ్యే పరిభ్రమంతం ససేమిరేతి వదంతం పిశాచభూతం సు
తం దృష్ట్వా రాజా మహాశోకసాగరనిమగ్నస్తమాదాయ స్వనగరమగమత్ -
ఆగత్య చ తమున్మాదశమనాయ బహూన్యౌషధీన్ కారయామాస - కేనాపి కుమా
రస్స్వస్థో న బభూవ - తస్మిన్సమయే రాజా మంత్రిణం బహుశ్రుతమభాణీత్ -
అస్మిన్సమయే శారదానందస్తిష్ఠేద్యది క్షణమాత్రేణ చికిత్సాం కుర్యాత్ - స
మయా వృథా మారితః - పురుషేణ యత్కార్యం క్రియతే తద్విచార్యైవ కర్త
వ్యం - అన్యథా పరమాపదాంపదం భవతి - ఉక్తంచ * ॥ సహసా విదధీత న క్రి
యామవివేకః పరమాపదాంపదమ్ । వృణుతే హి విమృశ్యకారిణం గుణలుబ్ధా
స్స్వయమేవ సంపదః ॥ తథాచ *॥ అపరీక్షుం న కర్తవ్యం కర్తవ్యం సుపరీక్షితమ్ ।
పశ్చాద్భవతి సంతాపో బ్రాహ్మణేన కులం యథా ॥ ఇతి రాజ్ఞశ్చింతయతః
కోऽపి చికిత్సకో నాసీత్ - తదా మంత్రీ - యస్య భవితవ్యతా యాదృశీ బుద్ధిరపి
తాదృశీ భవతి - ఉక్తంచ * ॥ సహాయాస్తాదృశో జ్ఞేయా యాదృశీ భవితవ్య
తా । తాదృశీ సాధ్యతే బుద్ధిస్సామతిస్సా చ భావనా ॥ * ॥ నహి భవతి యన్న
భావ్యం భవతి చ భావ్యం వినాపి యత్నేన । కరతలగతమపి నశ్యతి యస్య హి భ
వితవ్యతా నాస్తి ॥ రాజా - తత్కర్మాయత్తమభూత్ - కిము నేనగత చింతనే
న - ఇదానీం మహాన్ ప్రయత్నః కర్తవ్యః - మంత్రీ - కథం కర్తవ్యం - రాజా
బ్రవీత్ - యః కోऽపి కుమారస్య చికిత్సాం కరిష్యతి తస్యార్ధరాజ్యం దాస్యామి -
సర్వానభీష్టాన్ ప్రదాస్యామి ఇత్యభితో నగరముద్ఘోషయ - ఇత్యుక్తవతి రా
జ్ఞి మంత్రీ తథైవ విధాయ స్వభవనమాగత్య శారదానందాయ సర్వాణి వేద

యామాస- తత్సర్వం శ్రుత్వా శారదానందః- బహుశ్రుతభూపాలమేవం
నివేదయ - మమగృహే కాపికన్యకా వర్తతే - ఏనంయదిపాపశ్యేత్సా ముద్య
పాయంకరిష్యతీతి - తచ్ఛ్రుత్వా మంత్రీ రాజ్ఞేవ్యజిజ్ఞపత్ - తతో రాజా సపు
త్రస్సపరివారో మంత్రిమందిరమాగత్యోపవివేశ - రాజపుత్రోపి ససేమిరే
తివదన్నుపవిష్టః- తదాకర్ణ్య యవనికాంతర్వర్తీ శారదానందో భో రాజపుత్రే
త్యామంత్రయత్ - ససేమిరేతిభూయోపివదంతం రాజతనయముద్దిశ్యైనం
పద్యమపఠత్ ॥ * ॥ సద్భావం ప్రతిపన్నానాం వంచనే కిం విదగ్ధతా। అంకమా
రుహ్య సుప్తానాం హననే కిన్ను పౌరుషమ్ ॥ తత్పద్యం శ్రుత్వా రాజపుత్రః చ
తుర్ణాం వర్ణానామాదిమం వర్ణం పరిత్యజ్య సేమిరేత్యపాఠీత్ - పునశ్చ శారదా
నందో ద్వితీయం పద్యమపఠత్ ॥ * ॥ సేతుం దృష్ట్వా సముద్రస్య గంగాసాగర
సంగమం। బ్రహ్మహత్యా ప్రముచ్యేత మిత్రద్రోహో న ముచ్యతే ॥ త
త్పద్యం శ్రుత్వా రాజపుత్రో వర్ణద్వయం పరిత్యజ్య మిరేత్యుక్తవాన్ తత
స్తృతీయం పద్యమపఠత్ ॥ * ॥ మిత్రద్రోహీ కృతఘ్నశ్చ యస్తు విశ్వాస
ఘాతుకః। త్రయస్తే నరకం యాంతి యావచ్చంద్ర దివాకరమ్ ॥ రాజపు
త్రో రేత్యబ్రవీత్ - శారదానందశ్చతుర్థం పద్యమపఠత్ ॥ * ॥ రాజన్బోత
ః పుత్రస్య యది కల్యాణమిచ్ఛసి। దానం దేహి ద్విజాతిభ్యో వర్ణానాం బ్రా
హ్మణో గురుః ॥ ఏవముక్తవతి శారదానందే స రాజపుత్రస్స్వస్థమనాస్సావ
ధానశ్చ పితుర్భల్లూకవృత్తాంతం సర్వమకథయత్ - తచ్ఛ్రుత్వా రాజా శార
దానందం ప్రతిజగాద ॥ * ॥ గ్రామే వససి కల్యాణి విపినం నైవ గచ్ఛసి। ఋ
క్షవ్యాఘ్రమనుష్యాణాం కథం జానాసి భాషితమ్ ॥ ఇతి రాజ్ఞోక్తం శ్రుత్వా
శారదానందః ప్రత్యవాదీత్ ॥ * ॥ దేవద్విజప్రసాదేన వాణీ జిహ్వాం సమా
శ్రితా। తేనాహమనుజానామి భానుమత్యా యథాంకితమ్ ॥ తచ్ఛ్రుత్వా
రాజా మహాశ్చర్యభరితమనా యావద్యవనికామాచకర్ష తావచ్ఛారదానంద
స్సాక్షాదదృశ్యత- తదా రాజా సపుత్రస్తం ప్రణనామ- తదా మంత్రిణా రా
జ్ఞే పూర్వవృత్తాంతాః కథితాః - తతో రాజా బహుశ్రుతం మంత్రిణం ప్రత్యు
వాచ - తవ సంసర్గేణాహం మహాకీర్తేర్నివృత్తోస్మి - అతస్త్వత్పురుషేణ సంగోపి
దేయః - తథాహి ॥ * ॥ వారయతి వర్తమానామాపదమాగామినీం చ సత్సం
గః। తృష్ణాం చ హరతి పీతం గంగాయా దుర్గతిం చ సద్యోంభః ॥ అన్యచ్చ రాజ్ఞా
తు సతాం భవాదృశాం సంగ్రహః కర్తవ్యః - ఉక్తంచ * ॥ సంగ్రహం నకు
లీనస్య సేవత్యేవ కరోతియః। స ఏవ నధ్యతే రాజ్ఞా సవ్యాగాదూషికో యథా ॥

ఇతిబహుధామంత్రిణంస్తుత్వావస్త్రాదినాసంభావ్యరాజారాజ్యమకరోత్ - ఇతిమంత్రీభోజరాజంప్రతికథాంకథయిత్వాపునరబ్రవీత్ - యోరాజా మంత్రివాక్యంశృణోతిసదీర్ఘాయుస్సుఖీచభవతి.

౧ భోజేరాజనిసింహాసనమారోఢుం సమీపముపయాతే।
ప్రతిమైకావినివార్యప్రాహగుణాన్విక్రమార్కదేవస్య॥

తతోభోజరాజోమంత్రిణంసంభావ్యతత్సింహాసనం స్వనగరాభ్యంతరంనీత్వాతత్రసహస్రమణిస్తంభైర్మంటపంకారయిత్వాతస్మిన్సుముహూర్తేసింహాసనంప్రతిష్ఠాప్యతతఃపుణ్యతీర్థోదకైర్దివ్యౌషధియుక్తైర్మంత్రపూర్వకంద్విజైరభిషేచితః - పురంధ్రీభిర్నీరాజితః - కవిభిర్విప్రైరాశీర్భిరభినందితోవందిభిఃప్రశంసితశ్చాతుర్వర్ణ్యందానమానాభ్యాంసమ్మాన్యాంధబధిరకుబ్జాదిభ్యో బహూనిధనానిదత్వాఛత్రచామరాంకితో యావత్సింహాసనసాలభంజికాముస్తకేపదపద్మంనిధాయారోఢుమాజగామ తావత్సాలభంజికామనుష్యవాచారాజానమబ్రవీత్ - భోమహీపాలతవవిక్రమార్కస్యేవశౌర్యౌదార్య సాహసాదయోయదివిద్యంతేతదాస్మిన్సింహాసనే సముపవేష్టుమర్హసి - రాజాబ్రవీత్ - సాలభంజికేమమాప్యౌదార్యాదికమన్యూనమస్తి - మమాప్యర్థినస్తృప్యంతి - తచ్ఛ్రుత్వాసాలభంజికాభణత్ - రాజన్నేతదేవతవానుచితం- యదాత్మనాత్మానంప్రశంససియస్స్వగుణాన్పరదోషాన్వాకీర్తయతిసకేవలం దుర్జనః - సజ్జనస్తుతథానవక్తి - ఉక్తంచ॥ * ॥ స్వగుణానివపరదోషాన్వక్తుంశక్నోతిదుర్జనోలోకే। పరదోషాన్నస్వగుణాన్వక్తుంశక్నోతిసజ్జనస్సత్యమ్॥ అన్యచ్చ॥ * ॥ ఆయుర్విత్తంగృహచ్ఛిద్రంమంత్రమౌషధసంగమౌ। దానమ్మానావమానౌచ నవగోప్యానిసర్వదా॥ ఇతిసాలభంజికయోక్తంనిశమ్యవిస్మితోభోజరాజస్తామవదత్ - సత్యముక్తంత్వయాయస్స్వగుణాన్కీర్తయతిసమూర్ఖః - మయా యదాత్మనోగుణాఃకీర్తితాఃతదనుచితమేవ - తిష్ఠత్వేతత్ - యస్యైతత్సింహాసనంతస్యౌదార్యాదికంకథయశ్రోతుంవాంఛతమేశ్రోత్రం - సాలభంజికాభణతిస్మభోరాజన్నేతత్సింహాసనందేవస్యవిక్రమార్కస్య - సతుసంతుష్టఃకోటిశోర్థినేప్రయచ్ఛేత్ - ఉక్తంచ॥ * ॥ నిరీక్షితేసహస్రంతునియుతంతుప్ర

జల్పితే। హంసి తేలతుమాప్నోతి తుష్టిర్దికోటిశో నృపే॥ కిమేవంవిధమౌదా ర్యంత్వయివిద్యతే - శ్రుత్వాభోజరాజస్తూష్ణీంప్రత్యావర్తత

ఇతిశ్రీవిక్రమార్కచరిత్రే తత్సింహాసనప్రథమసోపానస్థ సాలభంజికాప్రోక్తోపాఖ్యానంప్రథమమ్.

౨ చిరేణహుత్వాప్యనుపాత్తకామం ద్విజంగిరౌపత్రచి గార్తచేతసమ్। కృతార్థయామాసహివిక్రమోయమితీహ పాంచాలికయాభిధీయతే ... . *

భూయోప్యేకదాభోజరాజశ్శుభముహూర్తే యావద్విక్రమార్క సింహాసనమారోఢుమాజగామ - తావద్ద్వితీయసోపానస్థా సాలభంజికాభ ణత్ - భోభోజరాజవిక్రమార్కస్యౌదార్యంయదిత్వయిప ద్యేతతదాస్మిన్ సింహాసనేసముపవిశ - రాజా- సాలభంజికేతస్యౌదా ర్యాదికంకథయ- సా లభంజికాతుతద్వృత్తాంతంవక్తుమారేభే-విక్రమాదిత్యోరాజ్యంకుర్వన్నేక దాచారానాహూయాబ్రవీత్ - సర్వతఃపృథివీంపరిభ్రమత - యత్రయ త్రకౌతుకప్రదంతీర్థం దేవాయతనమన్యానివాతథా విధానివిలోకయథ - తన్మమనివేదయత - చారాస్తుయథాజ్ఞాపయతిదేవఇతినిష్క్రాంతాః - అథై కదాదేశాంతరంపరిభ్రమ్యాగతఃకశ్చిద్దూతోరాజానం ప్రణమ్యవ్యజిజ్ఞపత్ దేవచిత్రకూటపర్వతనికటతపోవనమధ్యేమనోహరఃకశ్చిద్దేవాలయోస్తి - తత్రచపర్వతేఅత్యుదగ్రాచ్ఛిఖరాద్విమలాకాపిజలధారాపతతి తత్రస్నా నమాత్రేణమహాపాతకాదీన్యపినశ్యంతి-కించ- యస్తుపాపీయాన్ స్నానమా చరతితస్యాంగాదతీవకలుషముదకంనిస్సరతి- తేనసపూతోభవతి-అన్యచ్చ-త త్రకశ్చిద్బ్రాహ్మణోమహతిహోమకుండేప్రతిదినంజుహోతి-నజానే తస్యకతివత్సరాగతాఇతి - ప్రతిదినంకుండాగ్నిహిః ప్రేరితం భస్మపర్వతా కారమస్తి - సకేనాపినభాషతే - ఏవమతివిచిత్రంస్థానమద్రాక్షీదయంజ నఃతదుపరిదేవఃప్రమాణమితివిరరామ - తచ్ఛ్రుత్వారాజా స్వయమేకాకీ తేనసహతంగిరింగత్వాపరమానందంప్రాప్యఅహోపవిత్రమిదంస్థానమ త్రపాపౌఘజగదంబికావసతిపశ్యతఏవమేమనోవిమలంభవతి - కింపునశ్చిరంని వసతాం - ఇత్యుక్త్వాతత్రనిర్ఝరేస్నాత్వాదేవతాంప్రణమ్య యత్రబ్రా హ్మణోహోమంకరోతితత్రగత్వాతమపృచ్ఛత్ - బ్రాహ్మణః - యదా

సప్తఋషిమండలం రేవతీ ప్రదమచరణమధ్యాస్త - తదాహమయతిమం -
ఇదానీంతదశ్వినీనక్షత్రే తిష్ఠతి-జుహ్వతో మేవర్షశతమభూత్ -తథాపి దేవతా
ప్రసన్నానాభూత్ - తచ్ఛ్రుత్వా రాజా స్వయం దేవతాంస్మృత్వా జుహు
వే - తదాపి దేవతా ప్రసాదంనవిదధే - అనంతరమిష్టసాహసో రాజా స్వశీర్ష
ముత్కృత్య జుహోమీతి యావత్కంఠే ఖడ్గంనిచిక్షేప- తావద్దేవతా కృపా
ణంగృహీత్వా బ్రవీత్ - భో సాహసిక ప్రసన్నాస్మి- వరంవృణీష్వ- రాజా-
అయం బ్రాహ్మణశ్చిరాదతినియతో జుహ్వాతి కుతోస్య నమేవ ప్రసాదంన
చక్రిథ - తదా దేవతా భో రాజన్నయంచిరాదనుతిష్ఠత్యేవపరమస్య చేతస్స్వ
స్థంనబభూవ చంచలహృదయస్య తపఃఫలాయనకల్పతే- ఉక్తంచ ॥ * అంగు
ళ్యగ్రేణయజ్జప్తంయజ్జప్తంపర్వలంఘనైః । వ్యగ్రచిత్తేనయజ్జప్తం త్రిపిధం
నిష్ఫలంభవేత్ ॥ తథాచ ॥ * నకాష్ఠేవిద్యతే దేవో నపాషాణే నమృణ్మయే।
భావే హి విద్యతే దేవస్తస్మాద్భావో హి కారణం ॥ కించ ॥ * మంత్రే తీర్థే ద్వి
జే దైవే దైవజ్ఞే భేషజే గురౌ। యాదృశీ భావనా యత్ర సిద్ధిర్భవతి తాదృశీ॥ రా
జా - యది ప్రసన్నాజాతా మమ - తర్హ్యస్య బ్రాహ్మణస్య మనోరథం సం
పూరయ - దేవీ భో విక్రమ మహోద్రుమ ఇవస్వదేహశ్రమమవిగణయ్య పర
శ్రమంపరిహరసి ॥ ఉక్తంచ ॥ * ఛాయామన్యస్య కుర్వంతి స్వయంతిష్ఠం
తిచాతపే । ఫలంతి చ పరార్థేషు నాత్మహేతోర్మహాద్రుమాః ॥ తథాచ ॥ * ప
రోపకారాయ వహంతి నిమ్నగాః పరోపకారాయ దుహంతి ధేనవః । పరోపకా
రాయ ఫలంతి భూరుహాః పరోకారాయ సతాం విభూతయః ॥ ఇతి రాజానం
స్తుత్వా బ్రాహ్మణస్య మనోరథమాపూర్యాంతరధాత్ - తతో రాజా స్వనగ
రమగమత్ - ఇతిమాం కథాం కథయిత్వా సా సాలభంజికా భోజమబ్రవీత్ -
త్వమేతదాసనమారోఢుమఖిలమసి - విక్రమార్కగుణా స్తుత్వయిన దృశ్యం
తే - తచ్ఛ్రుత్వా రాజా తూష్ణీంబభూవ.

ఇతిద్వితీయసోపానస్థసాలభంజికాప్రోక్తోపాఖ్యానం సమాప్తమాసీత్.

3. దత్తానిచత్వారిమహార్ణవేన రత్నాన్యసౌ విక్రమ భూ
మిపాలః । మహీసురాయ ప్రదదావితీమాం కథాం తృతీయా
ప్రతిమాభిధత్తే. ... ... *

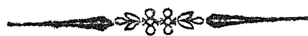
పునరపి భోజే కదాచిత్సింహాసనమారోఢుమాగతే తృతీయా సాలభంజి

కావదత్ - భో రాజన్నేతత్సింహాసనం తే నాధ్యాసితవ్యం - యస్మిన్విక్రమ
స్యౌదార్యం విద్యతే - భోజః - సాలభంజికే తస్యౌదార్యవృత్తాంతం బ్రూహి-
సాలభంజికా రాజన్ యది శ్రోతుం వాంఛసి తర్హి కథయామి - విక్రమార్క
సదృశో భూమండలే కోపి నాస్తి- తస్య చేతస్యణుమాత్రమపి వికల్పో నాసీత్ -
ఉక్తంచ * అయం నిజః పరశ్చేతి వికల్పో లఘుచేతసామ్ । పునస్తూదారచిత్తా
నాం వసుధైవ కుటుంబినీ ॥ సాహసేన వీరత్వేన ధైర్యేణ చ తత్సమో నాస్తి
యత ఇంద్రాదయోపి సహాయమకుర్వంత - ఉక్తంచ * ఉద్యోగస్సాహ
సం ధైర్యం బుద్ధిశ్శక్తిః పరాక్రమః । షడేతే యస్య తిష్ఠంతి తస్య దేవోపి శంకతే॥
అన్యచ్చ - యస్త్వతిథీనాం మనోరథం పూరయతి - తస్యేప్సితం దేవస్సంపాద
యతి - తథాచోక్తం * కృతో వినిశ్చయః పుంసాం దేవః పూరయతీప్సితం । వి
ష్ణుచక్రం గరుత్మాంశ్చ నాస్తి తస్య యదాహవే॥ తథాచ * ఉత్సాహసంపన్న
మదీర్ఘసూత్రం క్రియావిధిజ్ఞం వ్యసనేష్వసక్తమ్ । శూరం కృతజ్ఞం దృఢనిశ్చ
యం చ లక్ష్మీస్స్వయం వాంఛతి వాసహేతోః ॥ ఏవం సకలగుణాధివాసో విక్ర
మార్కస్సర్వసంపత్పరిపూర్ణస్సకలమపి మహీమండలం పాలయన్నేకదా స్వ
మనస్యచింతయత్ - అనిత్యోయం సంసారః- కదా కస్య కిం భవిష్యతీతి న జ్ఞాయ
తే అతస్సముపార్జితం ద్రవ్యం న దానభోగాదినా వినా సఫలం భవతి- తస్య స
త్పాత్రే దానమేవ ప్రథమం ఫలం - యస్య తన్న భవేత్తస్య నాశమేవ ప్రాప్ను
యాత్ - ఉక్తంచ * దానం భోగో నాశస్తిస్రో గతయో భవంతి విత్తస్య ।
యో న దదాతి న భుంక్తే తస్య తృతీయా గతిర్భవత్యేవ ॥ తథాచ * దాతవ్యం
భోక్తవ్యం సతి విభవే సంగ్రహో న కర్తవ్యః । పశ్యేహ మధుకరాణాం సంచి
తమర్థం హరంతి లోకేన్యే॥ అన్యచ్చ * అనుభవత దత్త విత్తం మాన్యం మానయ
త సజ్జనం భజత । అతిపరుషపవనలులితా దీపశిఖేవాతిచంచలా లక్ష్మీః ॥ అపిచ
* ఉపార్జితానాం విత్తానాం త్యాగ ఏవ హి రక్షణమ్। తటాకోదరసంస్థానాం
పరీవాహ ఇవాంభసామ్ ॥ ఇత్యేవం విచార్య సర్వస్వదక్షిణం కమపి యజ్ఞం క
ర్తుముపాక్రమత - తతశ్శిల్పిభిరతిమనోహరం యజ్ఞాయతనం కారయామా
స - సర్వా అపి యజ్ఞసామగ్రీస్సంపాదయామాస - దేవఋషియక్షగంధ
ర్వసిద్ధాదీనాహ్వాపయత్ - బ్రాహ్మణాశ్చ సమాజగ్ముస్సర్వే రాజానో బాంధ
వాశ్చ- తత్రాంతరే రాజా సముద్రాహ్వానాయ కంచన బ్రాహ్మణం ప్రే
షయత్ - సోపి సముద్రతీరం గత్వా గంధపుష్పాక్షతాదిభిస్సముద్రమభ్య

ర్వాచ్యబ్రవీత్ - భగవన్త్వాంకరవిక్రమార్కోయజ్ఞంకరిష్యతి- తేనప్రే
షితోహంత్వాదాహ్వాసార్థంసమాగతోస్మి- ఇతిజలమధ్యేపుష్పాంజలింవిక్షిప్య
క్షణంతస్థౌ - తత్రనకోపిప్రత్యువాచ - తతోబ్రాహ్మణస్తటాన్నివృత్యయ
థాగతంయావదాజగామ - తావద్దేదీప్యమానశరీరఃకశ్చిన్మహాపురుషస్సమాగ
త్యతమవదత్ - త్వంకిలవిక్రమేణాస్మానాహ్వాయితుంప్రేషితః - తేనయా
సంభావనాకృతాసాస్మాకంప్రాప్తైవఏతదేవసుహృల్లక్షణంయత్సమయేదా
నమానాది - ఉక్తంచ * దదాతిప్రతిగృహ్ణాతి గుహ్యమాఖ్యాతిపృచ్ఛతి । భు
క్తేభోజయతేచైవషడ్విధంబంధులక్షణమ్ ॥ తథాచ * గిరౌమయూరాగ
గనేచమేఘాలక్షాంతరేర్కస్సలిలేచపద్మమ్ । లక్షద్వయేగ్లౌఃకుముదానిభూ
మౌయయోస్తుమైత్రీనతయోర్హిదూరమ్ ॥ మమనాయమవసరస్సమాగం
తుంయథార్హముపకరిష్యామి - అమూల్యానిరత్నానిచత్వారిదాస్యామిప్ర
యచ్ఛతస్మై- తేషాంమాహాత్మ్యంశ్రుణు- ఏషామేకంరత్నంయద్ధనాదివస్తు
స్మర్యతేతద్దదాతి- ద్వితీయంయత్తుభక్ష్యభోజ్యాదికమమృతకల్పం తదుత్పా
దయతి - తృతీయంహస్త్యశ్వరథపదాతియుక్తంబలంప్రజనయతి - చతుర్థం
దివ్యంవస్త్రాభరణాదికంప్రసూతే-ఇత్యభిధాయరత్నానిదత్వాసముద్రాం
తరధాత్ - తదనంతరంబ్రాహ్మణస్తానిరత్నానిగృహీత్వాచిరాదుజ్జయినీన
గరముగమత్ - అత్రాంతరేయజ్ఞంసమాప్యరాజావభృథస్నానంవిధాయస
ర్వాన్లోకాన్పరిపూర్ణమనోరథానకరోత్ - బ్రాహ్మణోపిరాజానముప
లోక్యరత్నానాంగుణానకథయత్ - రాజా - బ్రాహ్మణయజ్ఞదక్షిణకాలమతి
లంఘ్యసమాగచ్ఛః - సర్వస్వమర్థిసాత్కృత్యకేవలోస్మి అతస్త్వమేవైతే
షాంరత్నానాంయదేకంతుభ్యంరోచతేతద్గృహాణ- బ్రాహ్మణః- మహారా
జఅహంగృహిణీంపుత్రంస్నుషాంచ పృష్ట్వాసర్వేభ్యో యద్రోచతేతద్గృ
హ్ణామి - రాజా - తథాకురు- బ్రాహ్మణోపిస్వభవనమాగత్యతద్వృత్తాంతం
తేషామకథయత్ - తన్నిశమ్యపుత్రోభ్యభాషత - యద్రత్నంచతురంగంబ
లందదాతితద్గృహిష్యామః - సుఖేనరాజ్యమాయాతి - పితా - ప్రాజ్ఞోరా
జ్యనాపేక్షేత * రామప్రవ్రజనంబలేర్నియమనంపాండోస్సుతానాంవ
నమ్ । వృష్ణీనాంనిధనంనలస్యవిపదంభీష్మస్యశస్త్రస్థితిమ్ । విష్ణోర్వామనతాం
తథార్జునదశాంసంచింత్యలంకేశ్వరం । దృష్ట్వారాజ్యవిడంబనాముపగతందుః
ఖంనతద్వాంఛయేత్ ॥ యస్మాద్ధనాదికంలభ్యతేతద్గృహ్ణామః తేనతుసర్వమ

పిలభ్యతే - ఉక్తంచ * నతదస్తిజగత్యస్మిన్నయదర్థేనసిధ్యతి । నిశ్చిత్యమతి
మాన్ లోకేధనమేకంప్రసాధయేత్ ॥ భార్యా- యత్త్వం షడ్రసోపేతం
చతుర్విధాన్నంప్రసూతే తద్గృహీతవ్యం - సర్వేషాంప్రాణినామన్నమేవ
జీవధారణమ్ - ఉక్తంచ * అన్నంవిధాత్రా విహితంమర్త్యానాం జీవధా
రణమ్ । తదనాదృత్యమతిమాన్ ప్రార్థయేన్నతు కించన ॥ అథస్నుషా - య
త్త్వంవస్త్రాభరణాదికంప్రసూతే తద్గ్రాహ్యం - తథాచ * భూషణైర్భూ
షయేదంగంయథావిభవసారతః । శుచిసౌభాగ్యసిద్ధ్యర్థమాయుష్యాభివృ
ద్ధయే * సుహృదానందనంముఖ్యముత్సవేషువిభూషణమ్ । రత్నాదిదేవతా
తుష్టిర్భూషణస్యవిధారణాత్ ॥ ఏవంపరస్పరంచతుర్ణాంవివాదోలగ్నః - త
తో బ్రాహ్మణో రాజ్ఞస్సమీపమాగత్యవివాదంన్యవేదయత్ - రాజాపితచ్ఛ్రు
త్వాతస్మైబ్రాహ్మణాయచత్వార్యపిరత్నానిదదౌ - ఇతికథాంకథయిత్వా
సాలభంజికాభోజమబ్రవీత్ - భో ఔదార్యమేవసమాజో గుణశ్శరీరిణాం - త
థాహి * చంపకేషుసువర్ణత్వంకాంతిర్ముక్తాఫలేషుచ । యథేక్షుదండేమా
ధుర్యమౌదార్యం సహజంతథా ॥ త్వయ్యేవమౌదార్యంవిద్యతేచేదస్మిన్ సింహా
సనఉపవిశ తచ్ఛ్రుత్వా రాజాతూష్ణీం బభూవ. .. .. *

ఇతితృతీయాఖ్యానంసమాప్తమ్.

౪ భూసురేణకృతిశాకృతజ్ఞతాశోధనాయతనయోమహీపతేః ।
ఏకదాక్షహనయాపహారితో గూఢమిత్యభినివేదయత్యసౌ ॥

భూయోప్యేకదాసింహాసనమారోఢుమాగచ్ఛతిభోజే సాలభంజికా
బ్రవీత్ యదిత్వమౌదార్యేణవిక్రమార్కసమసరేస్తర్హీదంసింహాసనమా
రోహ - రాజా - బ్రూహిమేతస్యౌదార్యవృత్తాంతం - తతస్సాలభంజికాక
థాంకథయితుమారేభే- విక్రమాదిత్యేరాజ్యంకుర్వతిసత్యుజ్జయిన్యాం బ్రా
హ్మణఃకోపిసకలవిద్యావిచక్షణస్సకలగుణాలంకృతశ్చపర మపుత్రస్సమభ
వత్ - తంచైకదాతత్ప్రియసీజగాద - భోప్రాణనాథపుత్రంవినాగృహస్థ
స్యగతిర్నాస్తీతిశ్రుతిస్మృతిపురాణవిదస్సమామనంతి - తథాచ * అపుత్ర
స్యగతిర్నాస్తిస్వర్గోనైవచనైవచ । తస్మాత్పుత్రముఖందృష్ట్వాభవేత్పశ్చా
ద్ధితాపసః * శర్వరీదీపకశ్చంద్రఃప్రభాతేదీపకోరవిః । త్రైలోక్యదీపకో

ధర్మస్సుపుత్త్రఃకులదీపకః॥ నాగోభాతిమదేనఖంజలధరైఃపూర్ణేందునాశర్వ
రీ । శీలేనప్రమదాజవేనతురగోనిత్యోత్సవైర్మందిరమ్ । వాణీవ్యాకరణేన
హంసమిథునైర్నద్యస్సభాపండితై । స్సత్పుత్త్రేణకులంనృపేణవసుధాలోక
త్రయంభానునా॥ తచ్ఛ్రుత్వాభూసురఃప్రాహ-ప్రియేసత్యమవాదీః-పర
ముద్యమేనవినాద్రవ్యంగురుశుశ్రూషాంవినావిద్యాసంతతిశ్చపరమేశ్వరప్ర
సాదంవినానలభ్యతే॥ ఉక్తంచ * నిరంతరంసుఖాపేక్షాహృదయేయదివర్త
తే।కృత్వాభావందృఢంనిత్యంభవానీవల్లభంభజేత్॥ తదాకర్ణ్యబ్రాహ్మ
ణీజగాద - భోస్స్వామిన్ జానాసికిలసర్వంకుతఃపరమేశ్వరప్రసాదనంకిమపి
నానుతిష్ఠసి - బ్రాహ్మణః - భోప్రియేయుక్తమాహభవతీ * యుక్తియు
క్తముపాదేయంవచనంబాలకాదపి । విమతాత్తుసదాగ్రాహ్యంవృద్ధాదపిన
దుర్వచః॥ ఇత్యుక్త్వాపరమేశ్వరప్రసాదనాయరుద్రానువాకైరయ
జత్ - అథైకదారాత్రౌబ్రాహ్మణంస్వప్నేజటామకుటధారీవృషభవా
హనశ్శైలతనయాసమాశ్లిష్టవామతనుశ్చంద్రకలావతంసఃపరమేశ్వరశ్చ
తుష్పోఃపదమవతీర్యైవమవదత్ - వత్సప్రదోషవ్రతమాచర - తేనతవపు
త్త్రోభవిష్యతీతి - బ్రాహ్మణస్తుప్రబుధ్యససంభ్రమముత్థాయస్వప్నవృ
త్తాంతంవృద్ధేభ్యోనివేదయామాస - తేబ్రువన్ - తాతయథార్థోయంస్వ
ప్నః - ఉక్తంచ - స్వప్నాధ్యాయే * దేవోద్విజోగురుర్వాపిపితరోలింగిన
స్తథా । యద్వదంతివచస్స్వప్నేతత్తథైవవినిర్దిశేత్॥ అస్మిన్ వ్రతేనుష్ఠి
తేసర్వథాతవపుత్త్రోభవిష్యతి- ఇతితేషాంవచనంమనసికృత్వాబ్రాహ్మణో
మార్గశీర్షశుద్ధత్రయోదశ్యాంమందవాసరేకల్పోక్తప్రకారేణప్రదోషవ్ర
తమన్వతిష్ఠత్ - అథానుష్ఠితేచవ్రతేపరమేశ్వరఃప్రసన్నోభూత్వాపు
త్త్రమస్మైప్రాయచ్ఛత్ - తదనంతరంబ్రాహ్మణస్తస్యజాతకర్మవిధాయ
ద్వాదశేదివసేదేవదత్తఇతినామచక్రత్వాఽశిష్టాన్యన్నప్రాశనచౌలోపన
యనాదీనికర్మాణియథాకాలమకార్షీత్ - వేదాన్సాంగానధ్యాపయామాస-
తతష్షోడశేవర్షేగోదానాదికంవిధాయసురూపాంబుద్ధిశీలలక్షణసంపన్నాం
కామపికన్యాంకామన్విష్య తస్యవివాహంకృత్వాజీవనంపరికల్ప్యస్వయంతీర్థ
యాత్రాంకర్తుకామఃపుత్త్రాయబుద్ధిమేవముపదిదేశ - వత్సశ్రూయతా
ముపదేశోయం - ఇహపరత్రచసుఖకారీమయాకథ్యతే - దేవదత్తః- ఆర్యధ
న్యోస్మి - యదిచ్ఛముపదిశతుభవాన్ - పితా - వత్సఅతికష్టాందశాంప్రా
ప్తోపిస్వధర్మాచారంపరిత్యజ్యపరైస్సహవివాదమాకార్షీః - సర్వభూతేషుద

యాం కురు - పరమేశ్వరే భక్తిం విధేహి - పరస్త్రియో మా విలోకయ - బలవద్విరోధం మా కురు - మర్మజ్ఞేష్వనువృత్తిం విధేహి - ప్రస్తావసదృశం వద-స్వవిత్తానుసారేణ వ్యయం కురు - సజ్జనానాశ్రయ - దుర్జనాన్ పరిహర - స్త్రీభ్యో రహస్యం మా వద॥ ఏవమన్యాశ్చ నీతీరుపదిశ్య స్వయం వారాణసీం జగామ-గతో దేవదత్తః పితురుపదేశం పాలయంస్తత్రైవ నగరే సుఖమువాస - అథైకదా మహామాయసమిత్సమాహర్తుం మహదరణ్యం సంప్రవిశ్య యావత్సమిధశ్చిచ్ఛేద తావద్విక్రమో రాజా మృగయార్థం విపినమవగాహ్య మహాంతమేకం సూకరమనుధావన్ తత్రాగత్య దేవదత్తం దృష్ట్వా పురమార్గం జానన్నపి ప్రచ్ఛ - తేన పృష్టో దేవదత్తస్స్వయమగ్రే గచ్ఛన్ రాజానం నగరమనీనయత్ - తదనంతరం రాజా దేవదత్తం బహుధా సమ్మాన్య కుత్రాపి రాజకార్యే న్యయుఙ్క్త - ఏవం మహాన్ కాల స్సమతిచక్రామ - అథైకదా రాజా మధ్యేసభమవాదీత్ - కథమహం దేవదత్తకృతాదుపకారాదుత్తీర్ణో భవిష్యామి-యదయం మాం మహతోరణ్యాన్నగరమనైషీత్ - తదా కోపి జగాద - మహాంతాయం మహాపురుషః - యత్కృతముపకారం చిరాదపి న విస్మరతి - తథాచోక్తం * ప్రథమవయసి పీతం తోయమల్పం స్మరంతశ్శిరసి నిహితభారా నారికేళా నరాణామ్। సలిలమమృతకల్పం దద్యురాజీవితాంతం నహి కృతముపకారం సాధవో విస్మరంతి॥ బ్రాహ్మణస్తు రాజ్ఞో వచనం శ్రుత్వా స్వమనసి విచచార - అహో రాజా కిమేవం వదతి కిన్నామాహముపాకరవం - కిమేతత్సత్యం మిథ్యా వా - అస్య ప్రత్యయం పశ్యేయం - ఇతి విచార్య రాజపుత్రమపహృత్య స్వమందిరే సంగోప్య తస్య కంఠభూషణమేకం స్వభృత్య హస్తే దత్వా విపణ్యాం విక్రేతుం ప్రైషయత్ - అస్మిన్నవసరే రాజమందిరే రాజకుమారః కేనాపి చోరేణాపహృతో మారిత ఇతి మహాన్ కోలాహలస్సమభూత్ - రాజాపి పుత్రమార్గణాయ సర్వత్రాధికారిణః ప్రాహిణోత్ - తదా తే సర్వతః పరిభ్రమంతో విపణిమధ్యే దైవాదాభరణహస్తం దేవదత్తభృత్యమపశ్యన్ - తతస్తదాభరణం రాజకుమారస్యేతి జ్ఞాత్వా తం బధ్వా రాజసమీపం నిన్యుః - రాజాపి తం దృష్ట్వోవాచ - రే రే భృత్యాపాపిష్ఠ కథమేతదాభరణం తవ హస్తే సమాగతం - భృత్యః - అహం దేవదత్తస్య భృత్యః- ఏతదాభరణం విపణిమధ్యే విక్రీయ ధనమానయేతి ప్రేషితోస్మి-తతో రాజా దేవదత్తమాహూయైవం జగాద-ఏతదాభరణం కస్తే దదౌ - దేవదత్తః - న కోపి - అహమేవ ధనలోలుపస్తవ కుమారం హత్వా తద్భూషణాని గృహీత్వా తేషామిదమేకమాభరణం విక్రేతు

మదాం - ఇదానీంతవయద్రోచతేతత్కురు - మమకర్మవశాదేవంబుద్ధిరుత్ప
న్నా - ఇతిభణిత్వావనతవదనస్తస్థౌ - తచ్ఛ్రుత్వారాజాకిమపిప్రతికర్తుంన
శశాక - తదాసభ్యఃకశ్చిదాహ - అహో!అయంసర్వ ధర్మశాస్త్రవేత్తాక
థమీదృశేపాపేకర్మణిబుద్ధిమకరోత్ - అపరఃకశ్చిదువాచ - కించిత్రంస్వ
కర్మణాప్రేరితస్యైవంబుద్ధిరజాయత - ఉక్తంచ * కింకింకరోతినప్రాజ్ఞః
ప్రేర్యమాణస్స్వకర్మభిః - ప్రాగేవహిమనుష్యాణాంబుద్ధిఃకర్మానుసారిణీ॥
తత్రపరేకేచనరాజానమబ్రువన్ - దేవయదయంబాలఘాతీ - పునస్స్వర్ణ
స్తేయీచ - తతఃఖాదిరేణశూలేనహంతవ్యః - తదామంత్రిణః ప్రాహుః -
ఇమంతిలాంశఖండాన్కృత్వైతన్మాంసేనగృధ్రేభ్యో బలిర్దాతవ్యా - ఇతితే
షాంవచనంశ్రుత్వారాజాజగాద - భోసభ్యాఃఅయంమహాశ్రితఃపురమా
ర్గప్రదర్శనాదుపకారీచ - అతోస్మిన్గుణదోషచింతానకర్తవ్యా - ఉక్తంచ
* చంద్రఃక్షయీప్రకృతివక్రతనుఃకళంకీ దోషాకరస్స్ఫురతిమిత్రవిపత్తి
కాలే। మూర్ధ్నాతథాపిసతతంధ్రియతేహరేణనైవాశ్రితేషుమహతాం
గుణదోషచింతా॥ అన్యచ్చ * ఉపకారిషుయస్సాధుస్సాధుత్వేతస్యకోగుణః।
అపకారిషుయస్సాధుస్ససాధుస్సద్భిరుచ్యతే॥ ఇతిభణిత్వారాజా దేవదత్త
మవలోక్యసఖేకించిదపిభయంచేతసిమాకార్షీః - మమపుత్రోబలీయసాపురా
కృతేనకర్మణాహతఃకిన్నామత్వయాకృతం - ప్రాకృతం కోపిలంఘయితుం
క్షమేత - తథాహి * మాతాలక్ష్మీఃపితావిష్ణుస్స్వయంచ విషమాయుధః।
తథాపిశంభునాదగ్ధః ప్రాకృతంకేనలంఘ్యతే॥ అన్యచ్చ - మహాత్యరణ్యేపతి
తంమాంనగరమనీనయఃకిల- అతఃప్రత్యుపకారసహస్రైరపినతావకంఋణ
ముపనేతుంప్రభవామీతిసమాశ్వాస్యతంవస్త్రాభరణాదినాసంభావ్య విసస
ర్జ - దేవదత్తస్తుపరమానందభరితస్తంకుమారంస్వగృహాదానీయరాజ్ఞేదదౌ -
తత్సవిస్మయేనరాజ్ఞాభాణి - దేవదత్తకిమేవంకృతం- దేవదత్తః - భోరాజన్
శ్రూయతాం - త్వయాసభామధ్యే బహువారం దేవదత్తకృతాదుపకారా
త్కథముత్తీర్ణోభవిష్యామీతిభణితంఅతస్తవచిత్తపరీక్షణార్థంమయైవంకృతం-
త్వయిప్రత్యయోదృష్టః - క్షంతవ్యోయమపరాధః - రాజా - యఃకృతముప
కారంవిస్మరతిసఏవపురుషాధమః - దేవదత్తః - దేవకారణంవినాపిసకలజగ
తాముపకరోషి- అతస్త్వమేవసుజనోలోకే - తథాచోక్తం * తేసుజనాస్తే
ధన్యాస్తేకృతినస్తేహిసుకృతినోలోకే। యేకారణంవినాపిచ పరహితకరణా
యహంతజీవంతి॥ ఇతిరాజానంస్తుత్వాదేవదత్తోరాజ్ఞానుజ్ఞాతస్స్వగృహామ

యాసీత్. ఇతికథాంకథయిత్వా సాలభంజికా భోజమబ్రవీత్ - రాజన్
త్వయ్యేవమౌదార్యంనవిద్యతే తదిదమాస్థాతుంనార్హసి తచ్ఛ్రుత్వా రాజా
తూష్ణీంనిర్జగామ. .... *

ఇతిచతుర్థోపాఖ్యానంసమాప్తమ్.

౫. మణీనర్ఘ్యాన్ వణిజః కుతోపిక్రీత్వాదశైతేష్వపి పంచ
నావే। భృత్యాయదత్వాఽపతతేవశిష్టాన్దదౌసరాజేతి ని
ద్యతేద్య. .... *

పునరపిభోజేసమాగత్య సింహాసనసోపానేపాదంవిన్యస్యతి తావద
న్యాసాలభంజికానివార్యగిరమేవంవ్యాజహార- విక్రమాదన్యఃకోపి నేదమా
రోఢుమర్హతి - తత్తుల్యశ్చేదర్హతి - శ్రూయతాం బ్రవీమితస్యౌదార్యం - వి
క్రమార్కేమహీంపాలయతిసత్యేకదాకశ్చిద్రత్నవణిక్సమాగత్యరత్నమ
నర్ఘమేకంరాజహస్తేసమర్పితవాన్ - రాజాదేదీప్యమానంతదాదాయపరీ
క్షకానాకార్యాభణత్ - కీదృశమేతద్రత్నంకియన్మూల్యమర్హతినిశ్చిత్యకథ
యత - పరీక్షకాః - తద్రత్నంసాధునిరూప్యరాజన్నమూల్యమేతద్రత్నం -
అస్యమూల్యంనిర్ణేతుంనకేప్యత్రప్రభవంతి- తచ్ఛ్రుత్వారాజాతస్మైభూరి
ద్రవ్యందత్వాబ్రవీత్ - భోసార్థవాహకిమీదృశమన్యదస్తి- వణిక్- దేవనా
త్రసంతి - గ్రామేతుదశవిద్యంతేయదిజిఘృక్షా దేవస్యతర్హి ప్రేషయిష్యా
మి - రాజా - తేషామేకైకస్యచతుస్సహస్రంసువర్ణానిమూల్యంనిర్ణీయతా
వద్ధనందత్వా సహైవతేనచతురమేకం భృత్యంప్రేష యిత్వాష్టభిర్దివసైర
త్రాగచ్ఛేత్యాదిదేశ-సోపియదాజ్ఞాపయతిదేవఇత్యాజ్ఞాంశిరసికృత్వాఝ
డితినిర్జగామ- రత్నానిగృహీత్వాపునరాగచ్ఛతిచతస్మిన్మధ్యేపథంమహతీ
వృష్టిరాసీత్ - తయాచోభయకూలపరిపూర్ణానద్యేకాప్రవహతిస్మ - తదు
త్తరంతీరంగంతుమశక్నువన్నావికమాహూయావదత్ - నావికరత్నహారం
మామిమాంనదీముత్తారయ - నావికఃఅయేపథిక అద్యైషానదీ వేలామతిక్ర
మ్యప్రవహతి - కథముత్తార్యతాం - అన్యచ్చ - మహానద్యుత్తరణం బుద్ధిమ
తాంవర్జనీయం - ఉక్తంచ* మహానదీప్రతరణంమహాపురుషనిగ్రహం। మ
హాజనవిరోధంచదూరతఃపరివర్జయేత్ ॥తథాచ * చరిత్రేవోషితాంపూ

ర్ణసరిత్తారేన్నృపాదరే। సర్పమైత్రేవణిగ్వాక్యేవిశ్వాసంనైవకారయేత్ ॥
భృత్యః-అయేకర్ణధారయదుక్తంత్వయాతత్సత్యమేవ- మమతుమహత్కా
ర్యమస్తి - కర్ణధారః - కథయకింతత్ - భృత్యః - యద్యహమద్యైవరత్నాని
గృహీత్వాదేవపాదమూలంనగచ్ఛేయం తదాజ్ఞాభంగాద్రాజామామనిగ్ర
హంకరిష్యతి- నావికః - తర్హి తేషాంమమపంచరత్నానియదిదాస్యసి త్వాంన
దీమిమాముత్తారయిష్యామి - తతోభృత్యస్తస్యపంచరత్నానిదత్వానదీముత్తీ
ర్యరాజసమీపమాగత్యసవినయంప్రణమ్యపంచరత్నానిదదౌ - తదారాజా
బ్రవీత్ కిమరేపంచైవసమానీతాని - కుత్రావశిష్టానిపంచ - భృత్యః - దేవ
శ్రూయతాంవిజ్ఞాప్యతే - అహంయథాదేశమితోనిర్గత్యవణిజాసహరత్నన
గరంప్రవిశ్యతేనదత్తానిదశరత్నానిగృహీత్వాతతోనిర్గత్యయావదాగచ్ఛం-
తావన్మార్గేకాపివృష్టిరతిమహతీసమభూత్ - తదాకాపితటినీకూలముల్లం
ఘ్యప్రతిభయంప్రవహతిస్మ- అహంతుయథాదిష్టకాలంస్వామిచరణౌపశ్యే
యమితినదీముత్తరితుంనావికాయపంచరత్నానిదత్తవానస్మి - పంచరత్నాని
మానిసమానీతాని - యద్యాదిష్టస్సమయోతిలంఘ్యేత - తదాజ్ఞాభంగోభ
వేత్ *ఆజ్ఞాభంగోనరేంద్రాణాంవిప్రాణాంమానఖండనమ్ పృథక్ఛయ్యా
చనారీణామశస్త్రవధ ఉచ్యతే ॥ ఇత్యుక్త్వాదేవః ప్రమాణమితివిరరామ -
రాజాతు తద్వచనంశ్రుత్వాపరం సంతుష్టస్సమస్తాన్యవశిష్టాన్యపి రత్నాని
తస్మైప్రాదాత్ - ఇతికథాంకథయిత్వాసాలభంజికాభోజరాజంప్రతిభో
దేవకిమేవమౌదార్యంత్వయివిద్యతే - యదివిద్యేతతర్హ్యుపవిశ - తదాకర్ణ్య
భోజస్తూష్ణీముంతః పురమవిశత్ ॥ ... ., ... *

ఇతిపంచమాఖ్యానంసమాప్తమాసీత్.

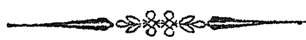
ఉ॥ ఇతఃపరంవిక్రమ భూమిపాలస్తపశ్చరంతంకిలవర్ణినంముదా।
పురేభిషిచ్యప్రదదౌధనానిభూరీతీసైషా ప్రతిమాద్యశంసతి ॥

భోజరాజఃపునశ్శుభేముహూర్తేసింహాసనమారోఢుమాజగామతావ
దపరాసాలభంజికానివార్యవఘాణ - భోరాజన్ యఃపునరౌదార్యేణవిక్రమ
మనుకరోతి- సఏవసింహాసనమిదమధిరోఢుమర్హతి - భోజః- తస్యౌదార్యవృ
త్తాంతంకథయ- సాలభంజికా- దేవశ్రూయతాం - విక్రమాదిత్యోమహాజ్యం

కుర్వన్నేకదా వసంతోత్సవే సకలాంతఃపురవధూసమేతః క్రీడార్థం శృంగార
వనమగమత్ - తత్ర చ * మాకందేషు నవోదయేషు ముదితా మాధ్వీరసాస్వా
దినో ఝుంకారైకపరాయణా విరహిణాం మానచ్ఛిదో బంబరాః । హృష్యత్పల్ల
వతల్లజాంకురలవాస్వాదోన్మిషత్పంచమా భూపాలం రతివిభ్రమాకులతరం
భూయో వితేనుః పికాః॥ * మందేన చందనమహీధరమారుతేన వ్యానర్తితా
నవలతాః కుసుమావతంసాః। జహ్రుర్దృశౌ చ హృదయం చ నరేశ్వరస్య ఘ్రాణం
చ భృంగనినదైర్మధురైశ్శ్రవశ్చ॥ నానావిధతరువనోపశోభితే తస్మిన్నృపవనే-
సముద్దీపితరతికౌతుకస్తు రాజా కదాచిద్వాపీషు కదాచిత్కుసుమాస్తీర్ణేషు ల
తాభవనేషు కదాచిత్తరుతలేషు కదాచిచ్చంద్రికాంత మణిమయేషు సౌధేషు స
హైవాంతఃపురవనితాభిర్విహరన్ మహాంతం కాలమనైషీత్ -తత్ర కశ్చిద్బ్ర
హ్మచారీ కుత్రాపి తరుమూలే తపశ్చరన్ రాజానం తత్రాగతం దృష్ట్వా స్వమనస్య
చింతయత్ - అహో బాంతపఃకుర్వతా మయా జన్మ వృథైవ నీతం- స్వప్నేపి కించి
త్సుఖం నానుభూతం - యావజ్జీవం కష్టేన కాలం నీత్వా కృతస్తపఃఫలం భోక్తేతి
కోయం విచారః-విషయసుఖం సర్వమేవ దుఃఖానువిద్ధం-తదవ్యయసుఖోదర్క
మేవ తపస్సమాచరేదితి మూర్ఖాణాం ప్రలపితం- ఉక్తం చ * త్యాజ్యం సుఖం
విషయసంగమజన్మ పుంసాం దుఃఖోపసృష్టమితి మూర్ఖవిచారణైషా। వ్రీహీ
న్ జిహాస్యచ సితోత్తమతండులాఢ్యాన్ కః కాంక్షతే తుషకణాన్మతిమాన్ ధరి
త్ర్యామ్ ॥ తన్మహత్కష్టం కృత్వాపి సంసారసారభూతం స్త్రీసుఖమేవ భో
క్తవ్యం- ఉక్తం చ * అసారభూతే సంసారే సారం సారంగలోచనా। తదర్థం
ధనమిచ్ఛంతి తత్త్యాగే తు ధనేన కిమ్॥ తథా * అసారభూతే సంసారే సారభూ
తా నితంబినీ। ఇతి సంచిత్య వై శంభురర్ధాంగే కామినీం దధౌ॥ ఇత్యాది చింతయి
త్వా విక్రమశ్చాయం దైవాదత్ర సమాగతః-తమేనం యాచయిత్వా సంసా
రసుఖమనుభవిష్యామీతి నిశ్చిత్య రాజ సమీపమాగత్య మహారాజ చిరం జీవే
త్యాశిషం ప్రాయుంక్త- రాజా తు తమాసనే సముపవేశ్యాపృచ్ఛత్ -భో బ్ర
హ్మన్ కుతస్సమాగతోసి-బ్రహ్మచారీ- అహమత్రైవ జగదంబికాపరిచర్యాం
కుర్వన్ తిష్ఠామి- నిత్యమేవం పరిచరతో మే పంచాశద్వర్షాణి వ్యతీయుః- అహం
తు బ్రహ్మచారీ- అద్య నిశాయాం యామమాత్రావశిష్టాయాం దేవతా మాం స్వ
ప్నే ప్రాహ-వత్స తవాహం ప్రసన్నాస్మి-త్వమిదానీం గృహస్థాశ్రమం స్వీకృ
త్య పుత్రముత్పాద్య పశ్చాన్మోక్షే మనో నిధేహి - అన్యథా తవ గతిర్నాస్తి -ఉ

క్తంచ * ఋణాని త్రీణ్యపాకృత్య మనో మోక్షే నివేశయేత్ । అనపాకృత్య
మోక్షంతు సేవమానః పతత్యధః ॥ దానశౌండో విక్రమార్క మహారాజస్త్వా
ర్ణవం త్రాగమిష్యతి స తు తవ మనోరథం పూరయిష్యతీత్యేవమాదిశ్యాంతర
ధాత్ - తదహం ప్రబుధ్య భవంతమాగతం చ దృష్ట్వా సమాగతోఽస్మీత్యేవమన్వ
తమువాదీత్ - తచ్ఛ్రుత్వా రాజా స్వమనస్యచిన్తయత్ - కిమేతత్సత్యం స్యాత్ -
ఏవమేతత్ - దేవతా స్వప్నే నాకథయత్ - అసా వేవలోభాదనృతం వదతి - ఆ
స్తామేతత్ - తథాప్యయమార్త ఇవ దృశ్యతే - సర్వథాస్య మనోరథం పూరయి
ష్యామి - ఉక్తంచ * దత్వార్థినే నృపో దానం శూన్యలింగం ప్రపూజ్య చ। పరి
పాల్యాశ్రితాన్నిత్యమశ్వమేధఫలం లభేత్ ॥ ఇతి విచార్య తత్ర నగర మేకం
నిర్మాయ తత్ర తం సంస్థాప్య శతం విలాసినీః పంచశతం తురంగాన్ చత్వారింశ
ద్రథాన్ చతుస్సహస్రం భటాంశ్చ తస్మై బ్రాహ్మణాయ దదౌ - కించ రాజా
చండికానగరమితి తస్య నగరస్య నామ చకార - తతః పరిపూర్ణమనోరథో బ్రా
హ్మణః కృతోద్వాహమంగళస్తం రాజానమాశీర్భిరభివర్ధ్య - రాజాపి నిజనగ
రం జగామ - ఇతి కథాం సాలభంజికా భోజాయ కథయామాస - భోజస్తు తాదృ
శమౌదార్యమాత్మన్యపశ్యన్ తూష్ణీం జగామ .. .. *

ఇతి షష్ఠాఖ్యానం సమాప్తమ్ .

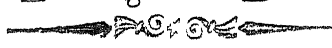
౭ మధ్యే సముద్రం క్వచిదద్రిశృంగే మర్గాలయే ప్రేతక బంధ
యుగ్మమ్। చక్రే సజీవం ప్రథుసాహసేన రాజేతి సేయం ప్ర
తిమా బ్రవీతి .... *

పునరపి భోజః కదాచిచ్ఛుభముహూర్తే సముచితసన్నాహః సింహాసనమా
రోఢుముపచక్రమే తదాస్యా సాలభంజికావదత్ - భో రాజన్ - తథావిధం
సాహసమౌదార్యం ధైర్యం చ యస్యాస్తి స ఏవేదం సింహాసనమధిరోఢుమర్హతి -
రాజా - సాలభంజికే కీదృశం తత్ - సాలభంజికా - భో రాజన్ శృణు - విక్ర
మాదిత్యే రాజ్యం కుర్వతి లోకే దుర్జనకంటకో నాస్తి - సర్వే జనాస్సదాచార
సంపన్నాః - బ్రాహ్మణా వేదశాస్త్రాభ్యాసస్వధర్మచర్యాపరాః షట్కర్మని
రతాశ్చ బభూవుః - సర్వస్యాపి వర్ణస్య పాపాద్భయం - ప్రాణిషు దయా - ప
రమేశ్వరే భక్తిః - దేహే నిర్మమతా - నిత్యానిత్యవస్తువిచారః - పరత్ర విష

యేబుద్ధిః - వాచిసదుక్తిః - పరిపాలనేదాక్ష్యం - హృదయేచౌదార్యమ
భూత్ - ఏవంసర్వోపిలోకఃపవిత్రభూతాంతఃకరణోరాజ్ఞః ప్రసాదాత్సు
ఖేనావర్తత - తస్యాంచోజ్జయిన్యాం- ధనదోనామకశ్చిదూరుజస్సమభూత్
తస్యసంపదాంమర్యాదానాస్తి- యానివస్తూనిభువనేసుదుర్లభానితానితత్ర
సులభాని - ఏవంసకలసంపత్సమాశ్రితస్య తస్యైకదాచేతసిసర్వవస్తువ్యని
త్యబుద్ధిరుదభూత్ - హంతనిస్సారోయంసంసారః - సర్వమపివస్తుజాత మ
నిత్యం - ఉక్తంచ * గగననగరకల్పస్సంగమోవల్లభానాంజలదపటలతుల్యం
యౌవనంవాధనంవా। స్వజనసుతశరీరాదీనివిద్యుచ్చలానిక్షణికమితిసమస్తం
విద్ధిసంసారవృత్తమ్॥తథాచ*శరణమశరణంవాబంధమూలంనరాణాంక్షణ
పరిచితదారాద్వారమాపద్గణానామ్। విపరిమృతశపుత్రాశ్శత్రవంసర్వమే
తత్త్యజతభజతధర్మంనిర్మలంధర్మకామాః॥ అతస్సంసారిణాంధర్మఏవశరణం-
ఉక్తంచ * ధర్మోరక్షతిరక్షితోనతుహతోహంతీహసప్రాణినో హంతవ్యో
నతుయస్సఏవశరణంసంసారిణాంసర్వదా। ధర్మఃప్రాపయతీహతత్పదమపి
ధ్యాయంతియంయోగినోనోధర్మాత్సుహృదస్తినైవచసుఖీనోపండితోధా
ర్మికాత్॥ తథాచ * ధర్మశ్శర్మభుజంగపుంగవపురీసారంవిధాతుం క్షమో
ధర్మఃప్రాపితమర్త్యలోకవిపుల ప్రీతిస్తదాశంసినామ్। ధర్మస్స్వర్నగరీని
రంతరసుధాస్వాదోదయస్యాస్పదం ధర్మఃకింనకరోతిముక్తివనితా సంభోగ
భాగ్యాంతరమ్॥ అపిచ - ధర్మసంగ్రహార్థముపార్జితంద్రవ్యంసత్పాత్రే
దాతవ్యం - తస్మిన్సమర్పితంతద్బహుగుణంభవేత్ - తథాహి * పాత్రవి
శేషేన్యస్తంసౌగుణ్యంభజతివిత్తనుతిదాతుః। జలమివసముద్రశుక్తౌముక్తాఫల
తాంపయోదబృందస్య॥*న్యగ్రోధస్యయథాబీజంస్తోకంసుక్షేత్రభూమిగమ్।
బహువిస్తీర్ణతాంయాతి తద్వద్దానంసుపాత్రగమ్॥ ఇతిబహుధా విచార్య
శ్రోత్రియానాహూయతత్సకాశాద్దానకాండోక్తాని వివిధానిదానానిశ్రు
త్వాసర్వమేవనిజధనం సత్పాత్రేభ్యోదత్వాపవిత్రాంతఃకరణః పునరపి
విచారయతిస్మఅహోమయా తదనుష్ఠితందానవ్రతాదికంతదాస ఫలంభ
వేత్ - యదాద్వారవతీంగత్వాశ్రీకృష్ణంద్రక్ష్యామి-ఇతివిచార్యద్వారవతీం
ప్రతినిర్గత్య సముద్రతీరంగత్వాకంచననావికమాహూయసముచితమాతరం
నిర్ణీయభిక్షుకయోగినోవైదేశికాన్నావమారోప్య స్వయంచారుహ్యతైస్స
హధర్మమేదురాస్తాస్తాఃకథాఃకథయన్సయావదచ్ఛాత్ - తావత్సముద్రమ
ధ్యేకశ్చిత్సముదీర్ణఃపర్వతస్తైర్దృష్టఃతత్రగుహాదేకందేవాలయమదృశ్యత

ధనదస్తు దేవాలయంగత్వా భువనేశ్వరీంగంధపుష్పాక్షతాదిభిరుపచారైరభ్య
ర్చ్యనమస్కృత్యతస్యావామభాగేఛిన్నమస్తకం స్త్రీపురుషయుగళం దృ
ష్ట్వాపురస్థితభిత్తిభాగేలిఖితాన్యక్షరాణిపపాఠ - యఃకోపిపరోపకారీపరమై
శ్వర్యసంపన్నోద్వాత్రింశల్లక్షణోపేత స్స్వకంఠరుధిరేణ భువనేశ్వరీమ
ర్చయిష్యతితదేదంస్త్రీపురుషయుగళంసజీవంభవిష్యతీతి - ఏవంపఠిత్వాస వి
స్మయోధనదఃపునరపినావమారుహ్యద్వారవతీంగత్వాశ్రీకృష్ణందృష్ట్వాప్ర
ణమ్యాస్తౌషీత్ * ఏకోపికృష్ణస్యసకృత్ప్రణామో దశాశ్వమేధావభృథేన
తుల్యః। దశాశ్వమేధీపునరేతిజన్మ కృష్ణప్రణామోనపునర్భవాయ ॥ ఇత్యే
వంస్తుత్వాశ్రీకృష్ణంషోడశోపచారైస్సంపూజ్యయత్యపూర్వంవస్తు సమానీ
తంతత్సర్వంసమర్ప్యతత్రదినత్రయముషిత్వాతతోనిర్గత్యకతిపయైర్దినైర్ని
జనగరమాజగామ ఆగత్యచసర్వానపిబాంధవాన్కృష్ణప్రసాదేనసంభావ్య
* రిక్తపాణిర్నపశ్యేత్తురాజానందైవతంగురుమ్। నైమిత్తికంవిశేషేణ సు
హృదంఫలకాముకః॥ తథాచ * ఇష్టాంభార్యాంప్రియమ్మిత్రంపుత్రంచా
పికనీయసమ్। రిక్తపాణిర్నపశ్యేత్తుతథానైమిత్తికంప్రభుమ్॥ ఇతివిచింత్య
ప్రభాతేకిమప్యపూర్వంగృహీత్వావిక్రమార్కంద్రష్టుంజగామ - గత్వా
చసవినయంకృష్ణప్రసాదందత్వాతదాదిష్టేచాసనేసమాససాద - తతోరా
జాయాత్రాక్షేమంపృష్ట్వాకింకిమపూర్వందృష్టమితివణిజమపృచ్ఛత్ - సో
పిసముద్రమధ్యదృష్టంభువనేశ్వరీదేవాలయ వృత్తాంతమవాదీత్ - తచ్ఛ్రు
త్వాసముపజాతకుతూహలోరాజాతేన సార్ధం ప్రాపతత్పూర్వంస్థానం -
తత్రచదేవతావామభాగేపతితంకబంధయుగళమపశ్యత్ - అపాఠీచ్చతాన్య
క్షరాణి- తదనంతరంరాజాభువనేశ్వరీంస్తుత్వాఖడ్గంకోశాదాకృష్య యా
వత్కంఠేచకార- తావత్కబంధయుగళంసశిరస్సజీవంచ సమభూత్ - దేవ
తాపిరాజ్ఞోహస్తస్థితంఖడ్గమాకృష్యాబ్రవీత్ - భోరాజన్ప్రసన్నాస్మి- వ
రంవృణీష్వ - రాజాబ్రవీత్ భోదేవిప్రసన్నాసియదితర్హ్యస్యమిథునస్య
రాజ్యందేహి- తతోదేవీతథేతితస్యమిథునస్యరాజ్యమదాత్ - రాజాపిధనదే
నసహనిజపురమాజగామ-ఇతికథాంకథయిత్వాసాలభంజికారాజానమబ్ర
వీత్ - ఏవంవిధంసాహసాదికంత్వయినదృశ్యతే - తచ్ఛ్రుత్వారాజాతతోవి
రరామ. .... *

ఇతిసప్తమాఖ్యానంసమాప్తమాసీత్.

౮. కాశ్మీరదేశేవిపులంతటాకం వణిక్కృతంపూరయితుంజలేన|
బలింప్రదాతుం నిజకంఠరక్తై రియేష రాజేతి నిగద్య తేద్య.

భూయోపిభోజరాజేయథాపూర్వ మాగచ్ఛతిపాంచాలికాన్యా నిషి
ధ్యజగాద- భోజరాజత్వంపునరనన్యసాధారణమాసనంయభవాన్ విక్రమ
పశ్రుతేనసాహసాదినాభూష్యతే-తదాత్వామనుజానామి- రాజా- కించిద
వనతముఖః- సాలభంజికేకథయతస్యౌదార్యాదివృత్తాంతంయదిజానాసి సా
బ్రవీత్ - భోరాజన్ శృణు - విక్రమోరాజాభూమండలేప్రవృత్తాబహువి
ధాఃకథాశ్చారముఖేనసిరవశేషంజానన్ వసుమతీంపర్యపాలయత్ -ఉక్తంచ
* గావోగంధేనపశ్యంతి వేదేనైవ ద్విజాతయః| చారైఃపశ్యంతి రాజానశ్చ
క్షుర్భ్యామితరేజనాః || కించ - యోరాజాభవతి తేనసర్వాపిలోకస్థితిర్జ్ఞా
తవ్యా- అపిచ-అర్థినఃపూజనీయాఃప్రజాస్సమ్యక్పాలనీయాఃదుష్టాశ్చదండనీ
యాఃన్యాయేనధనోపార్జనకర్తవ్యం- అర్థిషుపక్షపాతోపిధేయః-ఏతాన్యే
వరాజ్ఞఃపంచయజ్ఞకర్మాణి- తథాహి * దుష్టస్యదండస్సుజనస్యపూజాన్యా
యేనకోశస్యచసంప్రవృద్ధిః| సుపక్షపాతోర్థిషురాజ్యరక్షాపంచైవయజ్ఞాః
కథితానృపాణామ్ || అన్యచ్చ * కిందేవకార్యేణ నరాధిపస్యకృత్వాశిరో
దంవిషయస్థితానామ్| తదేవకార్యంజపయజ్ఞహోమాయేనద్విజానాంన
పతంతిగాత్రే|| ఏవంవిక్రమేరాజ్యంకుర్వతిసత్యేకదాచారాభూమండలం
పరిభ్రమ్యరాజ్ఞస్సకాశమాగత్యరాజ్ఞాపృష్టావ్యజిజ్ఞపన్ -దేవకాశ్మీరదేశేమ
హాద్రవ్యసంపన్నఃకశ్చిద్వణిగస్తి - సచధర్మాసిరతేనచేతసాపంచక్రోశవిస్తా
రంతటాకమేకమఖనత్ - తన్మధ్యేకించిద్బిలమదృశ్యత - తత్రచదేవోనారా
యణశ్శయానస్సమదృశ్యత-తస్యచాయతనంకారయామాస-పరముదకంనలే
భే- భూయోపిజలోద్గమనిమిత్తంవరుణముద్దిశ్యబ్రాహ్మణైర్జపమకారయత్ -
తదపిముధాబభూవ - తతఏకదాఖిన్నమానసేవణిజితటాకతీరే సముపవిశ్య
అహోకేనాప్యుపాయేనోదకంనలభ్యతేవృథాశ్రమోజాతఇతిచింతయతి
అధిగగనమమానుషీకాపిసరస్వతీసమజాయత - భోవణిక్పుత్రకిమర్థంనిశ్వ
సిసి- మహారాజలక్షణయుక్తస్యపురుషస్యకంఠరక్తేనయదాతటాకంసిచ్యతే
తదావిమలోదకమావిర్భవిష్యతినాన్యథేతి - తదాకర్ణ్యతటాకతీరేమహదన్న
సత్రమకల్పయత్ - తత్రచభోక్తుంస్వదేశవాసినోవిదేశవాసినశ్చ జనాస్స
ముయుః- తదానీంతత్రస్థితాఃవణిగాదేశకారిణోభృత్యాఃవిదేశవాసినాంపు

రతఏవమవదన్యః కోపిస్వకంఠరుధిరేణతటాకంసించతితస్యశతభారసువ
ర్ణందీయతఇతి- తద్వచస్సర్వేప్యశృణ్వన్- కోపితత్సాహసంనాంగీచకార -
ఏవంవిధంమహచ్చిత్రందృష్టమితి. ఏవంచారాణాంవచనంశ్రుత్వావిక్రమా
ర్కస్స్వయంతత్రగత్వాబిలశయనందేవంప్రణమ్యాతిమనోహరమతివిశా
లంతటాకందృష్ట్వావిస్మితోమనస్యేవమకరోత్ - యదిమమకంఠరక్తేనతటా
కంసించామి - తదిదంజలైస్సంపూర్ణంభవేత్ - అనేనచసకలలోకానాముప
కారోభవేత్ - ఇదంమమశరీరంవర్షశతమపిస్థిత్వాసర్వథావినాశమేవయా
స్యతి - అతశ్శరీరమమత్వంనకార్యం- పరోపకారాయశరీరమపిదాతవ్యం-ఉ
క్తంచ* శతమపిశరదాంవైజీవితంధారయిత్వాశయనమధిశయానస్సర్వథా
నాశమేతి । సులభవిపదిదేహేసూరిలోకైకనింద్యేనవిదధతిమమత్వంముక్తి
కాంతోత్సుకాస్తే ॥ కించ * సర్వైరేవరుజాక్రాంతంసర్వదైవాశుచేర్గృ
హమ్। సర్వదావిపదంప్రాప్తంమర్త్యానాందేహపంజరమ్॥* తైరేవఫలమా
సంత్యంగృహీతంపుణ్యకర్మణామ్ । తేషాంతుజన్మనస్స్వర్థైర్యైశ్శరీరంపరారి
తమ్॥ ఏవంవిచార్యపురస్థితప్రాసాదగర్భగతజలశయనస్యవిష్ణోఃపూజాంవి
ధాయనమస్కృత్యబభాణ - భోదేవజలశాయిన్ - ద్వాత్రింశల్లక్షణసంప
న్నస్యపురుషస్యకంఠరక్తంవాంఛసి - తర్హిమమాస్యకంఠరక్తస్యత్వప్రీతోభూ
త్వాతటాకమేనంజలైఃపరిపూరయఇతిసంప్రార్థ్యయావత్కంఠేఖడ్గమక
రోత్ - తావదేవభగవాన్ఖడ్గంధృత్వాజగాద- వీరతవాహంప్రసన్నోస్మి-
అలమనేనసాహసేన - విరమ - వరంవృణీష్వ - రాజావదత్ - దేవయదిమ
మప్రసన్నోజాతోసితర్హిమంతటాకంజలైఃపరిపూరయ- దేవఃరాజన్త్వమ
స్మాత్స్థానాన్నిర్గత్యయావత్పశ్చాత్పశ్యసితావజ్జలైః పరిపూర్ణస్తటాకోభవి
ష్యతి- రాజాతచ్ఛ్రుత్వాససంభ్రమంతటాకతీరమారురోహ- తావత్సరోపిజ
లైఃపరిపూర్ణమదృశ్యత- రాజావిక్రమార్కోపితేనవణిజాస్తూయమానస్తే
నసమర్పితంశతభారసువర్ణం కస్మైచిద్వివాహార్థినేదరిద్రాయబ్రాహ్మణా
యదత్వాస్వనగరమగమత్ - ఇతికథాంకథయిత్వాసాలభంజికారాజానమ
బ్రవీత్ - భోరాజన్- త్వయ్యేవమౌదార్యపరోపకారసాహసప్రభృతయో
గుణావిద్యంతేచేత్తర్హ్యస్మిన్సింహాసనేసముపవిశ- తదాకర్ణ్యరాజాతూ
ష్ణీంబభూవ. .... *

ఇత్యష్టమాఖ్యానంసమాప్తమాసీత్.

౯ నివార్య కాంచీనగరేలతాంగీం నిశాచరోపద్రవతః కదాచిత్ ।
చరిత్రమాఖ్యాతవతేతదీయం దదౌసతామిత్యధునాభిధత్తే.

భూయోపి భోజమహీపాలే సకౌతుక సంభ్రమమాగచ్ఛతి- అన్యాసా లభంజికా సహాసమిదమభాషత - దేవ - సింహాసనమారోఢుం సంభ్రమసి- దుర్లభం తే విక్రమార్క-గతం సాహసౌదార్యాదికం-తద్విరహముధా సముద్యమాత్ - రాజా- అయికథయగుణాననన్యదపి వా పాఽపి క్రమార్కస్య-సాలభంజికా - విక్రమార్కే-రాజ్యంకుర్వతిసతి - భట్టిర్మంత్రీ- ఉపమంత్రీగోవిందః-చంద్రస్సేనాపతిః-తస్యపుత్రః కమలాకరోనామ-సపితుఃప్రసాదాదనుదినమాకంఠంభుంజానోవస్త్రభూషణతాంబూలాదినాశరీరంసంస్కృత్య విషయసుఖమనుభవన్సుచిరమతిష్ఠత్ - ఏకదాదుర్వృత్తంసుతమాహూయ రేకమలాకర బ్రాహ్మణజన్మప్రాప్యాపిత్వంకథమేవంతిష్ఠసి స్వేచ్ఛావృత్త్యాయ మాత్మానానాయోనిషు జన్మప్రాప్నోతి కదాచిత్సుకృతవశాన్మనుష్యయోనింప్రవిశతి- తత్రాపి బ్రాహ్మణకులేజన్మమహతాపుణ్యేనలభ్యతే-తల్లబ్ధ్వాపిత్వందుర్వృత్తోజాతోసి- సర్వదాబహిరేవసంచరసి భోజనకాలేపరంభవనమాగచ్ఛసి- అనుచితమేవంకరోషి- అన్యచ్చ - తవాయంవిద్యాభ్యాసకాలః- అస్మిన్కాలేవిద్యాంయదినాభ్యససితదుత్తరత్రతవమహాన్సంతాపోభవిష్యతి- ఉక్తంచ* యేబాలభావేనపఠంతివిద్యాం కామాతురాయౌవననష్టచిత్తాః । తేవృద్ధభావేపరిభూయమానాదహంతిగాత్రంశిశిరే యథాబ్జమ్ ॥ తథాచ * యేషాంనవిద్యానతపోనదానంనచాపిశీలంనగుణానధర్మః। తేమర్త్యలోకేభువిభారభూతామనుష్యరూపాఃపశవశ్చరంతి॥ అత్రహిపురుషస్యనవిద్యాయాఃపరంభూషణంధనంవాస్తి- తథాచ * విద్యానామనరస్యరూపమధికంప్రచ్ఛన్నగుప్తంధనం విద్యాభోగకరీయశస్సుఖకరీవిద్యా గురూణాంగురుః । విద్యాబంధుజనోవిదేశగమనేవిద్యాపరాదేవతావిద్యారాజసుపూజితానహిధనంవిద్యావిహీనఃపశుః ॥ తథాచ * కింకులేనవిశాలేనవిద్యాహీనస్యదేహినః । అకులీనోపివిద్యావాన్దేవైరపిహిపూజ్యతే ॥ అన్యచ్చ - వత్సయావదహంజీవామితావత్త్వయావిద్యాభ్యసనీయాఅన్యదాతుమత్ప్రాప్త్యైవసా- అభ్యస్తాతుసాతవసకలమపిబంధుకృత్యంకరిష్యతి-ఉక్తంచ * మాతేవరక్షతిపితేవహితేనియుంక్తే కాంతేవచాభిరమయత్యపనీయఖేదమ్ । కీర్తించదిక్షువితనోతితనోతివిత్తంవిద్యాకరోతినిఖిలం ఖలుబంధుకృత్యమ్ ॥ ఏవంపితృవచనంశ్రుత్వాపశ్చాత్తాపపరిభూతః కమలాకరో య

దాహం సర్వజ్ఞో భవిష్యామి తదా పితృముఖం ద్రక్ష్యామీతి ప్రతిజ్ఞాయ స్వ
యం కాశ్మీరదేశం గత్వా తత్ర చంద్రమౌళిభట్టనామానముపాధ్యాయముప
సృత్య సవినయం ప్రణమ్య భోస్స్వామిన్ మూర్ఖోఽహం భవత్సకాశాద్విద్యా
భ్యాసం కర్తుమాగతోఽస్మి- పరం ప్రసీద- యథాహమమితజ్ఞో భవేయం తథా
విధాతుమర్హతి స్వామీతి పునః పునః ప్రాణంసీత్- ఉపాధ్యాయస్తేనమంగీ
చకార కమలాకరశ్చ గురుం శుశ్రూషమాణః పపాఠ - ఉక్తంచ * గురుశు
శ్రూషయా విద్యా పుష్కలేన ధనేన వా। అథవా విద్యయా విద్యా చతుర్థం నోప
లభ్యతే॥ ఏవమప్రమాదం శుశ్రూషమాణస్య కాలో మహానతిచక్రామ- అ
నంతరమేకదా తూపాధ్యాయస్తస్మై పరితృప్తాంతరంగస్సిద్ధసార
స్వతమంత్రముపదిదేశ- తేనచోపదేశేన సర్వజ్ఞో భూత్వా కమలాకరః కృతా
ర్థమాత్మానం మత్వా సప్రదక్షిణప్రణామముపాధ్యాయస్యానుజ్ఞాం గృహీ
త్వా పితృదర్శనలాలసస్స్వనగరం ప్రత్యాగచ్ఛన్ మార్గవశాత్కాంచీనగ
రమగమత్ - తత్ర చాన్యసాధారణరూపసంపన్నా నరమోహినీ నామ కాచి
ద్వనితాస్తే - యస్తాం పశ్యేత్స కామజ్వరపీడితః పరమున్మాదావస్థాం ప్రాప్ను
యాత్ - యః పునరనయా విహృత్య తస్మిన్నేవ తల్పే నిద్రామనుభవేత్ త
స్యరుధిరం వింధ్యాచలనివాసీ కశ్చిద్రాక్షసో నిరవశేషం పీత్వా తం మారయేత్
కమలాకరోఽప్యేతత్కౌతుకం తత్ర దృష్ట్వా నిజనగరమాజగామ - ఆగతం చకు
మారం జనకః పరం ననంద- పరేద్యురేష కమలాకరః పిత్రా సహ రాజానం ద్ర
ష్టుం గత్వా * పాండుపంకజసంలీనా మధుపాళిర్మనోహరాః। శోభాం బిభర్తి
విధేరాత్తా సతనోతు సుమంగళమ్॥ ఇతి విక్రమాయాశిషమవదత్ ఆస్థాయ
చ సముచితమాసనమాత్మనః కలావైదగ్ధ్యమదర్శయత్ - రాజా తు తం వస్త్రా
భరణాదినా సంభావ్య ప్రచ్ఛ భోః కమలాకర కుత్ర కుత్ర వ్యచరః కింకిమద్భు
తమద్రాక్షీః- కమలాకరః - అహంతు బహూన్ దేశాన్ వ్యచరం- పునరాగ
చ్ఛన్ కాంచీనగరేద్భుతమేకమపశ్యం- రాజా - తత్కథయ - కమలాకరః
తదద్భుతమాచచక్షే - రాజా- కమలాకర త్వయా గచ్ఛ తత్ర గచ్ఛేవ- తతస్తే
న సహ రాజా కాంచీనగరమాగత్య నరమోహిన్యా నిరతిశయం రూపం దృష్ట్వా వి
స్మయం ప్రాప్య తస్యా గృహం ప్రవివేశ - సాపి తౌ రాజాన్మహోపచారేణ ము
దితహృదయా సవినయమేవం వ్యజిజ్ఞపత్ - దేవ ధన్యాస్మి పవిత్రమభూదిదం
భవనం - యతో భవచ్చరణకమలధూళీభూషితమజాయత - అద్య భోజనపరి
గ్రహేణ జనమిమం కృతార్థయతు దేవః - రాజా- ఇదానీమేవాహం భుక్త్వా

సమాగతో౽స్మిశ్రుతిసుఖేనభాషితమధునైవతుష్టో౽స్మి - తతస్తయాదత్తాంవీటి
కాంజగ్రాహ - ఇత్థంరాత్రౌప్రహరో౽తీయాయనరమోహినీతుసుష్వాప-
ద్వితీయేప్రహరేరాక్షసస్సమాగత్యనరమోహినీంమంచె సుప్తామేకాకినీందృ
ష్ట్వానిర్జగామ - రాజాతురాక్షసంకేశేగృహీత్వాకృపాణేనకంఠమచ్ఛినత్ -
తత్కోలాహలంశ్రుత్వా నరమోహినీ ప్రబుద్ధ్యహతంరాక్షసం విలోక్య
సంతుష్టారాజానమస్తౌషీత్ - దేవభవత్ప్రసాదాదహంనిర్భయాజాతాస్మి -
అద్యప్రభృతిమమరాక్షసోపద్రవోనివృత్తః - యుష్మత్కృతాదుపకారా
త్కథమహాముత్తీర్ణాభవేయం - తర్హిత్వామనుస్మరామి - యదా జ్ఞాపయ
తిదేవస్తదాచరితుమియమాయత్తాస్మి- రాజా- యదిమయోక్తంకరిష్యసి- త
ర్హ్యేముంకమలాకరంభజస్వ - తతస్సానరమోహినీ కమలాకరమభజత్ -
విక్రమోప్యుజ్జయినీమగమత్ - ఇమాంకథాంకథయిత్వాసాలభంజికా రా
జానంభోజమవదత్ - భోరాజన్ త్వయ్యేవమౌదార్యంధైర్యం పరోపకారశ్చ
విద్యతేచేత్తర్హ్యస్మిన్ సింహాసనఉపవిశ-తచ్ఛ్రుత్వారాజాతూష్ణీమతిష్ఠత్.

ఇతినవమాఖ్యానంసమాప్తమాసీత్

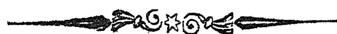
౧౦ కదాపికేనాపిమునీశ్వరేణమృతేరభావాయఫలంప్రదత్తమ్।
తుష్టాభిభూతాయదదౌద్విజాయసవిక్రమోభూపఇతీహవక్తి

పునరపిరాజాభోజోయావత్సింహాసనమారురుక్షుస్తావదన్యాపాంచా
లికాప్రాహ - భోరాజన్ విక్రమస్యౌదార్యాది గుణాయస్య విద్యంతేసో
స్మిన్ సింహాసనమారోఢుమలం - భోజః - సాలభంజికేకథయతస్యౌదార్యా
దివృత్తాంతం - సాబ్రవీత్ - భోరాజన్ శ్రూయతాంవిక్రమార్కే సింహా
సనమిదమాస్థాయవిశ్వంభరాంపాలయతి యోగీకశ్చిదుజ్జయినీంప్రత్యాగ
చ్ఛత్ - సచవేదవేదాంగాదిసకలశాస్త్రవిచక్షణః- కింబహునా- తత్సదృశో
న్యోనాస్తి-సాక్షాత్సర్వజ్ఞఏవ-ఏకదావిక్రమోరాజాతస్యప్రసిద్ధింనిశమ్య
తమాహ్వాయితుంపురోహితంత్రివిక్రమంప్రేషయామాస-సచతదంతికంగ
త్వానమస్కృత్యాబ్రవీత్ - భోస్స్వామిన్ రాజావిక్రమోభవంతమాహ్వ
యతి- తత్రాగచ్ఛతుభవాన్-యోగీ-రాజదర్శనేనాస్మాకంకిమస్తిప్రయోజ
నం-పశ్య * భుంజీమహివయంభిక్షామాశావాసోవసీమహి। శయీమహిమహా

హాపృష్ఠేకుర్వీమహిషీమీశ్వరైః॥అన్యచ్చ*నిస్పృహోనాధికారీస్యాన్నకా
మీమండనప్రియః। నవిదగ్ధఃప్రియంబ్రూయాత్స్ఫుటవక్తానవంచకః॥ పురో
హితస్తదాకర్ణ్యరాజసమీపమాగత్యన్యవేదయత్ - తతోరాజాస్వయమే
వతత్సందర్శనార్థమాగత్య ప్రణమ్యతదాజ్ఞయోపవిష్టస్తేనసహనానావిధా
ధ్యాత్మకథాఃకుర్వన్నేకదాతమపృచ్ఛత్ - భోస్వామిన్ తవకతివర్షాణిజాతా
ని - యోగీ - కిమేవంపృచ్ఛసి - నీతివిదాపురుషేణస్వస్యాయుర్నకథనీయమి
తికిన్నాశ్రౌషీః - అన్యచ్చ - యస్తుయోగీశ్వర స్సకాలంవంచయిత్వాసుచి
రంప్రజీవతి- అహమేతత్ - యదిత్వంసాధయితుంప్రభవసితర్హిమంత్రమే
కముపదిశామి - రాజా - కింతేనలభ్యేత - యోగీ- తేనమంత్రేణజరామరణ
వర్జితోభవిష్యసి - రాజా - తర్హ్యుపదిశతుస్వామిన్ - కథమపిసాధయామి -
తతో యోగీశ్వరస్తమామంత్ర్యఅముం మంత్రంబ్రహ్మచర్యేణ వర్షమే
కంజప్త్వాదూర్వాంకురైర్హోమంవిధేహి - తతఃపూర్ణాహుతిసమయేహో
మకుండాత్కశ్చిత్పురుషఃఫలహస్తోనిర్గత్యఫలందాస్యతి - తదుపయుజ్యజరా
మరణవర్జితోవజ్రకాయోభవిష్యసి - ఇతిరాజ్ఞేమంత్రముపదిశ్యముని ర్యథే
చ్ఛంజగామ- రాజాప్యుజ్జయినీంసమయాహాయనమేకంబ్రహ్మచర్యేణమం
త్రంజప్త్వాదూర్వాదళైర్హుత్వాపూర్ణాహుతిమ కరోత్ - తావద్ధోమకుం
డాత్కశ్చిత్పురుషోనిర్గత్యదివ్యమేకంఫలంరాజ్ఞేదదౌ- రాజాపితత్ఫలంగృహీ
త్వాకృతకృత్యఃపురంప్రవిశ్యరాజమార్గేసమాగచ్ఛన్కుష్ఠవ్యాధినావిశీర్ణస
ర్వావయవంకంచనబ్రాహ్మణమద్రాక్షీత్ - సచరాజానముపసృత్యకృప
ణమవాదీత్ - దేవ - రాజానామబ్రాహ్మణానాంలోకస్యచమాతాపితృవ
దవగంతవ్యః - ఉక్తంచ * రాజాబంధురబంధూనాం రాజాచక్షురచక్షు
షామ్। రాజాపితాచమాతాచరాజాచార్తిహరోగురుః॥త్వంతువిశ్వస్యార్తిం
పరిహరసి- అనేనవ్యాధినా మమశరీరంనశ్యతి- శరీరనాశాదనుష్ఠానంనశ్యతి-
అతస్సర్వస్యాపిధర్మకార్యస్యశరీరమేవసాధనం- ఉక్తంచ * అయిక్రియా
ర్థంసులభంసమిత్కుశంజలాన్యపిస్నానవిధిక్షమాణితే। అపిస్వశక్త్యాతుత
పఃప్రవర్తతేశరీరమాద్యంఖలుధర్మసాధనమ్॥ రాజా - కింతేమనోగతం - కి
మహంకరవాణి - నిశ్శంకంకథయ - బ్రాహ్మణః - మమైతచ్ఛరీరంయథాని
రామయమనుష్ఠానయోగ్యంభవేత్తథాపిధాతుమర్హతిభవాన్- రాజాతస్య
బ్రాహ్మణస్యవచనంశ్రుత్వాతస్మైతత్ఫలందదౌ - తతోబ్రాహ్మణఃపరమ
తుష్యత్ - రాజాపిస్వభవనంజగామ. ఇతికథాంకథయిత్వా సాలభంజికా

రాజానమబ్రవీత్ - భోరాజన్ త్వయ్యేవమౌదార్యంవిద్యతే చేత్తర్హ్యస్మిన్
సింహాసనేఉపవిశ - తచ్ఛ్రుత్వా రాజాతూష్ణీంబభూవ. . . . . *

ఇతిదశమాఖ్యానంసమాప్తమాసీత్ .

౧౧. శైవాలశైలనిలయంపిశితాశనేంద్రంవిప్రాన్స్వలాశనగరీని
లయానందతమ్। తస్మాద్విమోచ్యధరణీవిబుధానరక్షద్రా
జేతివక్తిమధురంప్రతిమానృపాయ. .... *

పునరపిరాజాభోజస్సింహాసనెశుభముహూర్తేయావదుపవేష్టుమాజగామ - తావదన్యాపాంచాలికాపునరేవనివారయామాస - రాజాబ్రవీత్ - అయిసాలభంజికేయదిజానీషేకథయతస్యధైర్యాదివృత్తాంతం-సాబ్రవీత్ - మహీపాలశ్రూయతాం- విక్రమేరాజ్యంకుర్వతిసతి - భూమండలేదుర్జనః పిశునస్తస్కరఃపాపకర్మావానకోప్యాసీత్ - కించ - యస్యరాజ్ఞస్సర్వదా రాజ్యచింతామంత్రవిచారస్స్వతోబలపదరివిజయోపాయవిచారశ్చ- సకేవలంచింతాపరత్వాద్దివారాత్రంనిద్రామపినయాతి- ఉక్తంచ * అర్థాతురాణాంనగురుర్నబంధుః కామాతురాణాంనభయంనలజ్జా। చింతాతురాణాం నసుఖంననిద్రా క్షుధాతురాణాంనరుచిర్నకాలః ॥ ఏవమపునర్విక్రమో రాజానైవమభూత్ - సర్వాన్నపృత్యర్థిభూభుజస్స్వ పాదపద్మాక్రాంతాన్ విధాయనిజాజ్ఞాపరతంత్రంరాజ్యమకరోత్ - ఉక్తంచ * ఆజ్ఞామాత్రఫలం రాజ్యంబ్రహ్మచర్యఫలంతపః।జ్ఞానమాత్రఫలావిద్యాదత్తభుక్తఫలంధనమ్॥ ఏకదారాజా రాజ్యభారంమంత్రిషునిధాయస్వయంయోగివేషేణ దేశాంతరం ప్రతినిర్జగామ - నిర్గత్యచ యత్ర స్వచిత్తస్య సుఖమభూత్తత్రకతిచిద్దినాన్యతిష్ఠత్ - యత్రాశ్చర్యంతత్రాపికంచిత్కాలమనయత్ - ఏవంపర్యటతస్తస్యైకదాకుత్రాపిమహారణ్యేసూర్యో౽స్తంజగామ - రాజాతుకించన వృక్షమూలమాశ్రిత్యోపవిష్టః - తస్యోపరివృద్ధశ్చిరజీవీనామ కశ్చిత్పక్షిరాజస్తస్థౌ- తస్యపుత్రాః పౌత్రాశ్చ ప్రాతర్దేశాంతరంగత్వాస్యోదరమాపూర్యసాయం ప్రత్యేకమేకైకంఫలం గృహీత్వాతస్మైచిరజీవినేప్రతిదినందిశం తస్సుఖమూషుః - సాధుచేదముచ్యతే * వృద్ధౌచమాతాపితరౌసాధ్వీ భార్యాసుతశ్శిశుః। అప్యకార్యశతంకృత్వాభర్తవ్యామనురబ్రవీత్ ॥ అథైక

దారాత్రౌ చిరజీవీసుఖోపవిష్టస్సన్ పక్షిణోఽపృచ్ఛత్ - రాజాపివృక్షమూల
మాశ్రిత్యతద్వచనంశృణ్వన్నాస్త-చిరజీవీ- భోపుత్రాః పరితఃపర్యటంతో
భవంతఃకిమద్భుతమపశ్యత - తత్ర పటుచంచుర్నామకశ్చిత్ప్రాహ - అహం
కిమప్యాశ్చర్యంనాద్రాక్షం- అపితుపరేద్యుర్మమమహద్దుఃఖంభవిష్యతి - చి
రజీవీ- వత్సకింతత్ - పటుచంచుః- ఇదానీం కేవలకథనేనకింతదుపశామ్యతి- చి
రజీవీ - భోపుత్ర - యస్సుహృదేస్వదుఃఖం వేదయతిససుఖీభవతి తథాహి
* సుహృదినిరంతరచిత్తేగుణవతిభృత్యేసువర్తినికళత్రే। స్వామినిసౌహృదచి
త్తే నివేద్యదుఃఖంసుఖీభవత్యేవ ॥ తదాకర్ణ్యపటుచంచురాత్మ దుఃఖమకథ
యత్ - తాతశ్రూయతాం- అస్త్యుత్తరదేశే శైవాలకోనామపర్వతః- తత్స
మీపేపలాశనగరన్నామాగ్రహారోఽస్తి- తత్రచపర్వతేకశ్చిద్రాక్షసఃప్ర
తిదినం నగరమాగత్యజ్జనాన్బలాత్పర్వతం నీత్వాభక్షయన్వసతిస్మ - ఏక
దాతుజనాఃభోరాక్షసయథేచ్ఛంసమ్ముఖాగతంపురుషంమాభక్షయ - వయం
తుభ్యమేకైకంపురుషంప్రతిదినమాహారార్థందాస్యామః- ఇత్యభ్యయాచం
త-సోఽప్యేతదంగీచకార- అనంతరంమహాజనాః ప్రతిదినం గృహక్రమేణైకై
కంపురుషంతస్మైప్రాయచ్ఛన్ ఏవంమహానతిచక్రామకాలః - అద్యమమ
పూర్వజన్మనిమిత్తభూతస్యబ్రాహ్మణస్యబలివాసరస్సంప్రాప-తస్యహ్యే
కఏవపుత్రః - యదితందద్యాత్తదాసంతతివిచ్ఛేదోభవేత్ - యద్యాత్మాన
మేవప్రయచ్ఛతితదా భార్యాశతవృద్ధాపిదవాభవిష్యతివైధవ్యం పునర్మహ
ద్దుఃఖమబలానాం - తథాచరామాయణే * పతిహీనాతుయానారీకామంభ
వతుపుత్రిణీ। ధనధాన్యైస్సుపూర్ణాపివిధవే త్యుచ్యతేబుధైః ॥ తదేతద్దుః
ఖంమయిసంక్రామతీతి- తస్యవచనంశ్రుత్వాతత్రాన్యేపతంగానిజగదుః-
సఖేసజ్జనస్యదుఃఖేనతవదుఃఖంయుక్తమేవ- ఉక్తంచ * సుఖినిసుఖీసుహృ
దిసుహృద్దుఃఖినిదుఃఖినిదుఃఖీచసజ్జనోభవతి। ఉదయతిముదితఃకామంశశినిస
ముద్రోస్తమయతిచక్షీణః ॥ తథాచ * క్షీరేణాత్మగతోదకాయహిగుణా
దత్తాః పురాతేఖిలాః క్షీరోత్తాపమవేక్ష్యతేన పయసాహ్యాత్మాకృశానౌహు
తః। గంతుంపావకముద్గతస్తదభవద్దృష్ట్వాస్వమిత్రాపదంయుక్తంతేన జలే
నశామ్యతిసతాంవృత్తిః పునస్త్వీదృశీ ॥ ఇతిపక్షిణాంసల్లాపంశ్రుత్వా వి
క్రమార్కస్తంపర్వతమయాసీత్ - తత్రచవధ్యశిలాంనిరీక్ష్యతత్సమీప స్థి
తసరోవరేస్నాత్వావధ్యశిలాయాముపవివేశ - తత్రాంతరేరాక్షసోపి స
మాగత్యతత్ర ప్రహసితవదనంరాజానమాసీనందృష్ట్వావిస్మితఃపప్రచ్ఛ భో

మహాసత్త్వ కో౽భవాన్కుతస్సమాజగామ - యఃపునరత్రశిలాయాం ముప విశతిసమామదృష్ట్వైవభయాన్మ్రియేత - త్వంపునర్మహాధైర్యసంపన్నస్స్మే రాననోదృశ్యసే - అన్యచ్చ - యస్యమరణకాలస్సన్నిహితస్తేసగ్లానింభజతే- త్వంపునరధికాంకాంతింప్రాప్యహససి - రాజా- సఖేతవకిమనేనవిచారేణ మయాపరార్థమేవశరీరందీయతే - యదాత్మనస్సమీహితంతత్కురు- నిశాచ రస్తురాజ్ఞస్సౌజన్యమాలోక్యమనస్యేవమచింతయత్-అహోసాధురయం- యదాత్మనస్సుఖభోగేచ్ఛాంవిహాయపరదుఃఖమసహమానస్స్వశరీరం జిహాస తి - ఉక్తంచ * త్యక్త్వాత్మసుఖభోగేచ్ఛాంసర్వసత్వసుఖైషిణః। భవంతిప రదుఃఖేనసాధవోత్యంతదుఃఖితాః ॥ ఇత్యేవంవిచింత్య రాజానమబ్రవీత్ - భోమహాపురుషయతః - పరార్థంశరీరంప్రయచ్ఛసి - తతస్తవైవజీవితం శ్లా ఘ్యం * పశవోపిహిజీవంతికేవలాత్మోదరంభరాః। తస్యైవజీవితంశ్లాఘ్యం యఃపరార్థంతుజీవతి ॥ అథవాభవాదృశాంపరోపకారిణామేతచ్చిత్రంనభ వతి - ఉక్తంచ * కిమత్రచిత్రంయత్సంతః పరానుగ్రహతత్పరాః। నహి స్వదేహశైత్యార్థంజాయంతేచన్దనద్రుమాః ॥ సఖేనూనమనేనోపకారేణ త్వంసర్వాస్సంపదఃప్రాప్నుహి - తథాచాహుః * పరోపకారవ్యాపారప రోయఃపురుషోభువి। సంపదస్సమవాప్నోతిపరాదపిచయాః పరాః ॥ అన్య చ్చ * పరోపకారనిరతాయేస్వర్గసుఖనిస్పృహాః। జగద్ధితాయజనితాస్సా ధవస్త్వాదృశాభువి ॥ ఏవమభిధాయరాజానంపునరబ్రవీత్ - వయస్యతవా హంతుష్టోస్మి - వరంవృణీష్వ - రాజా - యదిప్రసన్నోజాతోసితర్హ్యద్య ప్రభృతిమనుష్యభక్షణంపరిత్యజ - అత్రత్యాఃప్రాణ్యమృత్యుభయాత్ప రిత్రాహి - ఆత్మానమివతాన్పశ్య - తథాహుఃప్రాంచః * మరిష్యామీతి యద్దుఃఖంపురుషస్యోపజాయతే। శక్యస్తేనానుమానేనపరోపిపరిరక్షితుమ్॥అ న్యచ్చ*యథాచతేజీవితమాత్మనఃప్రియంతథాపరేషామపిజీవితంప్రియమ్। సంరక్ష్యతేజీవితమాత్మనోయథాతథాపరేషామపిరక్షజీవితమ్॥ ఇతిరాజ్ఞా నిరూపితస్సోపరాక్షసస్తదాప్రభృతిప్రాణివధం పరితత్యాజ- రాజావిక్ర మోపికృతార్థోభూసురాన్ప్రణమ్యతైరభినందితస్స్వనగరమగమత్. ఇతీ మాంకథాంసాలభంజికాకథితామాకర్ణ్యభోజస్త్రపావనతవదనోనిజాంతః పురమయాసీత్ . ... *

ఇత్యేకాదశోపాఖ్యానంసమాప్తమాసీత్.

౧౨. కుత్రాపి వేణువిపినే రజనీచరేణ కేనాపి రాత్రిషు పరంవ్యథి
తాంరుదంతీమ్ । తన్వీంరరక్షవినిహత్యతమేషరాజేత్యేనాం
కథాంకథయతిప్రతిమాద్యరమ్యామ్. .... *

భూయోప్యేకదాభోజేభూమిపాలేసింహాసనమారోఢుమాయాత్యప
రా సాలభంజికాజగాద - ఏతత్సింహాసనంవిక్రమార్కస్య - తస్యౌదార్యం
ప్రథమమాకర్ణ్యానంతరముపవిశ - భోజః - కథయతస్యౌదార్యం ప్రాబ్ర
వీత్ - శ్రూయతాంరాజన్ - విక్రమార్కేరాజ్యంకుర్వతితస్యనగరేభద్ర
సేనోనామవణిగాసీత్ - తస్యపురందరో నామపుత్రోభూత్ - తస్యభ
ద్రసేనస్యసంపదాంపరిచ్ఛేదోనాదృశ్యత - సతుపరంవ్యయశీలోనాసీత్ -
తతశ్చిరాద్భద్రసేనేమృతే పురందరఃపితుస్సర్వస్వంప్రాప్య కాలోచితం
త్యాగంకర్తుముపాక్రమత - అథైవంవిధమేనంధనదోనామసుహృదభాషత-
సఖేపురందరవణిక్పుత్రోభూత్వాపిమహాక్షత్రియకుమారఇవవ్యయంకరో
షి- ఏతద్వణిక్కులసంభవస్యనోచితం- వణిక్పుత్రేణైకాకినాపిద్రవ్యసం
గ్రహఃకర్తవ్యః- వరంవరాటికాయాఅపివ్యయోనకర్తవ్యః - ఉపార్జితంద్ర
వ్యంకస్యాంచిదాపది పురుషస్యోపకుర్యాత్ - ఉక్తంచ * ఆపదర్థంధనంరక్షే
ద్దారాన్రక్షేద్ధనైరపి । ఆత్మానంసతతంరక్షేద్దారైరపిధనైరపి ॥ ఇత్యేతద్ధ
నదవచనంశ్రుత్వాపురందరఃప్రాహ - సఖేధనదసముపార్జితంసద్విత్తంక
స్యాంచిదాపద్యుపయోగాయభవతీతి యోవదతిసవిచారశూన్యః - యదా
త్వాపదస్సమాయాస్యంతి తదోపార్జితంధనమపినశ్యతి - అతోవివేకినాపురు
షేణగతేర్థేశోకోనకార్యః నాప్యాగామినోర్థస్యచింతా - పరంవర్తమాన
మేవవిచారణీయం- తథాచోక్తం * గతేశోకోనకర్తవ్యోభవిష్యన్నైవచిం
తయేత్ । వర్తమానేషుకార్యేషువర్తయంతివిచక్షణాః ॥ తథాచ- యద్భావి
తవ్యంతదనాయాసేనభవిష్యతియద్గంతవ్యంతదపిగమిష్యతి- ఉక్తంచ * భవి
తవ్యంభవత్యేవనారికేళఫలాంబువత్ । గంతవ్యంగచ్ఛతిసదాగజభుక్తకపి
త్థవత్ ॥ తథాచ * నహిభవతియన్నభావ్యంభవతహిభావ్యంవినాపియత్నే
న । కరతలగతమపినశ్యతియస్యహిభవితవ్యతానాస్తి ॥ ఏతత్పురందరవచనే
ననిరుత్తరీభూతోధనదస్తూష్ణీమాసీత్ - తతఃపురందరఃపితృద్రవ్యం సర్వం
వ్యయమనయత్ - తదానిరర్థకంపురందరంబంధుమిత్రాదయోనమానయం
తిస్మ- తేనసహగోష్ఠీమపినాకుర్వత-తదాపురందరస్స్వమనస్యచింతయత్ -

యావద్ధస్తేధనమాసి త్తావదేవసర్వేమిత్రాదయోమామసేవంత ఇదానీం
మయాసహగోష్ఠీంనకుర్వంతి - నీతిరియంసత్యాయస్యార్థో స్తితస్యమిత్రా
ణీతి - ఉక్తంచ * యస్యార్థా స్తస్యమిత్రాణియస్యార్థా స్తస్యబాంధవాః।
యస్యార్థా స్సమాంల్లోకేయస్యార్థాస్సచపండితః॥ తథాచ * పుంసిక్షీణ
ధనేనబాంధవజనః పూర్వంయథావర్తతేస్థిత్యాకేవలయాస్థితః పరిజనస్స్వ
చ్ఛందతాంగచ్ఛతి। లోలత్వంసుహృదశ్చయాంతిబహుశఃకింవాపరైర్భాష
ణైర్భార్యాయా అపిభూతలేస్ఫుటమహో నైవాదరస్తాదృశః॥ తథాచ
* యస్యాస్తివిత్తంసనరఃకులీనస్సపండితస్సశ్రుతవాన్గుణజ్ఞః సఏవవక్తాసచ
దర్శనీయస్సర్వేగుణాః కాంచనమాశ్రయంతి॥ అన్యచ్చ * అపనయతోపి
హిధనినోబంధుసహస్రంభవేత్పదస్థస్య। భ్రష్టదనస్యహి సతతంబంధురపి
ముఖంనదర్శయత్యేవ॥ తథాచ * వనానిదహతోవహ్నేస్సఖాభవతిమారు
తః। సఏవదీపనాశాయకృశేకస్యాస్తిసౌహృదమ్॥ తథాచ * దారిద్ర్యాయ
నమస్తుభ్యంసిద్ధోహంత్వత్ప్రసాదతః। సర్వంపశ్యామిదేవేశనమాంపశ్యతిక
శ్చన॥ అన్యచ్చ * మృతోదరిద్రఃపురుషోమృతోయాగస్త్వదక్షిణః। మృ
తమశ్రోత్రియేదానంమృతంమైధునమప్రజమ్॥ ఇత్యేవంవిచార్యపురంద
రోదేశాన్పరిభ్రమన్హిమాచలసమీపస్థంనగరమేకమగమత్ - తస్యనా
తిదూరేవేణునామతిగహనమేకంవనమభూత్ - స్వయంతన్నగరాభ్యంతరం
ప్రవిశ్యరాత్రౌకస్యచిద్గేహే బహిర్వేదికాయాంసుష్వాప - అర్ధరాత్రస
మయే వేణువనమధ్యేరుదంత్యాఃకస్యాశ్చిదబలాయా హాహాకారోభూత్ -
కిమేతదితిపురందరేదత్తకర్ణేతిష్ఠతి - భోమహాజనామాం పరిత్రాయధ్వం -
ఏషకోపిరాక్షసోమాంమారయతీతివర్ణావళిరశ్రూయత -తతఃప్రభాతసమ
యేసవిస్మయంపురందరస్తన్నగరవాసినోజనానపృచ్ఛత్ - జనాః - అత్ర
వేణువనమధ్యేప్రతిదినమేవంరాత్రౌరోదనధ్వనిఃశ్రూయతే - పరంతుకో
పిభయాన్నగచ్ఛతి - నవిచారయతిచ - ఇతిజనైర్నివేదితవృత్తాంతఃపురందరస్త
తోనిర్గత్య స్వేచ్ఛయాకంచిత్కాలంపరిభ్రమ్య స్వనగరమాగత్యరా
జానమద్రాక్షీత్ - రాజా -వత్సపురందరదేశాన్పర్యటన్ బహూనిదివసా
న్యనయః- అతిమహతాచానేనసమయేనకింకిమద్భుతమద్రాక్షీఃకింకిమశ్రౌ
షీః - ఇత్యపృచ్ఛత్ - పురందరస్తువేణువనవృత్తాంతమకథయత్ - రాజాత
త్కౌతుకంశ్రుత్వాతేనసహతన్నగరమవగాహ్యనిశీథేమధ్యేవనమాక్రంద
నధ్వనిమాకర్ణ్యకృపాణపాణిస్స్వయమేకఏవతదరణ్యంవివేశ-తత్ర చాతిక

రుణంరుదంతీమనాథాంమానుషీంపీడయంతంరాక్షసమేకమపశ్యత్ - అబ్ర
వీచ్చ - రేపాపిష్ఠ - స్త్రియమనాథాంకిమర్థంమారయసి-రాక్షసః- తవకిమ
నేనవిచారేణ - యథాగతమపసర - అన్యథాత్వమపివృథైవమరిష్యసి - అనం
తరముభయోర్వివాదోమహానభూత్ - తతో రాజా కృపాణముత్కృష్య
రాక్షసంజఘాన - హతేచతస్మిన్ ఛిన్నమూల ఇవమహీరుహే నిపతితేప్ర
హృష్టాసావనితాససంభ్రమంసమాగత్యరాజ్ఞః పాదయోర్నిపత్య బభాణ-
స్వామిన్ తవప్రసాదాన్మమశాపావసానమాసీత్ - మహతోదుఃఖసాగరా
దుద్ధృతాస్మి - రాజా - కాత్వం - కుతస్త్వామేషపాపీయానపీడయత్ - య
త్తాకాలేనైవంవిధామవస్థామనుభవసి- వనితా- దేవవిజ్ఞాపయామిఅస్మిన్నేవన
గరేమహాధనసంపన్నఃకశ్చిద్బ్రాహ్మణోభూత్ - తస్యభార్యాహంవ్యభిచా
రిణీమమతస్మిన్ ప్రీతిలేశోపినాసీత్ - తస్యతుమయ్యతి మహాననురాగో వ
ర్తత- రూపలావణ్యసంపన్నాహంతేనసంభోగార్థమసకృదాహూతాపినై
చ్ఛం - తథాయావజ్జీవం కామసంతప్తోమేపతిర్దేహావసానసమయే మామశ
పత్ - అయిదురాచారేత్వమేవమమమృతేర్మూలమసి - యదేవం మనోర
థంవితథమకార్షీః- అనుభవతదద్యప్రభృతితత్ఫలం- వేణువనవాసీకశ్చిద్రా
క్షసోతిభయంకరరూపోరాత్రౌ త్వామనిచ్ఛంతీమపిబలాదాకృష్య సురతా
ర్థంప్రతిదినంపీడయిష్యతి- ఇతిశప్త్వామయాసపాదపతనమభియాచితో య
దాపరోపకారీ మహాధైర్యసంపన్నఃకశ్చిన్మహాపురుషస్సమాగత్యతం రాక్ష
సంమారయిష్యతి తదాతవశాపావసానం భవిష్యతీత్యుక్త్వాతనుంతత్యాజ -
తదాప్రభృతిభవదాగమనమభికాంక్షంతీదైవాదద్యభవతాహంశాపాన్మో
చితా- అద్యమమప్రాణాశ్శరీరాన్నిర్గమిష్యంతి - మమనవఘట పరిపూర్ణం
సువర్ణమస్తి - తద్వృథాయాస్యతి- త్వంతద్గృహాణేతిధనస్థానంరాజ్ఞేనివేద్య
సాప్రాణానత్యజత్ - రాజాపితన్నవఘటపరిపూర్ణంసువర్ణంపురందరాయ
వణిజేదత్వాతేనసహోజ్జయినీమవాప. ఇతికథాంకథయిత్వా సాలభంజి
కారాజానంభోజమబ్రవీత్ - భోరాజన్నేవంవిధమౌదార్యంధైర్యంవాకిం
త్వమాత్మనిపశ్యసి- రాజా- తచ్ఛ్రుత్వాతూష్ణీంబభూవ. *

ఇతిద్వాదశాఖ్యానంసమాప్తమాసీత్.

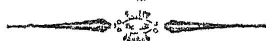
౧౩. నద్యాఃపూరాద్విప్రయుగ్మం కథంచిత్తీరంనీత్వాతద్వితీర్ణం
చపుణ్యమ్ । దత్వావిప్రంమోచయామాసకంచిద్రక్షోరూ
పాదేషఇత్యద్యవక్తి. .... *

పునరప్యేకదా సింహాసనసమారురుక్షౌ సమాగతంభోజభూపతిమపరాప్రతిమాజగాద - ప్రథమం విక్రమార్కదేవస్యౌదార్యమాకర్ణయయదిరోచతేతదనంతరముపవిశ - రాజన్ శ్రూయతాం - ఏకదావిక్రమార్కోరాజ్యంమంత్రివర్గేనిధాయ స్వయంభూమికాంతరతిరోహితః పృథివీపర్యటనాయనిష్క్రామ-నిర్గత్యచప్రతినగరంత్రీణిత్రీణిదివసానిగమయన్నేకదానగరమేకమగమత్ తన్నగరసమీపస్థితనదీతటే దేవాలయేసర్వేమహాజనాః కస్మాదపిపౌరాణికాత్పురాణంశృణ్వంతీతినిశమ్యరాజానద్యాంస్నాత్వాదేవాలయంగత్వాదేవంనమస్కృత్యమహాజనసమీపే స్వయముపవిశ్యపురాణశ్లోకానేతానశృణోత్ * అనిత్యానిశరీరాణివిభవోనైవశాశ్వతః। నిత్యంసన్నిహితోమృత్యుః కర్తవ్యోధర్మసంగ్రహః ॥ * శ్రూయతాంధర్మసర్వస్వంయదుక్తంశాస్త్రకోటిభిః । పరోపకారఃపుణ్యాయ పాపాయ పరపీడనమ్॥ * యోదుఃఖితానిభూతానిదృష్ట్వాభవతిదుఃఖితః। సుఖితానిసుఖీచాపిసధర్మాత్మేతిశ్రూయతే॥ * నాతోభూయస్తతోధర్మఃకశ్చిదస్యాస్తిదేహినః। ప్రాణినాంభయభీతానామభయంయఃప్రయచ్ఛతి ॥ * వరమేకస్యసత్త్వస్యప్రదానంజీవితస్యతు । నచవిప్రసహస్రేభ్యోగోసహస్రందినేదినే॥ * అభయంసర్వభూతేభ్యోయోదదాతిదయాపరః। తస్యదేహావిముక్తస్యక్షయఏవన విద్యతే ॥ * హేమధేనుధనాదీనాం దాతారస్సులభాభువి। దుర్లభఃపురుషోలోకేసర్వజీవదయాపరః॥ * మహతామపియజ్ఞానాంకాలేనక్షీయతేఫలమ్ । ఫలస్యాభయదానస్యక్షయఏవనవిద్యతే ॥ * దత్తమిష్టంతపస్తప్తంతీర్థయాత్రాశ్రుతంతథా । సర్వాణ్యభయదానస్య కలాంనార్హంతిషోడశీమ్ ॥ * చతుస్సాగరపర్యంతాంయోదద్యాద్వసుధామిమామ్ । యశ్చాభయంచభూతేభ్యో తయోరభయదోధికః ॥ * అధ్రువేణశరీరేణప్రతిక్షణవినాశినా । ధ్రువంయోనార్జయేద్ధర్మంసశోచ్యో మూఢచేతనః ॥ * యదిప్రాణ్యుపకారాయదేహంయన్నోపయుజ్యతే। తతఃకిముపకారోస్యప్రత్యహంక్రియతేన్నభిః ॥ * ఏకతఃక్రతవస్సర్వే సమగ్ర

వరదక్షిణాః । ఏకతోభయభీతస్య ప్రాణినః ప్రాణరక్షణమ్ ॥ * పరోపకా
రవ్యాపారపరో యః పురుషో భువి । స సంపదం సమాప్నోతి పరాదపి చ యా ప
రా ॥ ఏవం పురాణశ్లోకకథనసమయే కశ్చిద్బ్రాహ్మణః పత్న్యా సహ నదీ ము
త్తితీర్షన్నదీసువగాహ్యా మహాపూరేణ నీయమానో హాహాకారం కుర్వన్నదీ
తటే పురాణశ్రవణతత్పరాన్ మహాజనానుద్దిశ్యైవమవాదీత్ - భో భో మ
హాజనాః త్రాయధ్వం త్రాయధ్వం వృద్ధస్సపత్నీకో బ్రాహ్మణోహం నదీప్ర
వాహేణ ముహుర్ముహుర్నిమజ్జన్నేవ జీవితం త్యజామి - యః కోపి సత్వాధికో
ధార్మికోస్తి స భార్యస్య ప్రాణాన్ దదాతు - ఇతి ప్రార్థయతస్తస్య దీనధ్వ
నిం శ్రుత్వాపి మహాజనాస్స్వేపి నదయా న పశ్యన్ - న కోపి తస్యాభయందా
నం ప్రబభూవ - ప్రవాహోత్తమహాపూరం లంఘితుం కోపి న శశాక - తతో విక్ర
మార్కరాజా మహాత్మైషీరితి తీరముత్సృజ్య నదీమధ్యం ప్రవిశ్య పత్న్యా సహి
తం బ్రాహ్మణం మహాప్రవాహాదాకృష్య తటమానినాయ - రాజా తస్యాశ్రయా
నందస్యావధిర్భవాన్ నేవ పచారయతు - బ్రాహ్మణోపి స్వస్థస్సన్ రాజా
నమవదత్ - భో మహాపురుష మమైతచ్ఛరీరం పురా పిత్రా జనితం - తతో
స్నానాయ త్వయి ద్వితీయం జన్మ - ఇదానీం భవతస్తృతీయం జన్మ ప్రాప్తం -
అతః ప్రాణదానాన్మహోపకారిణస్తవాహం కిముపకరిష్యామీతి యద్యపి ర
మామిమ జీవితం ముక్తైవస్యాత్ - అతో యథాశక్త్యుపకరోమి - ప్రతిగృ
హాణ - గోదావర్యాస్సకమధ్యే గత్వా సేతుస్నానాని సావిత్రీమంత్రజపం -
తత్పుణ్యం తుభ్యం దీయతే - అన్యచ్చ యత్కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణాదినా సం
పాదితం సుకృతమస్తి తత్సర్వం గృహాణ - ఇత్యుక్త్వా రాజ్ఞే తత్సమగ్రపుణ్యం
సమర్ప్య శివం గత్వా పత్న్యా సహ బ్రాహ్మణో నిజస్థానం జగామ - అస్మి
న్నేవ సమయే భీషణః కోపి బ్రహ్మరాక్షసో రాజసమీపమాజగామ - బ్రా
హ్మణాస్సంభ్రాంతాస్తమపశ్యన్ - రాజాపి తం దృష్ట్వాపృచ్ఛత్ భో మహాపు
రుష కస్త్వం కుతస్సమాగచ్ఛసి - రాక్షసః - అహమస్మిన్నగరే బ్రాహ్మణః
కశ్చిదస్మి ప్రతిగ్రహజీవి మర్త్యశ్చ నాపరశ్చ - తథావిద్యాభ్యాసస్య వ్ర
తాన సకృదుపాయం - తత్పాతకవశాదస్మిత్త్వం స్థితేశ్వరం - బ్రహ్మరా
క్షసో భూత్వానియుతం వర్షాణి తిష్ఠామి - అద్య భవతో దర్శనార్థోऽస్మి మాక
న్యసమాగతోస్మి యతో నిర్విశేషం సర్వేషాముపకరోషి తన్మమాప్యుపకర్తు
మర్హసి - రాజా - కిం వాంఛసి - రాక్షసః - ఇదానీం బ్రాహ్మణేన తుభ్యం
యత్సుకృతం దత్తం - తన్మహ్యం దీయతాం - తేన పుణ్యేనాహమస్మాద్దోషాదు

త్తీర్ణోభవిష్యామి - రాజాతదాస్మిన్నేవస్వర్గంకంతస్మైతత్పుణ్యందదౌ - సోపితే
నపుణ్యేనతస్మాత్పాపకర్మణోనివృత్తోదివ్యరూపధరస్సన్రాజానం ప్రశంస్య
దివంజగామ - రాజాపితత్రత్యాన్మహాపురుషాన్ నాపృచ్ఛ్యస్వనగరమగ
మత్. ఇతికథాంసాలభంజికా కథయామాస భోజోపితదాకర్ణ్యవిఫలమ
నోరథోజగామ.. *

ఇతిత్రయోదశోపాఖ్యానంసమాప్తిమగమత్.

౧౪ కస్మాదపిమునివర్యాచ్ఛివలింగంకించిదేషసంగృహ్య ।
ఆగచ్ఛన్విప్రాయప్రాదాదితిసాలభంజికావదత్.

భూయోపికదాచన భోజేరాజనిసింహాసన మారోఢుమభిలషతిపరా
పాంచాలికావ్యాజహార - వామనఇవవృథాగ్రస్థితంఫలమిదమధిగంతుమభి
లషసిఆకర్ణయవిక్రమార్కస్యౌదార్యం - ఏకదా విక్రమోరాజాపృథ్వ్యామ
ద్యైకస్మిన్స్థానేకిమాశ్చర్యమస్తికావార్తాకింతీర్థంకోవాదేవతా వాసోస్తీతి
విలోకయితుంతపస్వివేషఃపరిభ్రమన్నగరమేకమగమత్ - తన్నగరసమీ
పేతపోవనమేకమపశ్యత - తస్మిన్నేకానదీప్రవహతిస్మ - తత్రజగదంబికా
మహాప్రాసాదోభూత్ - రాజాపితత్రనదీజలేస్నాత్వాదేవతాం సప్రద
క్షిణంప్రణమ్యతతోనిర్జగామ - తత్రాంతరేవధూతవాసానామకశ్చిద్యోగీ
తత్రాగత్యకృతప్రణామంరాజానమన్వయుంక్త - కుతఆగతోభవాన్ - త
దారాజా అధ్వనీనోహంకోపితీర్థయాత్రాశీలః - యోగీ - నత్వం విక్ర
మార్కః - ఏకదాత్వాముజ్జయిన్యామపశ్యం - అతోహంత్వాంజానామి - కి
మర్థమాగతోసి - రాజాబ్రవీత్ - స్వామిన్నవమహీంపరిభ్రమేయమితిమ
హత్యుత్కంఠాసమభూత్ - తేనచసర్వమాశ్చర్యంవిలోక్యతేభవాదృశా
నాంమహతాంసందర్శనమపి భవిష్యతీతి - అవధూతవాసా అబ్రవీత్ - రా
జన్త్వాదృశంరాజ్యంపరిత్యజ్యకథందేశాంతరంపరిభ్రమసి - యతోపిమధ్యే
విశృతిశ్చేత్కింకరిష్యసి - రాజా - అహంసర్వమపిరాజ్యభారంమంత్రిహ
స్తేనిధాయసమాగచ్ఛం - అవధూతవాసాః - అయమేవన్యాయోనీతిశాస్త్రవిరో
ధఃక్రియతే - ఉక్తంచ * నియోగిహస్తార్పితరాజ్యభారాస్తిష్ఠంతియేస్వైర
విహారధీరాః। బిడాలబృందార్పితదుగ్ధభాండాస్స్వపంతితేమూఢధియఃక్షితీం
ద్రాః ॥ అన్యచ్చ - రాజ్యంస్వవశంనభవతీతినోపేక్షణీయం - స్వామి

త్రమపిపునస్సుదృఢంకర్తవ్యం - తథాచోక్తం * కృషిర్విద్యావణిగ్భార్యాధ
నంసామ్రాజ్యసంపదః। కర్తవ్యంసుదృఢంసర్వంకృష్ణసర్వముఖంయథా॥ త
చ్ఛ్రుత్వా రాజాపభాణ - భగవన్ సర్వమేతత్పౌరుషమనర్థకం - కింతు - దై
వమేవసర్వస్యమూలం- సుదృఢేపిరాజ్యేసత్యామపిసాధనసమృద్ధౌ సంపన్నే
పిపౌరుషేదైవవైముఖ్యాన్నరఃపరిభూయతే- తథాహి* నేతాయస్యబృహ
స్పతిఃప్రహరణంవజ్రంసురాస్సైనికాః స్వర్గోనిగ్రహదుర్గమఃఖలుహరేరై
రావణోవారణః। ఇత్యాశ్చర్యబలాన్వితోపివలభిద్భగ్నఃపరైసంగరే తద్వ్య
క్తంననుదైవమేవశరణంధిగ్ధిగ్వృథా పౌరుషం॥ తథాచ * నైవాకృతిఃఫల
తినైవకులంనశీలంవిద్యాపినైవనచయత్నకృతాపిసేవా। భాగ్యానిపూర్వత
పసాకిలసంచితానికాలేఫలంతిపురుషస్యయథైవవృక్షాః॥ అపిచ * యేనా
ఖండలదంతిదంతముసలాన్యాకుంచితాన్యాహవే ధారాయేనపినాకపాణిపర
శోశ్చాకుంఠితాచాహతా। జాయాందాశరథేఃప్రభావవసతే స్సంక్లేశితా
జానకీ। దైత్యస్సోపిహతోవిధిర్హిబలవాన్ లోకైరలంఘ్యఃఖలు॥ వృద్ధౌక్షయే
చదైవమేవనిదానమితికింస్వామీనజానాతి * భగ్నాశస్యకరండపిండితత
నోర్మ్లానేంద్రియస్యక్షుధాకృత్వాఖుర్వివరంస్వయంనిపతితో నక్తంముఖే
భోగినః। తృప్తస్తత్పిశితేనసత్వరమసౌ తేనైవ యాతఃపథా స్వస్థాస్తిష్ఠతదై
వమేవహిపరంవృద్ధౌక్షయేకారణం॥ అన్యచ్చ * అరక్షితంతిష్ఠతి దైవరక్షి
తంసురక్షితందైవహతంవినశ్యతి। జీవేత్తథాంధోపివనేవిసర్జితఃకృతప్రయ
త్నోపిగృహేనజీవతి॥ అపిచ - భగవన్ శ్రూయతాంరాజశేఖరో నామరా
జాకశ్చిదాసీత్ - సచైకదామునస్యేవమకరోత్ - యోమేతరుతలనివాసినో
రాజ్యమదిశత్ - సఏవరాజ్యంనిర్వహతు - ఇతినిస్పృష్టభారేరాజని దేవస్స్వ
యంవైరిణోనిర్జిత్యరాజ్యమకంటకమకరోదితీమాం కథాంకథయతి వసుంధ
రాధినాథేతపస్విప్రహృష్టస్తస్మైకాశ్మీరలింగమేకం దత్వాబభాణ - భోరా
జన్ -ఏతత్కాశ్మీరలింగంచింతామణిరివచింతితానివస్తూనిదదాతి-తస్మాదేవత
త్సాధుపూజయ- రాజాబాఢమితితంప్రణమ్యతదాదాయాగచ్ఛన్నగరమా
ర్గేకంచనబ్రాహ్మణమపశ్యత్ - సచరాజానముద్దిశ్య * పాతువో గిరిజా
మాతాయస్యద్వాదశలోచనః। తత్రైవగిరిజామాతాద్వాదశార్ధార్ధలోచనః॥
ఇత్యాశిషముక్త్వాబ్రవీత్ -రాజన్ మమసుచిరాభ్యర్చితంశివలింగంకేనాప్య
పహృతం- త్రిచతురైర్దివసైరహముపవసామి - అనారాధ్యలింగం నభక్ష
యేయం- యదిదంలింగందాస్యసితర్హికృతార్థోభవిష్యామి- రాజాతుతచ్ఛ్రు

త్వాతస్మైతల్లింగందత్వానిజాంతఃపురంజగామ - ఇతీమాంకథాంభోజశ్శ్రు త్వానాహమస్యామీతివిరరామ. .... *

ఇతిచతుర్దశోపాఖ్యానంసమాప్తమ్

౧౫. నగర్యాంకస్యాంచిద్విబుధవనితాయాస్తుభవ నేకటాహేసమ్య గ్జ్వలనపరితప్తతైలరసే।ఉదంతంయస్తస్యాస్సమపదదము ష్మైప్రియతమాం దదావేనామేవ క్షితిపతి రితిస్వాదువదతి.

అథైకదాయథాపూర్వంసింహాసనమారోఢుమాగచ్ఛతిధారాధినాథే పాలభంజికాన్యావిహస్యరాజానమభాణీత్ - కథమివభూయోపిసమాజగ్మి థ - అద్యాపిసమాకర్ణయతస్యవిక్రమస్యమహౌదార్యం - విక్రమేరాజ్యం కుర్వతిసతితస్యపురోహితోవసుమిత్రోనామ - సోత్యంతరూపవాన్సకలక లాభిజ్ఞః- రాజ్ఞోత్యంతప్రియతమః - పరోపకారీసర్వలోకప్రియోమహాధ నసంపన్నశ్చ - తస్యచైవంవిధస్యచేతస్యేవం బుద్ధిరుదభూత్ - ఉపార్జితా నాంపాపానాంగంగాస్నానాదృతేనిష్కృతిర్నాస్తి - ఉక్తంచ * తీర్థాభిషే కాన్నాన్యత్తువిద్యతేపావనంపరమ్। తపసాబ్రహ్మచర్యేణయజ్ఞైస్త్యాగేన వాపునః॥ * గతింనలభతేజంతుర్గంగాంసంసేవితుంవ్రజేత్। స్నాతా యాంశుభిభిస్తోయైర్గాంగేయైర్నియతాత్మనామ్॥ *పుష్టిర్భవేత్తదాపుంసాం నానాక్రతుశతైరపి। అపహృత్యతమస్తీవ్రం యథాయాత్యుదయంరవిః॥ * తథాపహృత్యపాపానిభాతిగంగాజలాప్లుతః। అగ్నింప్రాప్య యథాస ద్యస్తూలరాశిర్వినశ్యతి॥ * తథాగంగాజలేనైవసర్వపాపంవినశ్యతి। చాం ద్రాయణసహస్రేణయఃకుర్యాత్కాయశోషణమ్॥ * పిబేద్యశ్చాపి గం గాంభస్సమావసత్యముభావపి। యస్తుసూర్యాంశుసంతప్తోగాంగేయం సలి లంపిబేత్ ॥ * విధియుక్తంచపీత్వాపిసర్వపాపాత్ప్రముచ్యతే। భూతానా మపిసర్వేషాందుఃఖోపహతచేతసామ్॥ * గతిమన్వేషమాణానాం నాస్తి గంగాసమాగతిః। మహద్భిరశుభైర్గ్రస్తాన్భూతాంశ్చ ప్రసభేనసా॥ * ఉద్ధృత్యనరకాద్ఘోరాద్గంగా రక్షతిసేవనాత్। సప్తపూర్వాన్ సప్తప రాన్పితౄన్ తేభ్యశ్చయేపరే॥ * పరంతారయతేగంగా దృష్ట్వాపీతావ గాహితా। దర్శనాత్స్పర్శనాద్ధ్యానాత్తథాగంగేతికీర్తినాత్॥ * పునాతిపు రుషంపుణ్యాశతశోథసహస్రశః। తేజాత్యంఖేమజాత్యంధావ్యగేమచమ్య

గాస్స్మృతాః ॥ సమర్థాయేనపశ్యంతి గంగాంపాపప్రణాశినీమ్ ఇత్యేవం విచార్యవారణసీంజగామ - తత్రగంగాయాంయథావిధిస్నాత్వావిశ్వేశ్వరంమాధవంచప్రణమ్యాభ్యర్చ్యపంచక్రోశయాత్రాంవిధాయపునః ప్రయాగే మాఘస్నానం గయాశ్రాద్ధంచ విధాయస్వనగరాభిముఖమాగచ్ఛన్ మార్గేనగరమేకమగమత్ - తత్రనగరేశాపదగ్ధా సురాంగనాకాచిద్రాజ్యమకరోత్ -తస్యాఃపతిర్నాసీత్ - తత్రలక్ష్మీనారాయణస్యమహాన్ప్రాసాదోదృశ్యత- తస్యచగోపురాగ్రే చిరాత్తప్తేమహతిలోహకటాహేతైలంసంతప్యతేస్మ - తత్రనియుక్తాఃపురుషాఃవైదేశికాన్జనానేవంబ్రువంతోవర్తంత - యస్సత్వాధికఃకోపిపురుషోస్మిన్కటాహేనిపతేత్ - తస్యేయంమన్మథసంజీవినీ నామాప్సరాః కంఠేమాలికామర్పయిష్యతీతి - వసుమిత్రోపితంవృత్తాంతం శ్రుత్వాతత్సర్వం దృష్ట్వాస్వనగరమాజగామ - ఆగత్యచసర్వైర్బంధుభిస్సహామిళిత్వా ప్రభాతేరాజమందిరం గత్వారాజానందృష్ట్వారాజ్ఞేగంగోదకంవిశ్వేశ్వరప్రసాదంచదత్వోపవివేశ - రాజా - భోవసుమిత్రదిష్ట్యాభవంతంచిరాదపశ్యం - కింసుఖేనసర్వాశ్చరితా పుణ్యతీర్థయాత్రా - వసుమిత్రః- భోస్వామిన్తవప్రసాదాత్తీర్థయాత్రాంవిధాయక్షేమేణసమాగతోస్మి - రాజా- తత్రదేశాంతరేకింకిమపూర్వమపశ్యః వసుమిత్రస్సురాంగనాతప్తతైలవృత్తాంతమకథయత్ - తచ్ఛ్రుత్వారాజాపితేనసహతత్స్థానం గత్వాతత్రనద్యాంకృతాభిషేకో లక్ష్మీనారాయణం నమస్కృత్యతప్తతైలమధ్యేపపాత - తత్రత్యాజనామహాంతం కోలాహలమకుర్వన్ - రాజ్ఞస్తుశరీరంమాంసపిండాకారమభూత్ - తచ్ఛ్రుత్వామన్మథసంజీవినీపీయూషమానీయమాంసపిండమభిషిషేచ - తతోరాజాదివ్యరూపధరః కుమారస్సంవృత్తఃతతోమన్మథ సంజీవినీకుసుమమాలాం మహీపతేః కంఠేనివేశయితుమాజగామ - తదారాజా భద్రేమదీయాసి - మామకం ఛందమనువర్తస్వ - మన్మథసంజీవినీ - ఆదిశత్వార్యపుత్రః- రాజా- తర్హ్యేమంమమపురోహితంవృణీష్వ - మన్మథసంజీవినీ - మహాప్రసాద ఇతిపురోహితకంఠేకుసుమమాలామక్షిపత్ - రాజాపితయోర్వివాహం కృత్వాతం వసుమిత్రంతత్రైవరాజ్యేభిషిచ్యనిజనగరమగమత్. ఇమాంకథాం కథయిత్వాసాలభంజికారాజానబ్రవీత్ - కిమాకర్ణితమౌదార్యం దేవస్యవిక్రమార్కస్య - తదుపరియథార్హంవిధేహి-తచ్ఛ్రుత్వారాజాతూష్ణీంభూతస్తస్థౌ.

ఇతిపంచదశోపాఖ్యానంసమాప్తమ్.

౧౬. విక్రమధరాధినాథే విప్రాయ ప్రవయసే దరిద్రాయ।
కన్యాసమానభారం కాంచనమదిశన్మదేతి వక్త్యేషా.

భూయోఽపి కదాచన ససంభ్రమమాగచ్ఛంతం భోజమపరా పాంచాలి కాజగాద - రాజన్నుపసంహరసంభ్రమంతిష్ఠ - సర్వముపాకర్ణయ విక్రమార్కస్య వదాన్యభావం - రాజా విక్రమస్త్వేకదా దిగ్విజయార్థం కృతసన్నాహో హ్యానిర్గత్య పూర్వదక్షిణపశ్చిమోత్తరా దిశో విదిశశ్చ పరిభ్రమ్య సర్వానపి నృపతీన్నిజపాదపద్మసమాక్రాంతాన్విధాయ తైస్సమర్పితారథగజాశ్వాదీనుపదాస్స్వీకృత్య నిజనగరీముజ్జయినీం ప్రతిసమాగత్య యావత్ప్రవివేశ - తావత్ప్రధానో దైవజ్ఞః ప్రాహ - దేవ చత్వారో వాసరా నార్హంతి పురప్రవేశం - తచ్ఛ్రుత్వా రాజా నగరాద్బహిరుద్యానే నివాసం పరికల్పయేతి సచివమాదిదేశ - సుమంత్రో నామ సచివస్ససంభ్రమం సముచితం నివాసం కారయామాస - తత్రాంతరే ఋతుర్వసంతోపి శనైరుద్యానం సిషేవే తదా మంత్రీ రాజానమబ్రవీత్ - దేవ దిష్ట్యా సమయః కుసుమాకరోపి సమాజగామ - పశ్య * వకుళాముకుళాన్వహంతి సద్యస్సకలాశా భ్రమరీనినాదగీతాః। కమలాయతలోచనా వనాంతే విచరంతి ప్రమదాః ప్రసూనలోలాః॥

అపిచ॥ * మాకందనవ్యమకరందమహోనురాగాదిందిందిరా నిబిడయంతి సమంద్రనాదాః। మందానిలాశ్చ వనితావదనారవిందామోదాపహారనిపుణా భువి వాంత్యజస్రమ్॥ * లతాం పుష్పవతీం స్పృష్ట్వా స్నాతో విమలవారిషు పునస్స్పర్శనశంకీవ మందం చలతి మారుతః॥ ఇత్యేవం బ్రువాణం మంత్రిణం రాజా వసంతపూజాసంవిధానసంపాదనే న్యయుఙ్క్త - తతస్సమంత్రీ సుమనోహరం మంటపమేకం కారయిత్వా వేదశాస్త్రపురాణజ్ఞాన్ బ్రాహ్మణాన్ తౌర్యత్రికనిపుణాన్నర్తకీర్విలాసినీశ్చ సమాహ్వయత్ - తత్ర సభామధ్యే నవరత్నఖచితే సింహాసనే లక్ష్మీనారాయణప్రతిమాద్వయం ప్రతిష్ఠాప్య - తస్య పూజార్థం కుంకుమకస్తూరీకర్పూర చందనాగురుప్రభృతీని సుగంధద్రవ్యాణి మల్లికాశతపత్రమరువకచంపక కేతకీకరవీరప్రభృతీని కుసుమాని చ సమానీయ సర్వమపి సజ్జీకృతమితి రాజ్ఞే నివేదయామాస- రాజాపి స్వయమేవ దేవం సంపూజ్య బ్రాహ్మణాన్ యథార్హమభ్యర్చ్య సర్వానపి లోకాన్ యథోచితం సంభావ్య వాదిత్రాదివినోదేన కాలం నయన్ సుచిరం సుఖమువాస-తత్రాంతరే కశ్చిద్వృద్ధో బ్రాహ్మణో హస్తే కాంచనకన్యకాం గృహీత్వా రా

జసమీపమాగత్య * కల్యాణదాయిభవతోఽస్తుపినాకపాణేః పాణిగ్రహేభుజగకంకణభూషితాయాః। సంభ్రాంతదృష్టిసహసైవనమశ్శివాయేత్యుక్త్వార్ధలజ్జితనతంముఖమంబికాయాః॥ ఇత్యాశిషంప్రయుజ్యరాజ్ఞానిర్దిష్టాంబ్రసీమాస్థాయరాజానమేవమవాదీత్ - రాజన్విజ్ఞాపనమస్తి - రాజా - నిశ్శంకంనివేదయతుభవాన్ - బ్రాహ్మణః- అహంనదీవర్ధమాననామనగరనివాసి- మమాష్టౌపుత్రాస్సమజాయంత - కన్యకాపునఃకాపినాజని - తతస్సభార్యోహంజగదంబికాయాఃపురతఏవంసంకల్పమకారిషం- అంబయదిమమకన్యకాభవిష్యతితాం త్వన్నామాంకితాంతత్తులితేనసువర్ణేనసహకస్మైచిచ్చతుర్వేదవిదేవరాయదాస్యామీతి-తతఃకతిపయైర్దివసైర్జగదంబికాప్రసాదాదేషాకన్యాజాతా- ఇదానీమస్యాఃపాణిగ్రహణసమయస్సమతిక్రామతి-అతోనయాతులితంసువర్ణందాతుంవిక్రమాదన్యఃకోపినాస్తీతి శ్రుత్వాత్వాంతికముపామాగమం - రాజా- సాధుసమనుష్ఠితంత్వయా-యావతో ధనస్యత్వమ్యసి- తావద్గృహాణేత్యుక్త్వా భాండారికమాహూయాదిదేశ-ఏతస్మై బ్రాహ్మణాయైతత్కన్యకామితసువర్ణందేహి - భూయోప్యష్టకోటిసువర్ణందీయతామితి - కోశాధ్యక్షోపిమహాప్రసాద ఇత్యవిప్రాయతావత్కాంచనందదౌ- బ్రాహ్మణోప్యతిసంతుష్టస్సన్కన్యకయాసహజగామ - తతోరాజాపిశుభముహూర్తే పురంవివేశ. ఇతికథాంపాంచాలికోదీరితాంనిశమ్య భోజోనిర్జగామ. .... *

ఇతిషోడశోపాఖ్యానంసమాప్తమ్.

౧౭. కేనాపిరాజ్ఞావసులాభహేతోర్ద్విజేనసంకల్పితమాత్మనాశమ్।
నిశమ్యతత్సాహసమంతరేణతస్యేప్సితంచక్ర ఇతీహవక్తి.

పునరపిరాజానంభోజమాగతమన్యాసాలభంజికాభణత్ - రాజన్- అత్రసింహాసనే సముపవేష్టుంస ఏవక్షమో యస్యవిక్రమస్యేవౌదార్యాదయోగుణాస్సంతి - రాజా - సాలభంజికేకథయతస్యౌదార్యాదివృత్తాంతం - సాలభంజికాభణత్ - శృణురాజన్ - తస్యౌదార్యమేవ త్రిభువనేకీర్తింవితస్తార - సర్వేజనాస్తమేవరాజానంతుష్టువుః - అన్యచ్చ - అర్థినాంస్వస్తివచనం దాతౄణాంప్రీత్యైభవతి - నతుశౌర్యాదయోగుణాః - ఉక్తంచ

* యుధ్యంతిపక్షిపశవఃపఠంతిశుకశారికాః। దదాతికోఽపిదానంయస్సశూరస్స
చపండితః॥ తథాచ * దాతౄణామేవసుప్రీతి స్స్వస్తివాచాయథార్థినః।
సంప్రహర్షోనహితధారణదుందుభినిస్వనైః॥ శౌర్యజ్ఞానానుష్ఠానాదయో
గుణాస్సర్వేషామపిభవిష్యంతి- నత్వౌదార్యం * ఏవంత్యాగగుణశ్శ్లాఘ్యస్స
ర్వేషుగుణరాశిషు। త్యాగాజ్జగతిపూజ్యంతేపశుపాషాణపాదపాః॥ అన్య
చ్చ * త్యాగోగుణోగుణశతాదధికోమతోమేవిద్యావిభూషయతితం య
దికింబ్రవీమి। శౌర్యంహినామయదితత్రనమోస్తుతస్మైతచ్చాత్రయంయది
భవేదతివిత్రమేతత్॥ తచ్చతుష్టయంతస్మిన్విక్రమార్కేవర్తత - ఏకదా
పరమండలేకస్యచిద్రాజ్ఞఃపురతఃకేనచిత్స్తుతిపారకేనవిక్రమస్య గుణావళి
రపారి - తాంశ్రుత్వారాజాపరమసూయయావందినమువాచ - రేవందిన్
కుతస్స్తుతిపారకావిక్రమార్కమేవస్తువంతి - కిమన్యోరాజా తాదృశోనా
స్తి - వందీ - దేవధైర్యత్యాగేపరోపకారేసాహసేదయాయాంచ తేన సదృ
శోరాజాత్రిభువనేపినాస్తి - పరోపకారకరణేస్వదేహేపితస్య మహాత్మనో
మమత్వంనాస్తి - తదాకర్ణ్యసరాజాఅహమపిపరోపకారంకరిష్యామీతిమ
నసికృత్వాకంచనయోగినమాహూయోవాచ - భోయోగిన్పరోపకా
రార్థం మమప్రీతిరనుదినమేధతే - యదికశ్చిదుపాయస్స్యాత్తం నివేదయ -
యోగీ- భోకింవానాస్తి - రాజా - అస్తిచేదుపదిశసాధయామి - యోగీ-కృ
ష్ణచతుర్దశ్యాంచతుష్షష్టియోగినీ చక్రంపూజయ - తత్పురతోమంత్రం జ
ప్త్వాదశాంశహోమంవిధేహి - హోమావసానేపూర్ణాహుతినిమిత్తం
స్వశరీరమేవోపకల్పయ- తతోయోగినీచక్రంప్రసన్నంభవిష్యతి- యత్త్వ
యాప్రార్థ్యతేతద్దాస్యతి - పునరప్రతిమంశరీరంతవభవిష్యతీతి - తచ్ఛ్రు
త్వారాజా సర్వమపితథైవానుష్ఠాయ పూర్ణాహుతినిమిత్తం స్వయమేవా
గ్నౌపపాత - తతోయోగినీచక్రదేవతాప్రసన్నాభూత్వా రాజ్ఞేనవంశరీ
రందత్వాభణతిస్మ - రాజన్ - తుష్టాస్మివరం వృణీష్వ - రాజా - అంబప్రస
న్నాయదితర్హిమమగృహంసప్తఘటసువర్ణపరిపూర్ణంవిధేహి - దేవతా-త్వ
మేవంప్రతిదినంశరీరమగ్నౌహోష్యసిచేదహంతథాకరిష్యామి - రాజాపి
తథేత్యూరీకృత్యనిత్యమగ్నౌశరీరంసువర్ణార్థంజుహ్వన్నాస్తే - ఏకదావిక్ర
మోపితాం వార్తాంశ్రుత్వాతత్స్థానంసమాగత్యపూర్ణాహుతిసమయేస్వ

యమేవాగ్నౌపపాత - తతో యోగినీస్వయమచింతయత్ - కిమద్యైతన్మాంసమతీవస్వాదుతరం దృశ్యతే - అస్యహృదయం సారభూతమివాస్తీతి పునశ్శరీరం దత్వా జగాద - భో మహాసత్త్వ కో౽భవాన్ - తవశరీరత్యాగేన కిం ప్రయోజనం - తద్బ్రూహి దాస్యామీతి - రాజా - యది ప్రసన్నాసి తర్హ్యయం రాజా ప్రతిదినం మరణాన్మహాకష్టమనుభవతి - తన్నివారయితుం భవతీ - అస్య గృహే సప్తమహాఘటాః ప్రతిదినం సువర్ణేన పూరణీయాః - యోగినీ - తథా కరిష్యామీత్యంగీకృత్య తస్య గృహే ప్రతిదినం సప్తమహాఘటాన్ సువర్ణేన పూరయామాస - రాజానం మరణాన్నివారయామాస - విక్రమో౽పి స్వనగరం ప్రత్యాగతః. ఇమాం కథాం కథయిత్వా సాలభంజికా రాజానమబ్రవీత్ - రాజన్ త్వయీదృశః పరోపకారః కిమస్తి - తచ్ఛ్రుత్వా రాజా తూష్ణీం బభూవ.

ఇతి సప్తదశోపాఖ్యానం సమాప్తమ్.

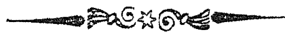
౧౮ ఉదయశిఖరిగంగాస్తంభమార్గేణ గత్వా ప్రతిదినమతిమా
త్రస్వర్ణదాం కర్ణభూపః। ఖరకిరణసకాశాత్ప్రాప్య తాం
బ్రాహ్మణాయ హ్యదిశదతిదరిద్రాయేతి సైషాద్యశక్తిః.

పునరపి రాజసింహాసనమారోఢుమాగచ్ఛతి పరా పాంచాలికా ప్రాహ - భో రాజన్ విక్రమస్యౌదార్యాదిగుణా యస్య సంతి తేనైవైతత్సింహాసనమధ్యాసితవ్యం - రాజా - కథయ తస్యౌదార్యాదివృత్తాంతం - సాబ్రవీత్ - రాజన్ శ్రూయతాం - విక్రమార్కో రాజా నీతిమణుమాత్రమపి నోల్లంఘయేత్ - మణిపురే గోవిందశర్మా నామ బ్రాహ్మణః - స్వపుత్రాయ నీతీరుపదిదేశ - అహమప్యశ్రౌషం - తత్తుభ్యం నివేదయామి - శ్రూయతాం - మనీషీ పురుషో దుర్జనైస్సహ సంసర్గం న కుర్వీత - యతో మహానర్థాః ప్రవర్తేరన్ - ఉక్తంచ * దుర్వృత్తసంగతిరనర్థపరంపరాయా హేతుస్సతామధిగతం వచనీయమత్ర। లంకేశ్వరో హరతి దాశరథేః కళత్రం ప్రాప్నోతి బంధమథ దక్షిణసింధురాజః ॥ తస్మాత్సజ్జనసంగం విదధీత - లోకే సత్సంగాత్పరో నాస్తి - ఉక్తంచ * కందలయత్యానందం నందత్యనిలేందుచందనాని భృశమ్। మండయతి మందహాసం సంధత్తే సంపదో౽పి సత్సంగః ॥ అన్యచ్చ - కేనాపి వైరం న కుర్వీత - పరేషాం సంతాపం న కుర్వీత - అపరాధం వినా భృత్యాన్న దండయేత్ - మహాదోషం వినా భార్యాం న త్యజేత్ - యతో౽పయశస్సంభవేత్

* ప్రజ్ఞాసంపాదనేదజ్ఞాంవీరసూం ప్రియవాదినీమ్ । యోన్యత్ప్రదోష స్త్య
జతిసోక్షయంనరకంవ్రజేత్ ॥ లక్ష్మీస్థిరేతినమన్యేత- యతోత్యంతచంచలా
సా- ఉక్తంచ * అనుభవతదత్తవిత్తంమాన్యంమానయతసజ్జనంభజత। అతి
పరుషపవనలులితాదీపశిఖేవాతి చంచలాలక్ష్మీః ॥ స్త్రీభ్యోగుహ్యంన నివేద
యేత్ - భవిష్యచ్చింతాంనకుర్యాత్ - వైరిణామపిహితమేవచింతయేత్ -దా
నాధ్యయనాదిభిర్వినాదివసంముధానాపనయేత్ - పితరౌసేవేత - చోరైస్స
హనసల్లపేత్ - సర్వదాస్సురాణినభాషేత - అల్పనిమిత్తం బహువ్యయం
నకల్పయేత్ - ఉక్తంచ * నస్వల్పస్యకృతేభూరినాశయే న్మతిమాన్నరః
ఏతదేవహిపాండిత్యంయత్స్వల్పాద్భూరిరక్షణమ్॥ ఆర్తేభ్యోదద్యాత్ - ద
ర్పిష్ఠోనేమృషానభాషేత - మనసావాచాకర్మణాపరోపకారం కుర్వీత - యే
పరోపకారిణస్తేసుజనాః - ఏతత్సామాన్యతః పురుషాణాంనీతిశాస్త్రం ముపది
ష్టం - సతువిక్రమోరాజాస్వభావత ఏవసకలనీతిశాస్త్రజ్ఞః - ఏవంకాలేగ
చ్ఛతి- ఏకదాకశ్చిద్వైదేశికోరాజానందృష్ట్వోపవివేశ- రాజా- భోఃపుత్ర
త్వ్యైభవాన్- పురుషః- భోరాజన్ అహంవైదేశికఃమమకోపినివాసోనాస్తి-
సర్వదాపరిభ్రమన్నేవకాలంనయామి- రాజా - పృథివీపర్యటనాత్త్వయా
కింకిమపూర్వం దృష్టంకథయ - పురుషః - ఉదయపర్వతేమహానాదిత్యస్య
ప్రాసాదోస్తి-తత్రగంగానామకాపినదీప్రవహతి-తద్గంగాప్రవాహాత్క
శ్చిత్సువర్ణస్తంభోనిర్గచ్ఛతి - తస్యోపరినవరత్నఖచితంసింహాసనమేకమస్తి-
సచసువర్ణస్తంభః ప్రాగుదయతేవిభావసౌ పృథివ్యానిర్గత్యగగనమధ్య మ
ధ్యారూఢేస్స్వయమపిసన్నిధత్తే అస్తముపగచ్ఛతిచతస్మిన్ క్రమేణావతీర్య
స్వయం గంగాప్రవాహేనిమజ్జతి - ప్రతిదినమేవంతత్రభవతి - ఏతన్మహ
దాశ్చర్యంమయాదృష్టం- రాజావిక్రమోపితచ్ఛ్రుత్వాతేనసహతత్స్థానం
గతోరాత్రౌసుఖంసుష్వాప - ప్రభాతాయాంచశర్వర్యాం గంగాప్రవా
హాద్వరసింహాసనయుక్తోహేమస్తంభో మందంమందంవినిర్జగామ - తస్మిన్
స్తంభేరాజాస్వయముపవివేశ - స్తంభోపియావత్సూర్యమండలసమీపం జ
గామ - తావదగ్నికణసముద్గారిభిస్సూర్యకిరణైరదహ్యతరాజ్ఞశ్శరీరం - త
తోరాజా మాంసపిండీ భూతేనైవశరీరేణ సూర్యమండలం ప్రాప్యాస్తౌ
షీత్ * నమస్సవిత్రేజగదేకచక్షుషేజగత్ప్రసూతిస్థితినాశహేతవే। త్ర
యీమయాయత్రిగుణాత్మధారిణే విరించినారాయణశంకరాత్మనే॥ ఇతిబ
హుధాస్తుత్వాపరమాత్మానమర్యమణంనమశ్చకార - తతస్సూర్యస్తమహ

తేనాసించత్ - తతో రాజ్ఞశ్శరీరం భూయోప్యవర్ధత - రాజావదత్ - ధన్యో హమస్మి - సూర్యః - భో రాజన్ త్వం మహాసత్త్వాధికోసి - ఏతన్మమమండ లమప్ప్రాప్య సమస్తైరుపాగమః - - తదహం ప్రసన్నోస్మి - వరం వృణీష్వ - రాజ్ఞోక్తం - భో దేవ కిమతః పరమధికో వరోస్తి - మహామునీనామప్యగమ్యం తవ సందర్శనం యదహమభజం తవ ప్రసాదాన్మమ సర్వమప్యర్థజాతం నిరపాయం విద్యతే - తద్వచనేనాతిసంతుష్టో భగవాన్ విభావసుస్స్వకీయే రత్నకుండలే దత్త్వాభణత్ - రాజన్ ఏతత్కుండలద్వయం ప్రతిదినమేకైకం సువర్ణభారం ప్రయచ్ఛతి - ఇత్యుక్త్వా ప్రేషయామాస - తతో రాజా కుండలద్వయం గృహీత్వా పునర్నమస్కృత్య తస్మాత్స్వర్ణస్తంభాదవతీర్య యావదుజ్జయినీమాజగామ - తావత్కశ్చిద్బ్రాహ్మణో మార్గే సమాగత్య * వేదాంతేషు యమాహు రేకపురుషం వ్యాప్య స్థితం రోదసీ యస్మిన్నీశ్వర ఇత్యనన్యవిషయశ్శబ్దో యథార్థాక్షరః । అంతర్యశ్చ ముముక్షుభిర్నియమిత ప్రాణాదిభిర్మృగ్యతే సస్థాణుస్స్థిరభక్తియోగసులభో నిశ్శ్రేయసాయాస్తు వః ॥ ఇత్యాశిషం కృత్వాభణత్ - భో రాజన్ - అహం కుటుంబీ బ్రాహ్మణః పరం దరిద్రస్సర్వత్ర భిక్షాటనం కరోమి - తథాప్యుదరం న పూర్యతే - తచ్ఛ్రుత్వా రాజా తస్మై కుండలద్వయం దత్త్వావదత్ - ఏతత్ప్రతిదినమేకైకం సువర్ణభారం దాస్యతి - ఇతి రాజ్ఞో వచనం శ్రుత్వా బ్రాహ్మణస్సంతుష్టో రాజానం బహుశస్స్తుత్వా నిజాలయం జగామ - రాజాప్యుజ్జయినీం ప్రత్యాగచ్ఛత్ ఇమాం కథాం కథయిత్వా సాలభంజికాయాం రాజా తూష్ణీమాసీత్ . .. . *

ఇత్యష్టాదశోపాఖ్యానం పమాప్తమాసీత్

౧౯. రాజావరాహమవిరుహ్య జలం ప్రవిశ్య దృష్ట్వా బిలం సమధిగ
మ్య చ తత్సపర్యామ్। దత్తం రసాయనమవాప్య గుణం చ విప్రా
యాదాదితి ప్రతిమయా హ్యభిధీయతేద్య .. . .. *

పునరపి రాజానం భోజం సింహాసనసమారురుక్షా సమాకులితహృదయమపరా నివార్య జగదే - మహీపాల శ్రూయతాం - విక్రమే రత్నాకరమేఖలామిమాం శాసతి సర్వేపి లోకాః పరమానందపరిపూర్ణహృదయాస్స్వమభావన్ - బ్రాహ్మణాష్షట్కర్మనిరతాః - స్త్రియః పతివ్రతాః - శతాయు

మఃపురుషాః - వృక్షాస్సదాఫలకుసుమభరితాశ్చాసన్ - పర్జన్యః కాలేవర్షతి
స్మ - మహీసర్వదోర్వదాదృశ్యత - లోకానాంభూతేషుదయాపాపభీతిః అ
తిథిసత్కారః గురుసేవాసత్పాత్రేదానంచప్రావర్తంత - తతఏకదావిక్ర
మార్కస్సింహాసనమధ్యాసామాస - తత్రసభాయాముపవిష్టాస్సుమనసశ్శా
స్త్రాణివిచారయామాసుః - వందినోవిపిధాపదానిపేఠుః - మల్లాః పునస్స్వ
భుజబలమదర్శయన్ - పవయసోరాజకుమారానఖాంకురసముల్లాసితశ్మశ్రు
వోన్యోన్యం హసంతశ్శరణాగతపరిపాలన ప్రతిజ్ఞాప్రాపీణ్య ముద్గిరంతః
కేచనాముష్మికప్రీతిమావిష్కుర్వంతః కేచనధర్మసంగ్రహప్రాభవమ
ద్భావయంతోరాజానమసేవంత - తదాకశ్చిన్మృగవధాజీవస్సమాగత్య రా
జానంప్రణమ్యసప్రశ్రయంవ్యజిజ్ఞపత్ - అరణ్యమధ్యేకశ్చిదం జనాచల
సంకాశోమహాన్వరాహఃకతిపయైర్దినైః పరిభ్రమతి - ఏనైకవపతేరప్యా
పిజనస్యాశ్రుతపూర్వోయమీదృశోజంతుః - కింపునర దృష్టచరఇతి - తదేష
దేవస్యదృష్టిపథమవతరితుమర్హతి - తదుపరిదేవఃప్రమాణమితివిరరామ - త
చ్ఛ్రుత్వారాజాతదైవ రాజకుమారైస్సహవనంవివేశ - ప్రవిశ్యచనదీతటే
షు తాపసికుంజాంతరేశయానంసూకరమపశ్యత్ - తతస్సవరాహోవ్యా
గయూనాం కోలాహలంశ్రుత్వాఘుర్ఘురారవముఖరం నిర్జగామ - తతస్స
ర్వేపిరాజకుమారాఅహమహమికయా స్వహస్తకౌశలాని దర్శయంత స్స
ర్వాయుధానిచిక్షిపుః - సచతాన్యగణయన్ పశ్యతామేవశూరంమానినాంకి
మపిపర్వతకందరంవివేశ - రాజాపితంపృష్ఠతోనుధావన్ బహిరశ్వం నిబధ్య
స్వయమపిబిలంప్రవివేశ - మహత్యంధకారేపుదూరం గత్వా మహాంతం
ప్రకాశమపశ్యత్ - తతఃకించిదివాతిక్రమ్యనగరమేకంసువర్ణప్రాకారమ
భ్రంకషప్రాసాదోపశోభితం దేవతాయతనైరుపవనైరలంకృతం సమస్త
వస్తుసంపూర్ణవిపణిరమణీయం ధనికలోకసమాకులం నానావిలాసినీజనసం
సేవ్యమానమతిమనోహరమపశ్యత్ - అథకథమపిప్రవిశ్యవిపణిమధ్యేగచ్ఛ
న్నతిమనోహరంహరశిఖరిసహోదరంరాజభవనమపశ్యత్ - తత్రవిరో
చనసుతోబలీరాజ్యంకుర్వన్నాస్తే - రాజాపిసభాంప్రవిశ్యసింహాసనోపవి
ష్టేనబలినాఝుడితిసమాలింగితోతిరమణీయే భద్రాసనేసముపవేశితః - అ
నంతరంబలీరాజానమప్రాక్షీత్ - సఖేకుత్రతేనివాసః కానితవనామాక్ష
రాణి - కథమివదురవగాహమిమందేశంప్రవిష్టోసి - రాజా - విక్రమనామా
నంమామాహుః - ఉజ్జయినీమేనివాసఃభవత్సందర్శనార్థంకమపివరాహమనున

రన్ కథమపిసమాగతోఽస్మి - బలిః - ధన్యోఽస్మి - అద్యైవసఫలా స్సంవృత్తా మేమనోరథాః - విక్రమః - భో రాజన్ త్వంపవిత్రభూతాంతఃకరణః - తవైవజీవితంశ్లాఘ్యం - యతస్సాక్షాద్వైకుంఠభవనో నారాయణస్తవమార్గణతామాలలంబే - బలిః - యదిభవాన్మేమిత్రం - తర్హిమదీయం కిమపివస్తు పరిగృహాణ - విక్రమః - భవదనుగ్రహాదహమపి పూర్ణకామోఽస్మి - బలిః - సఖ్యమేవం - ఏతదేవహిబంధులక్షణం * దదాతిప్రతిగృహ్ణాతిగుహ్యమాఖ్యాతిపృచ్ఛతి । భుంక్తే భోజయతే చైవషడ్విధంబంధులక్షణమ్ ॥ తథాచ * పాపాన్నివారయతియోజయతేహితాయగుహ్యంనిగూహతిగుణాన్ ప్రకటీకరోతి । ఆపద్గతంచనజహాతి దదాతికాలే సన్మిత్రలక్షణమితి ప్రవదంతిసంతః ॥ కించ * నోపకారంవినాప్రీతిః కస్యాపిభువిజాయతే । ఉపయాంతిచ దానేనయతో దేవా అభీష్టదాః ॥ తథాచ * తావత్ప్రీతిర్భవేల్లోకే యావద్దానంప్రదీయతే । వత్సః క్షీరక్షయందృష్ట్వాస్వయంత్యజతిమాతరమ్ ॥ అన్యచ్చ * పుత్రాదపిప్రియతమంనియమేనదానంమన్యేపశోరపివివేకవివర్జితస్య । దత్తేజలేతునిఖిలంఖలుయేనదుగ్ధం నిత్యందదాతిమహిషీవినివర్త్య వత్సమ్ ॥ ఏవంభణిత్వా విక్రమాయ రాజ్ఞేరసంరసాయనంచదదౌ - తతో రాజనితస్మాదనుజ్ఞాంప్రాప్యబిలాన్నిర్గతోఽశ్వమారుహ్యనిజపురంప్రత్యాగత్య రాజమార్గేసమాగచ్ఛతి మహాదుర్గతిపీడితస్సపుత్రః కశ్చిద్బ్రాహ్మణస్సమాగత్యస్తుత్వాభాణీత్ భో స్వామిన్ పరమహందరిద్రః అద్యసకుటుంబస్య మమ కిమపిభోజనపర్యాప్తంధనందేహి - మహత్యాబుభుక్షయాసమాకులాస్మః - తదా రాజాభో బ్రాహ్మణఇదానీంమమహస్తేకిమపిధనంనాస్తి- పరంతురసోరసాయనంచేతివస్తుద్వయమస్తి - అనేనరసేనసంపర్కేసతి సప్తధాతవస్సువర్ణానిభవంతి - ఇదంరసాయనంయస్తుసేవతేసజరామరణవర్జితోభవిష్యతి- ఉభయోరేకంగృహాణ - తదా బ్రాహ్మణఃయేనపుమాన్ జరామరణ వర్జితో భవిష్యతితద్దీయతాం - తదాతస్యపుత్రః ప్రాహ - కింక్రియతేతాతేన - రసాయనేనజరా మరణవర్జితేనాపి పునర్దారిద్ర్యమేవానుభవితవ్యం - యేన సంపర్కేసతిధాతుసువర్ణంభవతి - సఏవరసో గ్రాహ్యః - ఇత్యుభయోర్వివాదోరాజసమక్షమేవసమభూత్ - తతో రాజాఉభయోర్వివాదందృష్ట్వారసంరసాయనంచతాభ్యాందదౌ- తౌ రాజానంస్తుత్వానిజాలయంజగ్మతుః రా

జాపినిజనివాసమాజగామ. ఇమాంకథాంకథయిత్వా సాలభంజికా భోజరాజమబ్రవీత్ - భోరాజన్ కిమద్యమన్యసే- తచ్ఛ్రుత్వా రాజాతూష్ణీంబభూవ.

ఇత్యేకోనవింశాఖ్యానం సమాప్తమాసీత్.

౨౦ సదండకంధే ఘుటికాంము నేస్తు గృహీతరాజ్యాయ విపత్సు భూపైః। దిదేశ రాజన్యకుమారకాయ రాజేతి సైషాప్రతిమా బిభర్తి ... ... *

పునరపిరాజాసింహాసనమారురోహ - తావదన్యా సాలభంజికాక్షిప్య జగాద - భోరాజన్ విక్రమస్యౌదార్యాదిగుణాయస్య సంతి సోస్మిన్ సింహాసనేఉపవిశతు- రాజాకథయతస్యౌదార్యాదివృత్తాంతం- సావదత్ - రాజన్ శ్రూయతాం - విక్రమోరాజాషణ్మాసాన్ రాజ్యంకృత్వాషణ్మాసాన్ దేశాంతరం పరిభ్రమన్నాస్త- ఏవమేకదా నానాదేశాన్ పరిభ్రమ్యపద్మాలయంనామనగరమగమత్ - తన్నగరాద్బహిస్థితోద్యానవనేమనోహరంవిమలోదకంచసరోవరందృష్ట్వాతత్రోదకంపీత్వాపత్రోపితరుతలేసుఖముపవివేశ - తత్రాన్యేకేచనవైదేశికాస్సమాగత్యజలపానంవిధాయోపవిశ్య పరస్పరంగోష్ఠీమకుర్వంత - అహోబాలస్మాభిర్బహవోదేశా దృష్టాః - బహూనితీర్థానిసేవితాని - అతిదుర్గమాః పర్వతాస్సమారూఢాః - పరమేకత్రాపిమహాపురుషదర్శనంనాభూత్ - తత్రైకః- కథంమహాపురుషసందర్శనంభవిష్యతి - యత్రమహాపురుషోవర్తేతతదతీవదుర్గమమేవభవేత్ - బహవోమధ్యేవిఘ్నాస్సమాపతంతి దేహస్యాపినాశో భవతి- యత్రచశరీరమేవనశ్యేత్ సోయముద్యమఃకతమాయఫలాయ - ప్రథమమాత్మైవరక్షణీయోబుద్ధిమతాపురుషేణ- ఉక్తంచ * ఆపదర్థేధనంరక్షేద్దారాన్రక్షేద్ధనైరపి। ఆత్మానంసర్వదారక్షేద్దారైరపిధనైరపి ॥ తస్మాత్సర్వతఏవాత్మానం గోపయేత్ - అన్యచ్చ - సర్వధర్మాణాంశరీరమేవప్రథమం సాధనం తథాహి * అపిక్రియార్థంసులభంసమిత్కుశంజలాన్యపిస్నానవిధిక్షమాతే। అపిస్వశక్త్యాతుతపఃప్రవర్తతేశరీరమాద్యంఖలుధర్మసాధనం ॥ తథాచ * పునర్జాయా పునర్విత్తం పునఃక్షేత్రం పునస్సుతాః। పునశ్శుభాశుభంకర్మ శరీరం నపునః పునః॥ తస్మాన్మనీషీ సాహసం నకుర్వీత - తథా చోక్తం

* అఫలాని దురంతాని సమవ్యయ ఫలానిచ। అశక్యానిచ కార్యాణి నా
రభేత విచక్షణః ॥ కించ * పర్వతం విషమం ఘోరం బహువ్యాఘ్ర స
మాకులమ్। నారోహతినరః ప్రాప్తసంశయో హి కదాచన ॥ కించ - య
త్కార్యంపురుషేణక్రియతే తద్విచార్యైవ కర్తవ్యం యత్రచ ఫలం నాస్తి-
స్వల్పంచయత్రఫలంభవతి - తస్మిన్ కార్యే శరీరస్యైవ నాశో భవిష్యతీతి తన్న
కుర్యాత్ - రాజాపి తస్య వచనం శ్రుత్వా సన్నిధాయావదత్ - వైదేశికాః కి
మేవముచ్యతే - యావత్పురుషేణ పౌరుషం సాహసం చ న క్రియేత తావత్సర్వ
మపి దుర్లభం - ఉక్తంచ * వస్తూని దుర్లభాన్యపి లభ్యంతే వాంఛితాని సాహ
సికైః। సంజీవిన్యమృతాద్యా హనుమద్గరుడాదిభిర్హృతా హి కిలు ॥ తథాచ
* విశతి కదాచిద్గగనం ఖాతం త్వా తాళతోపి జలమేతి। దైవమచింత్యం బలవద్బ
లవాని హా గణ్యాపన పౌరుషవాన్ ॥ అక్లేశతస్సుఖాని న లభ్యంతే- తథాచ * దు
రధిగమః పరభాగో యావత్పురుషేణ పౌరుషం న కృతమ్। హరతి తులామధి
రూఢో భాస్వానుదయే హి జలదపటలాని ॥ తతస్తద్రాజవచనం శ్రుత్వా వై
దేశికా అపృచ్ఛన్ భో మహాసత్వ తర్హి కిం కార్యం కథయ- రాజా-మహాపురు
షదర్శనమేవ కర్తవ్యం - అస్మాన్నగరాద్ద్వాదశయోజనపర్యంతం యదిగమ్య
తే తత్ర మహారణ్యమధ్యే విషమః కశ్చిత్పర్వతోస్తి- తదుపరి త్రికాలనాథో నా
మ యోగీ విద్యతే- సతు సేవితో వాంఛితార్థం దాస్యతి- అహం తత్ర గమిష్యా
మి- వైదేశికాః-తర్హి వయమప్యాగమిష్యామః రాజా-సుఖమాగమ్యతాం-త
తస్తే రాజ్ఞా సహ నిర్గత్య మహదరణ్యమతిపద్య తం దృష్ట్వా రాజానమూచుః-భో
మహాసత్వ కియద్దూరే పర్వతోస్తి రాజా-ఇతోష్టౌ యోజనాని విద్యంతే-వైదేశి
కాః-తర్హి వయం నాగమిష్యామః మహద్దూరమస్తి-మార్గోప్యతి విషమ ఇవ దృశ్య
తే-రాజా-వైదేశికాః వ్యవసాయినాం కిన్నామ దూరం ఉక్తంచ* నాత్యుచ్చం
శిఖరం మేరోర్నాతి నీచం రసాతలమ్। వ్యవసాయప్రసక్తానాం నాతిపారో మ
హోదధిః ॥ కించ * కోతిభారస్సమర్థానాం కః పరః ప్రియవాదినామ్।
కో విదేశస్సువిద్యానాం కిం దూరం వ్యవసాయినామ్ ॥ పునరపి కతిచిద్యోజనాని క
తమిష్యతీత్యపురతో మహాకరాళవదనం విషాగ్నిముద్వమంతమతిభయంకరం స
ర్పమ్మార్గమావృత్యస్థితమద్రాక్షుః - తే తు తం దృష్ట్వా భయాత్పలాయాంబ
భూవుః - రాజా పునరపి గంతుం ప్రావర్తత - తతస్స సర్పస్సమాగత్య
రాజానం పరివేష్ట్యాదంశత్ - తతస్తేన వేష్టితో విషవేగాన్మూర్ఛన్నప్యతిదుర్గ
మంతం పర్వతమారుహ్య యోగినం త్రికాలనాథం దృష్ట్వా నమశ్చకార- యో

గి సందర్శనమాత్రేణ సర్పస్తం ముక్త్వాపససార - రాజాపి నిర్విషో బభూవ -
యోగీ - భో మహాసత్త్వ మహాత్మ ప్రమాదభూయిష్ఠమేతదమానుషం స్థానమతి
కష్టేన కిమర్థమాగతోఽసి - రాజా - భోః స్వామిన్ అహం భవత్సందర్శనార్థమేవ
సమాగతోఽస్మి - యోగీ - తర్హి మహాకష్టమనుభూతం త్వయా - రాజా - కిమ
పి కష్టం నాస్మి - భవత్సందర్శనమాత్రేణ సకలమపి కల్మషం నామ శేషమభూత్ -
కష్టం తు కియత్ - అద్యాహం ధన్యోఽస్మి - యతో మహాతాం సందర్శనమతిదుర్ల
భమభజం - కించ - యావదిదం శరీరం దృఢం యావదింద్రియాణి స్వస్థాని -
పురుషేణ పుణ్యేన తావదాత్మహితమనుష్ఠేయం - తథా చోక్తం ॥ యావత్స్వస్థ
మిదం శరీరమరుజం యావజ్జరా దూరతో యావచ్చేంద్రియశక్తిరప్రతిహతా
యావత్క్షయో నాయుషః। ఆత్మశ్రేయసి తావదేవ విదుషా కార్యః ప్రయత్నో
మహాన్ సందీప్తే భవనే తు కూపఖననం ప్రత్యుద్యమః కీదృశః ॥ తతః ప్రసన్నో
యోగీ రాజ్ఞే ఘుటికాం యోగదండం కంథాం చ దత్త్వాబ్రవీత్ - భో రాజన్న
నయా ఘుటికయా భూమౌ యావత్యో రేఖా లిఖ్యంతే - తావంతి యోజనాన్యే
కస్మిన్ క్షణే గంతుం శక్యంతే - అమునా యోగదండేన దక్షిణహస్తవివృతేన
స్పృశ్యతే యది మృతం సైన్యం సజీవం భూత్వోపదిష్ఠతే - వామహస్తే దృత్వా
వైరిసైన్యం దృశ్యతే యది తదా సర్వమపి తన్నశ్యేత్ - ఇయం కంథా పునరీప్సి
తం వస్తు దదాతి - రాజా తత్తాని గృహీత్వా యోగినం నమస్కృత్యానుజ్ఞాం ల
బ్ధ్వా ప్రత్యాజగామ - తావన్మార్గే కశ్చిద్రాజకుమారోఽభ్యగ్నౌ వర్తమానః
కాష్ఠసంచయేన తం వర్ధయన్ పతనోన్ముఖ ఇవాదృశ్యత - రాజా తమపృచ్ఛత్ -
భోః సౌమ్య కిమేతత్క్రియతే - కుమారః - అహం కస్యచిద్రాజ్ఞః కుమారః -
మమ రాజ్యం దాయాదైరపహృతం - దరిద్రోఽహం - జీవితం ధారయితుమస
హమానోఽగ్నిం ప్రవేష్టుం కాష్ఠాని సంచినోమి - తచ్ఛ్రుత్వా రాజా తస్యాభ
యం దత్త్వా ఘుటికాం యోగదణ్డం కంథాం చ దత్త్వా తేషాం గుణానకథయత్ -
తదనంతరం సంతుష్టచిత్తో రాజకుమారో రాజానం ప్రణమ్య స్వదేశమగమత్ -
రాజా విక్రమోఽప్యుజ్జయినీనగరమగమత్ - ఇమాం కథాం కథయిత్వా సాల
భంజికా రాజానమవదత్ - భో రాజన్ త్వయ్యేవమౌదార్యం ధైర్యం పరోపకా
రశ్చ యది విద్యంతే తర్హ్యస్మిన్ సింహాసనే ఉపవిశ - తచ్ఛ్రుత్వా రాజా తూష్ణీ
మపససార. .... *

ఇతి వింశాఖ్యానం సమాప్తమాసీత్.

---

౨౧. అత్రానర్గళనామ్నాకథితంతప్తోదకంసరఃప్రాప్య ।
అమరీదత్తాస్సిద్ధీర్విప్రాయాష్టౌ దదావితిబ్రూతే.

భూయోప్యేకదా సింహాసనసమారోహణసముచితవేష స్సమాగత్య పాంచాలికయానివారితస్తామాహ - కథయతస్యౌదార్యవృత్తాంతం- సాబ్రవీత్ - శ్రూయతాంరాజన్ - విక్రమేరాజ్యంకుర్వతి బుద్ధిసింధుర్నామతస్యమంత్రీసమభవత్ - తస్యపుత్రోనర్గళః - సఘృతోదనంభుక్త్వాకుమారవృత్త్యాసంచచార-కిమపివిద్యాభ్యాసంనాకరోత్ - ఏకదాపితాతమవాదీత్ - భోఅనర్గళత్వంమమోదరాజ్జాతోసి - పరందుర్విధేయః - విద్యాభ్యాసంనకరోషి - మూర్ఖస్తిష్ఠసి - శృణు * అపుత్రస్యగృహంశూన్యం దేశశ్శూన్యోహ్యబాంధవః । మూర్ఖస్యహృదయంశూన్యంసర్వశూన్యాదరిద్రతా ॥ మమాపికోప్యర్థస్త్వత్తోనాస్తి - తథాచోక్తం * కోర్థఃపుత్రేణజాతేనయోనవిద్వాన్నధార్మికః । తయాగవాకిం క్రియతే యానదోగ్ధ్రీనగర్భిణీ ॥ తథాచ * వరంగర్భస్రావోవరమృతుషునైవాభిగమనం వరంజాతప్రేతో వరమపిచకన్యైవజనితా । వరంవంధ్యాభార్యావరమగృహవాసేనివసనం నచేద్విద్వాన్కశ్చిద్ద్రవిణమదయుక్తోపితనయః ॥ ఏతద్వచనంశ్రుత్వాసపశ్చాత్తాపసంతప్తోనర్గళో వైరాగ్యం ప్రాప్యదేశాంతరంజగామ - తస్మిన్దేశాంతరేకస్యచిదుపాధ్యాయస్యసకాశాత్సకలశాస్త్రాణిమహతాకాలేనపఠిత్వా నిజనగరంప్రత్యాగచ్ఛన్ మార్గమధ్యేరణ్యంకమపి దేవాలయమపశ్యత్ - దేవాలయ సమీపేపద్మషండమండితం చక్రవాకమిథునాలంకృత మతివిమలోదకంసరోవరమాసీత్ - తత్సరోవరైకదేశేతిసంతప్తముదక మదృశ్యత - ఏతత్సర్వంపశ్యన్తత్రోపవివేశ - తతస్సూర్యోస్తమగమత్ - తదనంతరమర్ధరాత్రసమయేసంతప్తోదకమధ్యాదష్టౌదివ్యస్త్రియోనిర్జగ్ముః - తాదేవాలయంగత్వాదేవస్యావాహనాది షోడశోపచారాన్ కృత్వానృత్తగీతాదిభిర్దేవమతోషయన్ - తతోదేవఃప్రసన్నోభూత్వాతాభ్యః ప్రసాదమదాత్ - ఏతత్సర్వమప్యనర్గళః పశ్యన్ ప్రభాతసమయే నిర్గమనవేళాయాం తాభిర్వ్యలోకి - తాసామేకాజగాద - భోసౌమ్యఏహ్యస్మన్నగరం గమిష్యామః- సోపిబాఢమితితయాసహగచ్ఛన్తప్తోదమధ్యం ప్రవిష్టాసుతాసు భయాదపసృతస్స్వనగర మాగత్యపితృప్రముఖాన్ సర్వాన్బంధూన పశ్యత్ - పరేద్యూ రాజదర్శనార్థంగత్వారాజానంప్రణమ్యోపవివేశ- రాజాసకుతూహ

లమపృచ్ఛత్ - భో అనర్గళైతావదంతి దినాని కుత్ర గతోఽసి - అనర్గళః- విద్యా
భ్యాసార్థం దేశాంతరం గతోఽస్మి- రాజా- తద్దేశాంతరే కింకిమపూర్వం దృష్టం.
అనర్గళేన రాజ్ఞే తప్తోదక వృత్తాంతోఽభ్యధాయి - తచ్ఛ్రుత్వా రాజా తేనసహ
తత్స్థానం గతవాన్ - తతస్సూర్యోఽస్తం జగామ - తత్రార్ధరాత్రసమయే తా
దివ్యస్త్రియ స్తస్మాత్సరోవరతప్తోదకమధ్యాన్నిర్గత్య దేవసమీపం గత్వా
పూజాంవిధాయ నృత్తగీతాదినా దేవముపస్థాయ ప్రభాతే న్యవర్తంత - తా
వత్తాసాం మధ్యే కాచిదంగనా రాజానం దృష్ట్వా సమవదత్ - భోసాహ్యప
హి మమ నగరం గచ్ఛామః - తచ్ఛ్రుత్వా రాజా తా అనుససార - తాస్సర్వా
స్తప్తోదకమధ్యే ప్రవిష్టాస్సత్యః పాతాళే నిజనగరం జగ్ముః - రాజాపి తప్తోదక
మధ్యే నిమగ్నస్సన్ సహైవ తాభిర్జగామ - తతస్తాస్తం దృష్ట్వా తవ సేవాం కరి
ష్యామ ఇత్యూచుః - రాజా - కిం మదన్యో రాజా నాస్తి - మమాపి రాజ్యమ
స్తి - అహమేతత్కౌతూహలం ద్రష్టుం సమాగతోఽస్మి - కన్యాః - భో మహా
సత్త్వ వయం ప్రసన్నాస్స్మః- వరం వృణీష్వ- రాజా- భవత్యః కాః- కన్యాః-
వయం మహాసిద్ధయః - రాజా తర్హి మహ్యమష్టసిద్ధీర్దిశత - తతో రాజ్ఞే తా అ
ష్టౌ రత్నాని దదుః - తాన్యష్టసిద్ధియుక్తాని రత్నాని గృహీత్వా తప్తోదకాన్నిర్గ
త్య స్వ నగరమాజగామ - తావన్మార్గే కశ్చిద్బ్రాహ్మణస్సమాగత్య * ఉత్ప
న్నో నాభికమలే హరేర్యశ్చతురాననః। స పాతు సతతం యుష్మాన్ వేదానా
మర్థపారగః ॥ ఇత్యాశిషం కృత్వా ప్రాహ * శూరస్సురూపస్సుభగస్సుదృ
క్ష శాస్త్రా చ శాస్త్రార్థవిదాంవరిష్ఠః। అర్థం వినా నైవ కలాకలాపం ప్రాప్నోతి
మర్త్యోఽత్ర మనుష్యలోకే ॥ కించ * తానీంద్రియాణ్యవికలాని తదేవ నామ
సా బుద్ధిరప్రతిహతా వచనం తదేవ। అర్థోష్మణా విరహితః పురుషః క్షణేన సో
ప్యన్య ఏవ భవతీతి విచిత్రమేతత్ ॥ ఇత్యుక్త్వా రాజన్నహం మహాదారిద్ర్య
పీడితో బహుపుత్రపౌత్రాదికుటుంబస్సంసారం పరిత్యజ్య గంగాప్రవేశం క
రిష్యామీతి నిర్గతోఽస్మి -అతస్త్వత్ర భవతా మమ దారిద్ర్యనివారణం కర్తవ్యం-
రాజా తద్వచనం శ్రుత్వా తస్య తాన్యష్టౌ రత్నాని దదౌ- స విప్రో రాజానం స్తు
త్వా తాని రత్నాని గృహీత్వా స్వపురం జగామ - రాజాప్యుజ్జయినీమగమత్ -
ఇమాం కథాం కథయిత్వా సాలభంజికా రాజానమబ్రవీత్ - భో రాజన్ త్వ

యాదృశమౌదార్యంధైర్యంచవిద్యాతేచేత్తర్హ్యస్మిన్ సింహాసనేఉపవిశ - త
చ్ఛ్రుత్వారాజాతూష్ణీమగమత్ . . .. *

ఇత్యేకవింశాఖ్యానంసమాప్తమాసీత్

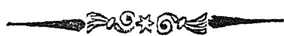

౨౨. అత్రహినీలమహీధ్రే కామాక్షీమందిరేబిలాత్సహసా ।
ఉద్ధృత్యతురగసంభంధ్వాజాతయేదత్తవాన్నితి బ్రూతే.

భూయోపిధారానగరీధూర్వహేవిశ్వంభరాధినాథేసమాగతేషాం చాలికాన్యాబ్రవీత్ - భోరాజన్ శ్రూయతాం - విక్రమాదిత్యోరాజ్యంకుర్వన్నేకదాపృధ్వీపర్యటనార్థంనిర్గత్యనానాదేవాలయతీర్థపర్వతాదికం దృష్ట్వాకదాచిన్మహారత్నమయప్రాకారపరివృతమభ్రంలిహప్రాసాదోపశోభితమనేకహరిహరాలయపవిత్రితంనగరమేకమపశ్యత్ - తత్రనగరోపాంతగనారాయణాలయంగత్వాతత్రసరోవరేస్నాత్వాదేవంనమస్కృత్యతుష్టావ * మయాజ్ఞాతంజగన్నాథమానమేవభవత్త్సలే । కోజానాతిపరంబ్రహ్మహరింవాచామగోచరమ్ ॥ * నాన్యంవదామినశృణోమినచింతయామి నాన్యంస్మరామినభజామినచాశ్రయామి। ముక్త్వాత్వదీయచరణాంబుజమాదరేణ శ్రీశ్రీనివాసపురుషోత్తమదేహిదాస్యమ్॥ * కరచరణకృతంవాకర్మవాక్కాయజంవాశ్రవణనయనజంవామానసంవాపరాధమ్ । విహితమవిహితంవాసర్వమేతత్క్షమేథాజయజయకరుణాబ్ధేశ్రీపతేశ్రీముకుంద ॥ ఏవమాదిబహుధాస్తుత్వారంగమంటపేవిశశ్రామ - తత్రకశ్చిద్బ్రాహ్మణస్సమాగత్యరాజసమీపేసముపవివేశ - తదాత్వేరాజావదత్ - భోబ్రాహ్మణకుతస్త్యోభవాన్ - బ్రాహ్మణః - అహంకశ్చిత్తీర్థయాత్రాంకరోమి - భవాన్ కుతస్సమాగతః - రాజా - అహంభవాదృశఃకశ్చిత్తీర్థయాత్రాపరాయణః - బ్రాహ్మణః - సమ్యగ్రాజానమవలోక్యాపృచ్ఛత్ - కోభవానతితేజస్వీదృశ్యతేత్వయిరాజలక్షణానిసర్వాణిదృశ్యంతే- త్వంరాజసిరిహోఘనమర్హసికుతఃపృధివీంపర్యటసి - అథవాలలాటలిఖితంకోలంఘయతి - ఉక్తంచ * త్రిలోకేశశ్శార్ఙ్గీశబరశరలక్ష్యత్వమగమద్విధాతాలోకానామలభతశిరఃకృంతనవిధిమ్ । ప్రయాతౌతౌరాహుర్దినకరశశాంకౌకబళతాం ప్రభుర్నగ్నశ్శంభుశ్శిరసిలిఖితంలంఘయతికః॥ కించ * హరిణాపిహరేణాపి

బ్రహ్మణాపిసురైరపి । లలాటలిఖితా రేఖాపరిమార్ష్టుంనశక్యతే॥ తద్వచనం శ్రుత్వా రాజాప్యంగీ చకార - ఉక్తంచ * యుక్తియుక్తముపాదేయం వచనంబాలకాదపి । విదుషామపితత్త్యాజ్యమయుక్తంపద్మజన్మనా ॥ రాజా - భో బ్రాహ్మణకిమర్థమతి శ్రాంతఇవదృశ్యసే- బ్రాహ్మణః- శ్రమకారణం కిథయామి - కష్టమతీవప్రాప్తోస్మి- రాజావదత్ - కిధ్యతాంతస్యకష్టస్యకారణం - బ్రాహ్మణః - భోరాజన్ శ్రూయతాం - ఇతోనాతిదూరేనీలోనామపర్వతోస్తి - తత్రకించిత్ప్రాతాళ బిలమస్తి - తన్మధ్యేకామాక్షీనామదేవతావసతి- మధ్యేచతస్యకశ్చిద్రసకుంభోదృశ్యతే- తేనచరసేనధాతవస్సువర్ణతాంయాంతి- ద్వాదశవర్షాణికామాక్షీమంత్రజపమకరవం - మయాబిలద్వారంనోద్ఘాట్యతే తేనాతిదుఃఖితోస్మి - రాజాబ్రవీత్ - తత్థానంమమదర్శయమయాకోప్యుపాయఃక్రియతే- తతస్తేనరాజ్ఞేతత్థానందర్శితం-తత్తస్యామేవరాత్రౌరాజ్ఞస్స్వప్నేదేవతాసమాగత్యజగాద - రాజన్ - త్వంకిమర్థమాగతోసి - అత్రద్వాత్రింశల్లక్షణయుక్తస్య పురుషస్యకంఠరక్తసేచనంవినాబిలద్వారంనోద్ఘాట్యతే - ఏతద్దేవతావచనంశ్రుత్వారాజాప్రబుధ్యబిలద్వార సమీపంగత్వానిజకంఠంఛేత్తుముపచక్రమే - తావద్దేవతా- భోరాజన్సాహసప్రియతవాహంప్రసన్నాస్మి - వరంవృణీష్వ - రాజా- దేవి యదిప్రసన్నాసి-తర్హ్యస్మైబ్రాహ్మణాయరసకుంభప్రయచ్ఛ- దేవతాపిబాఢమితిబిలద్వారముద్ఘాట్యబ్రాహ్మణాయరసకుంభందదౌ-సోపిరాజానంస్తుత్వానిజస్థానంజగామ-రాజాపినిజనగరమగమత్ .ఇమాంకథాంకథయిత్వాసాలభంజికారాజానమబ్రవీత్ - భోరాజన్- త్వయ్యేవమౌదార్యంసాహసం పరోపకారశ్చ విద్యతేచేత్తర్హ్యస్మిన్సింహాసనేసముపవిశ- తచ్ఛ్రుత్వారాజాతూష్ణీంగతః. .... *

ఇతిద్వావింశాఖ్యానం సమాప్తమాసీత్.

౨౩. ఏషహివిక్రమభూపోదుస్స్వప్నాలోకనోపశమనాయ।
నిజకోశంత్రీణిదినాన్యకరోజ్జన సాడితి బ్రూతే. ... *

పునరపిరాజాయావత్సింహాసనమారోఢుమాజగామతావదన్యాసాలభంజికాభణత్ - భోరాజన్. తవహిసింహాసన సమారురుక్షాగరీయసీద్య

శ్యతే- ఇదంపునరాసనంవిక్రమాదిత్యసదృశమేవక్షమేత - శృణుతస్యరా
జ్ఞోగుణాన్- ఏకదావిక్రమోమహీం పరిభ్రమ్య నిజనగరమాగచ్ఛత్ -త
దానగరవాసినస్సర్వేపరమానందమవాపుః- రాజాపిస్వశుద్ధాంతంప్రవిశ్య
మధ్యాహ్నసమయే సుగంధతైలాక్తస్స్నాత్వానంతరం వస్త్రాభరణాదిభిర
లంకృతస్సన్ దేవమర్చయిత్వా* త్వమేవమాతాచపితాత్వమేవత్వమేవబం
ధుశ్చసఖాత్వమేవ । త్వమేవవిద్యాద్రవిణంత్వమేవత్వమేవసర్వం మమదే
వదేవ॥ *నమోనమఃకారణకారణాయ నారాయణాయామితవిక్రమాయ।శ్రీ
శార్ఙ్గచక్రాసిగదాధరాయనమోనమస్తేపురుషోత్తమాయ॥ ఇతిదేవంస్తుత్వా
నమస్కృత్యకపిలాగోభూతిలాదినానావిధనిత్యదానాని నిర్వర్త్య దీనాం
ధబధిరకుబ్జపంగ్వాదిభ్యోభూరిదత్వాభోజనగృహం ప్రవిశ్యబాలసువాసినీ
వృద్ధాదీన్భోజయిత్వాస్వయమన్యైర్బంధుభిస్సాకమభ్యవజహార- సాధుచే
దం * బాలాస్సువాసినీర్వృద్ధాగర్భిణ్యాతురకన్యకాః । సంభోజ్యాతిథివృ
ద్ధాంశ్చదంపత్యోశ్శైవభోజనమ్॥ అన్యచ్చ * ఏకఏవనభుంజీయాద్యదీచ్ఛే
ద్వృద్ధిమాత్మనః । ద్విత్రైస్తుబంధుభిస్సాకంభోజనంకారయేన్నరః॥ *అభీష్ట
ఫలసంసిద్ధి రిష్టకామ్యార్థసంపదః । ద్విత్రైస్తుబంధుభిస్సాకంభోజనేనప్రజా
యతే॥ తతఃకంచిత్కాలంకతిపయానిపదానిపరిక్రమ్యోపవివేశ - ఉక్తంచ
*భుక్త్వోపవిశతోమందంభుక్త్వాసంవిశతస్సుఖమ్। ఆయుష్యంక్రమమాణస్య
మృత్యుర్ధావతిధావతః॥ * అత్యంబుపానాదతిసంగమాచ్చదివాచసుప్తేర్నిశి
జాగరాచ్చ । నిరోధనాన్మూత్రపురీషయోశ్చషడ్భిఃప్రభవంతిరోగాః॥ అథ
రాజనిసమానవయోభిర్దైవ్యైఃప్రియమిత్రైర్గోష్ఠీం కుర్వతి క్రమేణభగవాన్
మరీచిమాలీచరమగిరిశిఖరమవతతార - అథరాజా సముత్థాయ సాయంత
నంకర్మకలాపంనిర్వర్త్యభుక్త్వాశయనగృహంప్రవిశ్యతత్రశశికరనికరప్ర
భాభాసురపటపరిస్తీర్ణే సురభికుసుమవిసరవికీర్ణే విచిత్రతరోల్లోచసముల్లా
సితేపర్యంకేసుఖంసుష్వాప- ప్రభాతసమయేస్వప్నేస్వయమాత్మానంమహి
షమారుహ్యదక్షిణాందిశంగచ్ఛంతందృష్ట్వాసహసాప్రబుద్ధో విష్ణుంస్మరన్
సముత్థాయసంధ్యాదికర్మసమనుష్ఠాయసింహాసనేసముపవిష్టో బ్రాహ్మణా
నాంపురతఃస్వప్నవృత్తాంతమకథయత్ - తచ్ఛ్రుత్వా సర్వజ్ఞభట్టనామా
ప్రాహ- భోరాజన్స్వప్నాస్తుద్వివిధాః - కేచనశుభాఃశుభఫలంప్రయ
చ్ఛంతి- కేచనాశుభా అశుభంఫలంప్రయచ్ఛంతి- తత్రశుభాః * ఆరోహ

ణంగోవృషకుంజరాణాం ప్రాసాదశైలాగ్రవనస్పతీనామ్। ఃస్థానులేపోరు దితేంనితాన్తంశుభాన్యగమ్యాగమనంతథైవ॥ అశుభాశ్చ * ఆరోహణంకంటక వృక్షవాహావైర్యత్రికాణామథదర్శనాని। కార్పాసతీవ్రోరగపాత్రిశాఖామృగాదిమానామశుభానిలోకే॥ * ఖరోష్ట్రమహిషవ్యాఘ్రాన్స్వప్నే యస్త్వధిరోహతి। షాణ్మాసాభ్యంతరేతస్యమృత్యుర్భవతినిశ్చయః॥ అన్యచ్చ * స్వప్నస్తుప్రథమేయామే సంవత్సరవిపాకభాక్। ద్వితీయేచాష్టభిర్మాసైస్త్రిభిర్మాసైస్తృతీయకే॥ * అరుణోదయవేళాయాందశాహేనఫలంభవేత్। గోవిసర్జనవేళాయాంసద్యస్స్వప్నఫలంభవేత్॥ కింబహునా-భోరాజన్నయందుస్స్వప్నః - తవారిష్టకారి- రాజా భో బ్రాహ్మణ అస్యదుస్స్వప్నస్య ప్రాయశ్చిత్తంకింకరవాణి-సర్వజ్ఞభట్టః - స్నాత్వావస్త్రాలంకరణస్నాజ్యావేక్షణంకృత్వాతద్వస్త్రాదికం బ్రాహ్మణాయదేహి-పునర్నవవస్త్రాదికంధృత్వాదేవస్యాభిషేకంకారయిత్వానవరత్నైస్సంపూజ్యబ్రాహ్మణేభ్యోగవాదిదశదానానిదేహి- దీనాంధబధిరపంగ్వాదిభ్యోభూరిప్రయచ్ఛ- అనేనానుష్ఠానేన బ్రాహ్మణాశీర్వాదేనచ దుస్స్వప్నజాతారిష్టఫలంయాస్యతి - రాజాప్యేతత్సర్వజ్ఞభట్టవచనం శ్రుత్వాయథోక్తమనుష్ఠాయభూరిదానార్థందినత్రయంభండారంముక్తవాన్ - యథాభిలషితం సర్వేజగృహుః- ఇతికథాంకథయిత్వాసాలభంజికారాజానమబ్రవీత్ - భోరాజన్త్వయ్యేవమౌదార్యంకింవిద్యతే- తచ్ఛ్రుత్వారాజాతూష్ణీంజగామ.

ఇతిత్రయోవింశతితమాఖ్యానం సమాప్తమాసీత్.

౨౪. పురందరపురీవణిక్తనుజదాయభాగక్రమంనిశమ్యధురితత్క్రతాసహవిగృహ్యయుద్ధేజితః। ఉపాస్యపధివాసుకింత్వమృతకుంభమాదాయతం దదౌ ద్విజనుషెముదేత్యభిదధాతిపాంచాలికా. .... *

పునరపిభోజభూపాలమాగతమాలక్ష్యాన్యా సాలభంజికాబ్రవీత్ - భోరాజన్నస్మిన్సింహాసనేసమారోఢుంవిక్రమార్కసదృశఏవక్షమః - రాజాభోపాలభంజికేకథయతస్యగుణాన్ - సాబ్రవీత్ - రాజన్నాకర్ణయ తాం-విక్రమాదిత్యస్యరాజ్యేపురందరపురీనామకాచననగరీసమభూత్ - తత్రమహాధనికఃకశ్చిద్వణిగాసీత్ - తస్యచత్వారఃపుత్రాస్సమభూవన్ - తతో

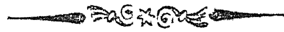
మహతికాలేగచ్ఛత్యతివృద్ధస్సవైశ్యోమరణసమయేచతురఃపుత్రాన్సాహూ
యావాదీత్ - భోపుత్రాఃమయిపరేతేభవతాంమైత్రీసుతరాంభవతివాన
వా - పశ్చాద్వివాదోభవిష్యతి - తదహంజీవన్నేవభవతాంచతుర్ణాంజ్యేష్ఠా
నుక్రమేణవిభాగంకరవాణీతితథాకృత్వోవాచ - అస్యమంచస్యచతుర్ణాం
పాదానామధశ్చత్వారోభాగానిక్షిప్తాః - తాన్జ్యేష్ఠక్రమేణగృహ్ణీధ్వం -
పుత్రాబాఢమిత్యంగీచక్రుః- తతస్తస్మిన్పరలోకగతేచత్వారోభ్రాతరో
మాసమేకత్రతస్థుః - తతస్తేషాంస్త్రీణాంకలహాశ్శనైరుదియాయ - తదనం
తరంజాయానువాచ - కిమర్థంకోలాహలఃక్రియతేతాతపాదైశ్చతుర్ణాంవి
భాగఃప్రాగేవకృతః- తన్మంచాధస్స్థితంద్రవ్యంగృహీత్వావిభక్తాపవసుఖిన
స్తిష్ఠామః- తథేతిసర్వేప్యూరీకృత్యమంచమధశ్చఖనుః- తావచ్చతుర్ణాంపా
దానాంతలేచత్వారితామ్రసంపుటాన్యదృశ్యంత - తేషామేకత్రసంపుటే
మృత్ - ఏకత్రాంగారః - అన్యత్రాస్థీని- పరత్రపలాలంచాసీత్ - ఏతచ్చ
తుష్టయందృష్ట్వా తేచత్వారఃపరస్పరంవిస్మితాః ప్రోచుః- అహోఅస్మ
త్పిత్రాసమ్యగేవకృతోవిభాగః - కిమత్రనిదానమితి నజ్ఞాయతే - ఇతివిచా
ర్యరాజసభాం ప్రవిశ్యనివేదయామాసుః - తచ్ఛ్రుత్వా సభ్యానిర్ణేతుంనశే
కుః - పునస్తేప్రతినగరమేత్యప్రాజ్ఞేభ్యోన్యవేదయన్ - పరమేకోపినిర్ణేతా
ననిశ్చక్రామ - అనంతరముజ్జయినీంసమాగతారాజసభామాగత్యవృత్తాం
తమకథయన్ - తతోరాజ్ఞాచవిభాగక్రమో నజ్ఞాయతేస్మ - తదనంతరమే
కదాప్రతిష్ఠానగరమాగతాస్తత్రత్యేభ్యోజనేభ్యోజగదుః - తైరపినిర్ణయో
నకృతః - తస్మిన్సమయేకుంభకారగృహస్థితశాలీవాహనోముంవృత్తాంత
మాకర్ణ్యతత్రాగత్యబ్రాహ్మణాన్ మహాజనానే వంభణతిస్మ - భోస్సా
మ్యాః- కిమత్రదుర్బోధమస్తి- కేనాయంవిభాగక్రమోనజ్ఞాయతేభవద్భిః-
తేవదన్- కుమారఅస్మాభిర్నావబుధ్యతే- యదిజానాసికథయ- కథమయం
విభాగక్రమఇతి - తదాశాలీవాహనః - ఏతేచత్వారఏకస్యైవపుత్రాః- జీ
వన్నేవైతేషాంపితాజ్యేష్ఠకనిష్ఠానుక్రమేణవిభాగంకృతవాన్ - యతోజ్యేష్ఠ
స్యమృత్తికాదత్తా - తేనయాసముపార్జితాభూమిస్సర్వాతస్మైదత్తేతిజ్ఞాయ
తాం - ద్వితీయస్యపలాలోదత్తః - తేనసర్వమపిధాన్యందత్తం - తృతీయ
స్యాంగారోదత్తః - తేనసర్వమపిసువర్ణందత్తం - చతుర్థస్యాస్థీనిదత్తాని- తే
నసర్వాణిగోధనానిదత్తాని - ఇతిశాలీవాహనేనతేషాంవిభాగ క్రమనిర్ణ
యఃకృతః - తేపిసంతుష్టాస్స్వనగరంజగ్మః - రాజావిక్రమోపీమాం విభా

గనిర్ణయవార్తాం శ్రుత్వాతివిస్మయంగతః - ప్రతిష్ఠానగరమహాజనాః ప్ర
తిపత్రికాం ప్రేషయామాస- తథాహి- స్వస్తిశ్రీయజనయాజనాధ్యయనా
ధ్యాపనదానప్రతిగ్రహషట్కర్మనిరతాః యమనియమాదిగుణ గరిష్ఠాః
ప్రతిష్ఠానగరవాసినో మహాజనాః కుశలప్రశ్న ప్రశంసాపూర్వకం రాజా
విక్రమో వదతి- భవన్నగరే చతుర్ణాం వణిక్పుత్రాణాం విభాగ నిర్ణయో యే
న కృతస్సోస్మదంతికం ప్రేషయితవ్య ఇతి- ఏవం మహాజనా రాజ్ఞా ప్రేషితాం ప
త్రికాం వాచయిత్వా శాలీవాహనం తమాహూయావాదిషుః- శాలీవాహ
న రాజాధిరాజశ్శ్రీవీర ప్రతాపశాలీ ప్రత్యర్థిపృథ్వీపతి నమస్కృత చరణస
హస్రపత్ర శ్రీవిక్రమాదిత్యమహారాజ ఉజ్జయినీనగరవతంసస్సకలార్థిలో
కకల్పవృక్షస్త్వాం సమాహ్వయతి- త్వం తత్రగచ్ఛ- శాలివాహనః - విక్ర
మో నామ రాజా కియాన్- తేనాహం సమాహూతో న గచ్ఛామి - యది తస్య
ప్రయోజనమస్తి స్వయమేవాగచ్ఛతు - మమ తదంతికే కిమపి ఫలం నాస్తి -
తస్య వచనం శ్రుత్వా మహాజనాస్సనాయాతీతి పునః పత్రికాం లిఖిత్వా క
మపి దూతం ప్రైషయన్ - తతో రాజా పత్రికాం గృహీత్వా క్రోధానలేన దే
దీప్యమానవిగ్రహోష్టాదశాక్షౌహిణీబలేన నిర్గత్య ప్రతిష్ఠానగరమాగత్య
శాలీవాహనాయ దూతం ప్రైషయత్ - తతో దూతస్సమాగత్య శాలీవాహనం
దృష్ట్వావాదీత్ - భోశ్శాలీవాహన సకల రాజాధిరాజో విక్రమాదిత్యస్త్వాం
సమాహ్వయతి- తస్య సందర్శనార్థమాగచ్ఛ- శాలీవాహనః- రే నాహమేకా
కీ రాజానం ద్రక్ష్యామి- చతురంగబలసమేతస్సన్ సమరాంగణే విక్రమం పశ్యే
యం - ఏవం రాజ్ఞే నివేదయ - తస్య వచనం శ్రుత్వా దూతో రాజ్ఞే నివేదయా
మాస- తచ్ఛ్రుత్వా విక్రమో యుద్ధాయ సంగరరంగమాజగామ- శాలీవా
హనోపి కుంభకారగృహే మృణ్మయం హస్త్యశ్వరథపాదాతం మంత్రేణ స
ముజ్జీవయిత్వా తేనబలేన నగరాన్నిర్గత్య సమరాంగణమవజగాహే - త
దాత్వే * దిక్చక్రం చలితం భయాజ్జలనిధిర్జాతో భృశం వ్యాకులః। పాతాలే
చకితో భుజంగమపతిః పృథ్వీధరాః కంపితా । భ్రాంతా సా పృథివీ మహావిషధ
రాః క్ష్వేళం వమంత్యుత్కటమ్। ఏవం వృత్తమభూజ్జగజ్జనపతే స్సర్వం చమూ
నిర్గమే ॥ తథా చ ॥ * పవనగతిసమానైరశ్వయానైరనంతైర్మదధరగజయూ
థై రాజతే సైన్యలక్ష్మీః । ధ్వజరుచిరపతాకైరావృతం ఖం సమస్తం పటుపటహ
నినాదైః పూర్యతే స్మ త్రిలోకీ॥ *అశ్వాంఘ్ర్యుత్థిత రేణుభిర్బహుతరైర్వ్యా

ప్తంత్వశేషం నభశ్ఛత్రైరావృతమంతరాళమఖిలంవ్యాప్తాపి శైలాధరా।ని
ర్ఘోషైరథజైస్తతః ప్రతిహతా వాక్యాపిన శ్రూయతే వీరాణాంనినదైః ప్ర
భూతభయదైర్యుక్తా ప్రసన్నా చమూః॥అనంతరముభయోస్సైన్యయోస్సం
కులంయుద్ధంసమభూత్ - తతో విక్రమార్కేణ శాలీవాహనసైన్యంసర్వమ
పినిపాతితం- శాలీవాహనోఽప్యతివిహ్వలస్సన్ ఆపత్కాలే మాంస్మరేతిపిత్రా
దత్తంవరంస్మృత్వా శేషంనాగేంద్రం పితరంసస్మార - శేషోఽపిసర్వాన్ స
ర్పాన్ ప్రేషయామాస- తైరాశీవిషైర్దృష్టమాత్రమేవవిక్రమస్యసైన్యం
నిఖిలంనిపపాత- తదనంతరంవిక్రమోరాజా స్వయమేకాకీనివృత్య స్వసైన్య
సముజ్జీవనార్థంతీర్థోదకేవర్షమేకంవాసుకింప్రతి వ్రతమన్వతిష్ఠత్ - తతో
వాసుకిఃప్రసన్నోభూత్వాబభాషే-భో రాజన్ వరంవృణీష్వ - రాజా-భో స
ర్పరాజయదిప్రసన్నోఽసితర్హి భుజంగవిషవేగేన మూర్ఛితం మమసైన్యంసం
జీవయ- తథేతివాసుకిరమృతఘటమేకమదాత్ - తమమృతఘటంగృహీత్వా
రాజావిక్రమస్స్వపురమాజగామ - తావద్బ్రాహ్మణః కశ్చిత్సమాగత్యావ
దత్ * హరేర్లీలావరాహస్య దంష్ట్రాదండస్సపాతువః। హేమాద్రిఃకల
శోయత్రధాత్రీచ్ఛత్రశ్రియందధౌ॥ ఇత్యాశిషముక్తవాన్- రాజా- భో
బ్రాహ్మణకుతస్సమాగతోఽసి- బ్రాహ్మణః-అహం ప్రతిష్ఠాననగరాదాగచ్ఛం-
రాజా- యత్త్వయాయాచ్యతే తదహందాస్యామి - బ్రాహ్మణః- భవాన
ర్థిజనచింతామణిః- యచ్చింతితంవస్తుదాతుం ప్రభవసి- అతోమమైతస్మిన్
వస్తునిమహతీప్రీతిరస్తి॥ తద్దీయతామయమమృతకుంభః- రాజా - త్వంకే
న ప్రేషితోఽసి- బ్రాహ్మణః- అహంశాలీవాహనేనప్రేషితోఽస్మి-తతోరాజా
విచారయామాస- మయాపూర్వమస్మైదాస్యామీత్యుక్తం- ఇదానీంనదీయ
తేచేదపకీర్తిరధర్మోఽపిస్యాత్ - అతస్సర్వథాదాతవ్యమేవ- బ్రాహ్మణః-రా
జన్ కింవిచార్యతే - భవాన్ సజ్జనః - సజ్జనస్తుద్విర్నభాషతే- తథాచోక్తం
* ఉదయతియదిభానుఃపశ్చిమేదిగ్విభాగే ప్రచలతియదిమేరుశ్శీతతాంయా
తివహ్నిః। వికసతియదిపద్మంపర్వతాగ్రే శిలాయాంభవతి తదనృతంవైభా
షితంసజ్జనానామ్ ॥ తథాచ * అద్యాపినోజ్ఝతిహరఃకిలకాలకూటం కూ
ర్మోబిభర్తిధరణీంఖలుపృష్ఠభాగే। అంభోనిధిర్వహతిదుస్సహబాడబాగ్నిమం
గీకృతంసుకృతినఃపరిపాలయంతి॥ రాజా - సత్యమాహభవాన్ గృహ్యతామ
మృతఘటోఽయమితితస్మైదదౌ- సోఽపిరాజానంస్తుత్వానిజస్థానంగతః- రాజా

ప్యుజ్జయినీమగాత్. ఇమాంకథాం కథయిత్వా సాలభంజికాతమవోచత్-
భో రాజన్ యదిత్వమాత్మానం మన్యసే తర్హ్యుపవిశ - తచ్ఛ్రుత్వా రాజా
తూష్ణీం బభూవ . . .. *

ఇతిచతుర్వింశతితమాఖ్యానంసమాప్తమాసీత్.

౨౫. ద్వాదశవార్షికమనకావగ్రహంభావినంసమాకర్ణ్య।
ఆశాపూరకైస్స్వనిజశిరోబలిందత్తవానితి బ్రూతే. . *

పునరపిరాజా యావత్సింహాసన ఉపవేష్టుముపాక్రమత- తావదన్యా
సాలభంజికాబ్రవీత్ - శ్రూయతాంరాజన్ విక్రమాదిత్యే రాజ్యం కుర్వ
తి సత్యేకదాకశ్చిజ్జ్యౌతిషిక స్సమాగత్యజగాద * సూర్యశ్శౌర్యమథేందు
రింద్రపదవీంసన్మంగళం మంగళ స్సద్బుద్ధించబుధోగురుశ్చగురుతాం శుక్ర
శ్శుభంశంశనిః । రాహుర్బాహుబలంకరోతుసతతం కేతుఃకులస్యోన్నతిం ని
త్యంప్రీతికరాభవంతుభవతస్సర్వేనుకూలా గ్రహాః॥ఇత్యాశిషముక్త్వా పం
చాంగాన్యకథయత్ - రాజాపంచాంగంశ్రుత్వాజ్యౌతిషికమపృచ్ఛత్ - భో
దైవజ్ఞకీదృశ మేతత్సంవత్సరఫలం-దైవజ్ఞః- అస్మిన్ సంవత్సరే రాజారవిః-మం
త్రీమంగళః- ధాన్యాధిపతిశ్శనిః- అన్యచ్చ- శనైశ్చరోభౌమశ్చరోహిణీశక
టంభిత్వాయాస్యతః- తస్మాత్సర్వధాఅనావృష్టిర్భవిష్యతి - ఉక్తంచ - వ
రాహమిహిరేణ * అర్కసుతేనహిభగ్నే భౌమశ్శుక్రశ్చరోహిణీశకటే।
ద్వాదశచాబ్దాన్నహినహివర్షతివర్షాణివారిదోనియతం॥ * రోహిణీశకటమ
ర్కసూనుర్నాభిద్యతేరుధిరవాహినీసరిత్ । కింబ్రవీమినహివారిసాగరేసర్వ
లోకఉపయాతిసంక్షయమ్॥ మతాంతరే* యదాభినత్తిమందోయంరోహి
ణ్యాశ్శకటంతదా। వర్షాణిద్వాదశాత్యంతంవారివాహోనవర్షతి ॥ ఏతద్దై
వజ్ఞవచనంశ్రుత్వారాజాబ్రవీత్ - ఏతదవగ్రహనివారణేకమప్యుపాయం
నివేదయ-దైవజ్ఞః నవగ్రహహోమాద్యనుష్ఠానంకర్తవ్యంతతోవృష్టిర్భవి
ష్యతి-తతోవిక్రమార్కశ్శ్రోత్రియాన్ బ్రాహ్మణానాహూయతేభ్యఃపూ
ర్వవృత్తాంతముక్త్వా తైర్హోమంకారయితుముపక్రాంతవాన్- తతస్సర్వా
హోమసామగ్రీసంపాదితా - బ్రాహ్మణైఃకల్పోక్తప్రకారేణ నవగ్ర
హహవనమపికృతంహోమసాద్గుణ్యార్థంపూర్ణాహుతిరపినిర్వర్తితా- రా

జాదివ్యవస్త్రాదినా బ్రాహ్మణానతోషయత్ - తతోభూరిదానేన దీనాంధ బధిరపంగు కుబ్జాదయోపి సంతుష్టాః - తథాపివృష్టిర్నాభూత్ - తదనంత రమనావృష్ట్యాసర్వోపి లోకఃపరంక్లేశ మగమత్ - రాజాపి తేషాందుఃఖేన స్వయం దుఃఖితస్సన్నేకదాయజ్ఞశాలాయాముపవిష్టోవ్యచింతయత్ - తా వదశరీరిణీవాగాసీత్ - భోరాజన్ తవపరోపకారోయది పురస్థిత దేవాలయ వాసిన్యాఆశాపూరణ్యా దేవతాయాః పురోద్వాత్రింశల్లక్షణయుక్తస్య పురుషస్యకంఠరక్తేనబలిందేహి- తతోవృష్టిర్భవిష్యతి అవగ్రహోపినశ్య తి- ఇతిశ్రుత్వా రాజా దేవాలయంగత్వా దేవతాంనమస్కృత్య కంఠేఖ డ్గంన్యధాత్ - తావద్దేవతా- రాజన్ తవధైర్యేణప్రసన్నాస్మి- వరంవృణీ ష్వ - రాజాభణత్ - దేవి అనావృష్టింనివారయ - దేవతా-తథాకరిష్యామీ తిసర్వశ్చకార-తతోరాజానిజభవనమగమత్ ఇమాంకథాంకథయిత్వాసా లభంజికారాజానమబ్రవీత్ - భోరాజన్ - ఏవంవిధంసాహసంత్వయివిద్య తే చేదస్మిన్ సింహాసనఉపవిశ- తచ్ఛ్రుత్వా రాజాతూష్ణీంబభూవ . . *

ఇతిపంచవింశతతమాఖ్యానం సమాప్తమ్

౨౬. పరోపకారిత్వపరీక్షణాయస్వార్ణ యుక్తాంబహు పంకమ
గ్నామ్। ఉద్ధృత్యరాజానురభింద్విజాయపదావితివ్యాహర
తీహ సైషా. . . . . *

పునరపి రాజాయావత్సింహాసనేసముపవేష్టుమయతిష్టతావదన్యాసాల భంజికావదత్ - భోరాజన్నత్రసింహాసనేస్థిత్వారాజ్యంకర్తుంవిక్రమఏవ ప్రభవతి - రాజా - సాలభంజికేకథయతస్యమహిమానం - సాబ్రవీత్ - భోరాజన్ నిశమ్యతాం - విక్రమాదిత్యసదృశోరాజాన్యస్సత్వౌదార్యాదిగు ణైర్నాస్తి - అన్యచ్చ - యమక్తంతదన్యథాసనకరోతి - యచ్చిత్తేతిష్టతితదే వవదతి - యద్వాచావదతితదేవకరోతి - అతస్సజ్జనోవిక్రమార్కః - ఉక్తం చ * యథాచిత్తంతథావాక్చ యథావాక్చ తథాక్రియా। చిత్తేవాచిక్రి యాయాంచ సాధూనామేకరూపతా॥ తథాచ * ఉపకర్తుంప్రియంవ క్తుంకర్తుంస్నేహమకృత్రిమమ్। సజ్జనానాంస్వభావోయంయథేందోశ్శిశి రోగుణః॥ అథైకదాసురనగర్యాంసింహాసనమలంచకారభగవాన్సహస్రా

క్షుః - తదాచతమష్టాదశ సహస్రాణిమహర్షయస్త్రయ స్త్రింశత్కోట
యో దేవా అష్టౌలోక పాలాః ఏకోన పంచాశన్మరుద్గణాః ద్వాదశాది
త్యాః చంద్రాంగారకాదయో గ్రహాః నారదప్రభృతయోదేవర్షయః
మేనకోర్వశీతిలోత్తమాసుకేశీఘృతాచీ మంజుఘోషా ప్రియదర్శినీప్రభృ
తయోదివ్యాంగనా స్సర్వేగంధర్వాదయోగణాశ్చ సేవంత - అత్రాంత
రే నారదో భూమండలే విక్రమసదృశః పరోపకారీ మహాసత్వసంపన్నోవా
రాజా కోపినాస్తి - తద్వచనమాకర్ణ్య సర్వాపిసభాపరం విస్మయంజగామ-
కామధేనుః - కోత్ర సందేహః - నకిమప్యత్ర విస్మయనీయం * దానేతపసి
కార్యేచవిజ్ఞానేవినయేనయే । విస్మయోహినకర్తవ్యోబహురత్నావసుంధ
రా ॥ తథాచ * వాజివారణలోహానాం కాష్ఠపాషాణవాససామ్ । నారీపు
రుషతోయానామంతరామహదంతరమ్ ॥ తదనంతరమింద్రస్సురభిమవా
దీత్ - త్వంమర్త్యలోకంగత్వావిక్రమస్య పరోపకారగుణాన్నిశ్చిత్యమమ
నివేదయ - అథ సాసురభిర్విక్రమార్కస్యహృదయపరీక్షార్థంరాజాగమన
మార్గేదుర్బలాసతీమత్రాపిఘోరపంకేనిమమజ్జ - రాజాపితాందృష్ట్వాస
హసాస్వరూపాభిమానమపహాయమరవగాహేపంకేప్రవిశ్యస్వయ మేవ
తాంపంకాదాకృష్య ప్రక్షాళ్యశనైస్సముష్టిందత్వా కండూయనాదిభి
రుపచచార - తదా కామధేనుర్నిజరూపంధృత్వాప్రసన్నాభూత్వావదత్ -
భో రాజన్ వరంవృణీష్వ - రాజా - యదిమమసుప్రసన్నాసి - తర్హి నిజరూ
పేణమమగృహేసర్వదానివసతుభవతీ - తథేత్యుక్త్వాసాసురభీ రాజ్ఞోహస్త
గతాభూత్ - తదాకశ్చిద్బ్రాహ్మణస్సమాగత్య * సానందంనందిహస్తాహ
తమురజరవాహూత కౌమారబర్హిత్రాసాన్నాసాగ్రరంధ్రంవిశతిఫణిప
తౌభోగసంకోచభాజి। గండోడ్డీనాళిమాలాముఖరితకకుభస్తాండవేశూలపా
ణేర్వైనాయక్యశ్చిరంవోవదనవిధుతయఃపాంతుఘీత్కారవత్యః॥ ఇత్యాశిషం
ప్రయుజ్యావాదీత్ * రాజన్సర్వానహంయాచే నమాంకశ్చనయాచతే ।
అహోహాదైవవిపాకోయమీశ్వరాణామపీశ్వరః ॥ యస్తుదారిద్ర్యముద్రిత
స్తస్యగృహే సర్వంశూన్యంవర్తతే ॥ తథాహి * గ్రామంమేపథికాయదే
హిసుభగేహాహాగిరోనిష్ఫలాస్తస్మాద్బ్రూహిసఖేస్తినూతనమిదంకోవోపధి
ర్నాస్తివై । యావజ్జీవమిదంనజాతిరపరావృత్తఃప్రభావాదిదంకోజాతోమ
మసర్వవిత్తహరణోదారిద్ర్యనామాసుతః ॥ రాజ్ఞోక్తం - భో బ్రాహ్మణ- కిం
యాచ్యతేత్వయా - బ్రాహ్మణః - భవానాశ్రితకల్పవృక్షః - యావజ్జీవం

మమదారిద్ర్యదుఃఖంనస్యాత్ - రాజా- ఇయంకామధేనుస్త్వయేప్సితందాస్యతి - ఇమాంగృహాణేతితస్మైకామధేనుందదౌ - బ్రాహ్మణః - స్వర్గధేనుంగృహీత్వానిజభవనమయాసీత్ - రాజాపినిజనగరమగమత్ . ఇమాంకథాంకథయిత్వాసాలభంజికారాజానమవదత్ - కింతథాదాతుంప్రభవసి-తచ్ఛ్రుత్వారాజాతూష్ణీమగచ్ఛత్. . .. . *

ఇతిషడ్వింశతితమాఖ్యానంసమాప్తమాసీత్.

౨౭. ఆత్మకంఠరుధిరేణ భైరవంతోషయన్ వసుమయం ఘటత్ర
యమ్। దేవదత్తకితవాయదత్తవానిత్యభాణత్సాలభంజికా.

పునరప్యేకదా భోజేమహీపతౌ సింహాసనమారోఢుం సమాగచ్ఛతి తావదన్యాసాలభంజికానిరాచకార-వ్యాజహారచ- రాజన్ శ్రూయతాం- విక్రమార్కోరాజా పృథ్వీంశాసన్నేకదాధరాపర్యటనార్థం నిజనగరాన్నిర్గత్యనగరమేకమగమత్ - తత్రత్యారాజానఃపరంధార్మికాః శ్రుతిస్మృతివిహితానుష్ఠానతత్పరాః - చాతుర్వర్ణ్యంసాధుపర్యపాలయన్ - సర్వేజనాస్సదాచారవంతఃఅతిథిప్రియాదయాపరాశ్చాసన్ - రాజావిక్రమస్తత్ర పంచదినానిస్థాస్యామీతికంచిదతి మనోహరందేవాలయంగత్వాదేవం నమస్కృత్యరంగమంటపమధ్యాస్త - అత్రాంతరేకశ్చిద్రాజకుమారఇవాతిమనోహరరూపోదుకూలవస్త్రధారీ నానాలంకరణాలంకృతః కర్పూరకుంకుమాగురుమృగనాభిసుగంధమిళితచందనాను లిప్తతనుర్గణికాభిస్సాకం తత్రాగత్య నానావిధాక్రీడాం విధాయకంచిత్కాలమపనీయపునరపితాభిస్సార్థంనిర్జగామ - రాజాపితందృష్ట్వాకోఽయమితివిచారయన్నాస్త - పరేద్యుస్స ఏకాకీదీనవదనోవస్త్రాదిరహితః కౌపీనమాత్రశేష స్సమాగత్యరంగమండపేపపాత - రాజాతందృష్ట్వాభణతిస్మ - భోఃపూర్వేద్యుర్వస్త్రాభరణాదినాలంకృతశరీరో రాజకుమారఇవవేశ్యాభిస్సహసమాగతోఽసి-అద్యపునరేవందృశ్యసే - కిమేతత్ - సపురుషః - భోమహాపురుష కిమేవముచ్యతే - అహంపూర్వేద్యుస్తథైవస్థితః - ఇదానీందైవయోగాదేవం తిష్ఠామి - తథాహి * యేవర్ధితాఃకరికపోలమదేనభృంగాః ప్రోత్ఫుల్లపంకజరజస్సురభీకృతాంగాః। తేసాంప్రతంప్రతిదినంగమయంతికాలం నింబేషుచార్కకు

సుమేషుచ దైవయోగాత్ * వికసితసహకారపుష్పవాటీ పరిమళకేళిపరా
యణోహిభృంగః। విలసతిమదతుందిలః పురాయస్సవిధిబలాద ఘునైతిచా
ప్యరణ్యే॥ * యేవర్ధితాః కనకపంకజరేణుమధ్యే మందాకినీ విమలతుంగత
రంగమధ్యే । తేషాం వ్రతం ప్రతిదినం ఖలు రాజహంసాశ్శైవాలజాలజటి
లంజలమాశ్రయంతే॥ * వాతాందోళితపంకజచ్యుతరజఃపింగాంగరాగో
జ్జ్వలోయశ్శృణ్వన్ కలకూజితంమధులిహాంసంజాతహర్షోత్సవః। కాంతా
చంచుపుటావలంబితబిసగ్రాసగ్రహవ్యాకులస్సోయంసం ప్రతిహంస
కోమరుగతః కష్టంతృణంయాచతే॥ కర్మణానియమితేజన్మనికోవా కష్టంన
ప్రాప్నోతి - తథాచోక్తం * బ్రహ్మాయేనకులాలవన్నియమితోబ్రహ్మాం
డభాండోదరేవిష్ణుర్యేనదశావతారవహనేక్షిప్తోమహాసంకటే। రుద్రోయే
నకపాలపాణిపుటకేభిక్షాటనంసేవతేసూర్యోభ్రామ్యతి నిత్యమేవగగనే
తస్మైనమఃకర్మణే॥ రాజా - కోభవాన్ - పురుషః- అహంకితవః- రాజా-
త్వంద్యూతక్రీడాంజానాసికిం - పురుషః - మదోదరవిషయేఅహమేవవిచక్ష
ణోనాన్యః - అన్యచ్చ - వారిక్రీడాంవరాటముష్టించజానామి - పరందైవ
మేవబలవత్ - ఉక్తంచ * గజభుజంగవిహంగమబంధనంశశిదివాకరయో
ర్గ్రహపీడనమ్। మతిమతాంచసమీక్ష్యదరిద్రతాం విధిరహోబలవాని
తిమేమతిః॥ రాజా - భోదేవదత్త - త్వమతీవప్రాజ్ఞోసి- కథమేవంపాపే
ద్యూతకర్మణీచ్ఛాంకరోషి - దేవదత్తః - ప్రాజ్ఞోపిపురుషః కర్మణాప్రేర్య
మాణఃకింనకుర్యాత్ * కింనకుర్యాన్నరఃప్రాజ్ఞఃప్రేర్యమాణస్స్వకర్మభిః।
ప్రాగేవహిమనుష్యాణాంబుద్ధిఃకర్మానుసారిణీ॥ రాజా - ద్యూతంపునర్మ
హాపాపమూలం - సర్వేషాంవ్యసనానామాశ్రయభూతోద్యూతవిధిః - త
థోక్తం * భవనమిదమకీర్తేశ్చోరవేశ్యాదిసద్మవ్యసననిధిరుదగ్రాపన్నిధిః
పాపబీజమ్। విషమనరకమార్గేష్వగ్రయాయీవమర్త్యఃక ఇహవిశదబుద్ధి
ర్ద్యూతకార్యంకరోతి॥ తన్మహాపాపానిసప్తవ్యసనానిబుద్ధిమతాత్యాజ్యాని -
ఉక్తంచ * ద్యూతమాంససురావేశ్యాఖేటచౌర్యపరాంగనాః। మహాపా
పానితస్త్వైవవ్యసనానిత్యజేద్బుధః॥ అన్యచ్చ - యస్త్వేకవ్యసనేనయుక్తస్స
తునియమేననశ్యతి - కింపునస్సప్తవ్యసనాభిభూతః - ఉక్తంచ * ద్యూతా
ద్ధర్మసుతః పలాదిహబకోమద్యాద్యదోర్నందనాశ్చక్రోజారతయామృ
గాంతకతయాసబ్రహ్మదత్తోనృపః। చోరత్వాచ్ఛయయాతిరన్యవనితాసం

గార్దశాస్యోఽనుహానేకైకవ్యసనార్దితాయత ఇమే సర్వే వర్ణకోనశ్యతి ॥ త
త స్త్వమప్యేతాని సప్తవ్యసనానిపరిత్యజ - దేవదత్తః - భోస్స్వామిన్ - ము
మైత దేవజీవనంకథంపరిత్యాజేయం - యదికృపాం విధాయ కమపిధనోపార్జ
నోపాయంకథయిష్యసితదాహంముద్రోవరంత్యజామి - అస్మిన్నవసరే విదేశ
వాసినౌద్వౌ బ్రాహ్మణావాగత్య దేవాలయైక దేశేసముపవిష్టౌ పరస్పరమ
మంత్రయతాం - తత్రైకః - మయాపిశాచలిపి భాషామంత్ర కల్పోవ
లోకితః - తత్రైవంవర్ణావళిర్దృశ్యతే - అస్యదేవాలయస్యైశానదిగ్భాగేపం
చధనుః ప్రమాణేశ్వభ్రే ధనరత్నాదిపూరితం ఘటత్రయమస్తి - తత్సమీపే
భైరవప్రతిమాస్తి - త్వం భైరవం స్వకంఠరక్తేన సేచయిత్వా తద్గృహాణేతి -
తదా రాజా తద్వచనంశ్రుత్వా తత్రగత్వా స్వకంఠరక్తేన భైరవం సిషేచ -
తావత్ప్రసన్నో భైరవో జగాద - భో రాజన్ ప్రసన్నోస్మి - వరం వృణీష్వ -
రాజా - యది మమ ప్రసన్నోసి తర్హ్యస్మై ద్యూతకారాయ నవరత్నపూరితం
ఘటత్రయం దేహి - తతో భైరవేణ తద్ధనం కితవాయ దత్తం - ద్యూతకారోపి
రాజానం స్తుత్వా నిజస్థానం గతః - రాజా విక్రమోపి నిజనగరమగమత్. ఇతి
కథాం కథయామాస సాలభంజికా - తచ్ఛ్రుత్వా రాజా తూష్ణీంభూతో గతః.

ఇతి సప్తవింశాఖ్యానం సమాప్తమాసీత్.

౨౮ అత్ర హి భేతాళపురే కంచన చండ్యా నివార్య బలిభావాత్ ।
తత్రాపను నోదన్నృణాం తత్ప్రథమం బలివిధానమితివక్తి.

పునరపి రాజా కదాచన సింహాసనమధిరోఢుకామః పాంచాలికా మస్త
కే పాదం నిధాతుముపచక్రమే - తావదష్టావింశతితమా ప్రతిమా జగాద -
యద్యపి భవాన్ మహీం పాలయతి - తదపి విక్రమార్క ఇవ భద్రాసన మిద
మధిరోఢుం నార్హతి - శ్రూయతాం - విక్రమాదిత్యో రాజా పృథివీపర్యటనా
ర్థమేకదా స్వనగరాన్నిర్గతో నగరమేకమగమత్ - తన్నగరసమీపే నిర్మలో
దకాకాపిత రంగిణీ ప్రవహతి - తత్తీరే నానావిధ కుసుమఫలభరితవిటపికుల
సంకులం వనమేకమపశ్యత్ - మధ్యే చ తస్య సముత్తుంగ గోపురవరణ రమణీ
యం దేవతాయతనమద్రాక్షీత్ - దృష్ట్వా చ తత్ర నదీజలమవగాహ్య తమా
లయమలంకుర్వాణం దేవం ప్రణమ్య తత్రోపవివేశ - తత్రాంతరే వైదేశికా

శ్చత్వారస్సమాగత్యరాజసమీపే సముపవిశిశుః - తతో రాజా తాన ప్ర
ష్టీత్ - యూయంకుతస్సమాగచ్ఛథ - తత్ర కశ్చిదువాచ - పూర్వదేశాదా
గచ్ఛామః - రాజా - తత్ర కిమద్భుతమపశ్యత - తే ప్రోచుః- స్వామిన్ మహ
దపూర్వం లోచనగోచరమకరవామ - యత్ప్రీణాన్ హస్తే గృహీత్వైవ
యమాగచ్ఛామ- రాజా- తత్కథయత- పురుషాః- తత్ర దేశే భేతాళపు
రీ నామ వర్తతే - తత్ర శోణితప్రియా నామ దేవతాస్తి - తత్రత్యా మహాజ
నా రాజా చ ప్రతిసంవత్సరం స్వమనోరథపూరణార్థం తస్యై పురుషోపహా
రం ప్రయచ్ఛంతి - తస్మిన్ దినే కోపి వైదేశికస్సమాయాతి యది - తమేవ దేవ
తాయాః పురః పశుమివ సమర్పయంతి- వయమపి తస్మిన్నేవ దినే మార్గవశాత్త
న్నగరం ప్రాప్తాః తత్రత్యా అస్మానుపహర్తుమయతిషత- తాం ప్రవృత్తిం క
ర్ణాకర్ణికయా నిశమ్య వయం ప్రాణత్రాణపరాయణాః కథమపి పలాయన
మేవ శరణం మన్వానాస్సమాగతాస్మః- ఏతన్మహదాశ్చర్యమస్మాభిర్దృష్టం త
చ్ఛ్రుత్వా రాజా విక్రమస్తత్ర గత్వా దేవతాయతనమతిభయంకరం విలో
క్య దేవతాం నమస్కృత్యాస్తౌషీత్ * బ్రాహ్మీ వా విరుహేంతు సౌమ్యవద
నా మాహేశ్వరీ లీలయా కౌమారీ రిపువర్గనాశనకరీ చక్రాయుధా వైష్ణవీ। వా
రాహీ ఘనఘోరఘుర్ఘురరవా హ్యైంద్రీ చ వజ్రాయుధా చాముండా గణనా
థరుద్రసహితా రక్షంతు మాం మాతరః ॥ ఇతి స్తుత్వా తత్ర రంగమంటపమధి
శిశ్యే- తస్మిన్ సమయే కశ్చిద్దీనవదనో వైదేశికో మహాజనైర్వాద్యపురస్సరమ
నీయత - రాజాపి తం దృష్ట్వా స్వమనసి విచారయతిస్మ- అయమేవ దేవతాబలి
నిమిత్తం మహాజనైస్సమానీతః-తతో దీనవదనో దరీదృశ్యతే - అస్మిన్ సమయే
మమ శరీరం దత్వాముం మోచయిష్యామి- ఇదం శరీరం శతం వర్షాణి స్థిత్వాపి స
ర్వథా నాశమేవ యాస్యతి - అతస్స్వదేహవ్యయేనాపి ధర్మం కీర్తిం చ సమార్జ
యిష్యామి - ఉక్తం చ * చలా లక్ష్మీశ్చలాః ప్రాణాశ్చలో దేహోపి యౌ
వనమ్। చలంచలశ్చ సంసారః కీర్తిర్ధర్మశ్చ నిశ్చలః॥ తథా చ * అర్థాః పారదచంచ
లా గిరినదీవేగోపమం యౌవనం మానుష్యం జలవీచి బిందుచపలం ఫేనోపమం
జీవితమ్। ధర్మం యో న కరోతి నిశ్చలమతిస్స్వర్గార్గళోద్ఘాటనం పశ్చాత్తాపయు
తో జరాపరిణతశ్శోకాగ్నినా దహ్యతే ॥ ఏవం విచార్య రాజా తాన్మహాజనాను
వాచ- అయం దీనవదనః- కుత్ర కిమర్థం నీయతే - జనాః - అముం దేవతాబలి
నిమిత్తం నయామః- రాజా- కింకారణం- జనాః- దేవతా నేన పురుషోపహారే

ణతుష్టాసత్యస్మిన్మనోరథంపూరయిష్యామి- రాజా- భోమహాజనా అయమత్యం తమల్పతనుః- పరంభీతశ్చ - అస్యశరీరోపహారేణ దేవతాయాః కానామతు ష్టిర్భవిష్యతి- తస్మాదముంముంచంతుభవంతః- అహమేవతదర్థంమమశరీరం దాస్యామి-అహంపుష్టాంగోస్మి - మమమాంసోపహారేణదేవతాసంతుష్టాభవి ష్యతి- అతోమాంనయతేతిభణిత్వా రాజాతంవిమోచయిత్వా స్వయమేవదే వతాయాస్సమక్షంగత్వా స్వఖడ్గంకంఠే చకార - తావద్దేవతామండలాగ్ర హాకృష్యజగాద- భోమహాసత్త్వతవౌదార్యేణస్థైర్యేణచసంతుష్టాస్మి- వ రంవృణీష్వ- రాజా - దేవియదిమమప్రసన్నాసితర్హ్యద్యప్రభృతిపురుష మాంసోపహారంపరిత్యజ- దేవతాప్యంగీచకార- తత్రమహాజనారాజానమ వదన్ - మహీపాలత్వంనిజసుఖనిరభిలాషస్సన్ పరార్థమేవపరంఖేదంవహసి మహాద్రుమఇవతథాహి * స్వసుఖనిరభిలాషఃఖిద్యసేలోకహేతోః ప్రతి దినమథవాతేసృష్టిరేవంవిధైవ।అనుభవతిహిమూర్ధ్నాపాదపస్తీవ్రముష్ణం శమయతిపరితాపంఛాయయాసంశ్రితానామ్ ॥ తతోరాజాపితదనుజ్ఞాం గృహీత్వానిజనగరమగమత్. ఇమాంకథాంకథయిత్వాసాలభంజికారాజా నమబ్రవీత్ -ధారానగరధురంధరత్వయ్యేవమౌదార్యంవిద్యతే- తచ్ఛ్రుత్వా రాజా తూష్ణీంబభూవ. .... *

ఇత్యష్టావింశాఖ్యానంసమాప్తమ్.

౨౯. ఏవంహివిక్రమభూపఃకస్మైచిద్వందినేదరిద్రాయ।

రత్నాన్యష్టౌకోశాద్దదావితీయం నృపం బ్రూతే.

భూయోపిసమాగతం భోజరాజమపరా వ్యాజహార - నైవమర్థిస్త్వాతు మర్హతిభవాన్- శ్రూయతాంరాజన్- ఏకదావిక్రమార్కో-రాజారాజన్య కుమారైస్సంసేవ్యమానస్సభాయా ముపవివేశ - తదాకశ్చనస్తుతిపాఠకస్స మాగత్యప్రణమ్య * యావద్వీచీతరంగాన్వహతిసురనదీజాహ్నవీపుణ్యతో యం యావన్నాకాశమార్గేతపతిదినకరో భాస్కరో లోకపాలః । యావ ద్వజ్రేంద్రనీలస్ఫటికమణిమయంవిద్యతేమేరుశృంగంతావత్పుత్రైస్సపౌ త్రైస్స్వజనపరివృతో భుంక్ష్వ రాజ్యంనృపాల॥ ఇత్యుక్త్వాస్తౌషీత్ * యథాతోయంసమాకాంక్షన్ మయూరోగ్రీష్మపీడితః । నిరీక్షతేధజీమూతంత

థాహంతవదర్శనమ్ ॥ అహంతుహిమవన్నికటాద్భువతః కీర్తింసమాకర్ణ్య దూరాదాగతోఽస్మి * కర్పూరాదపికైరవాదపిపళత్కుందాదపిస్వర్ణదీకల్లోలాదపికైతకాదపిచలత్క్రౌంచాద్భృగంతాదపి । మారోన్ముక్తకళంకశంకరశిరశ్శీతాంశుఖండాదపి శ్వేతాభిస్తవకీర్తిభిర్ధవళితాస్సప్తార్ణవా మేదినీ॥ * దేవ దేవతరుచ్ఛాయామాశ్రితోఽస్మిమహీపతే । కిన్నామఖలుదైన్యమ్మేధన్యోనాన్యోఽస్తిమద్భువి॥ * దేవసర్వస్వదాతారంభవంతంపశ్యతోమమ। గాహతేహృదయంభూపంతం వదాన్యశిరోమణిమ్ ॥ రాజా - కస్త్వైస్మరణపథిమాగతః- వంది- దేవ అస్త్యుత్తరస్యాందిశిహిమవత్పర్వతోత్తరదిగ్భాగేజంబీరనగరేధనేశ్వరోనామరాజాస్తి సతావదర్థినాందారిద్ర్యదుఃఖంనివార్యతాన్ ధనపతీన్కరోతి - ఏకదా తేనధనేశ్వరేణమాఘశుద్ధసప్తమ్యాంవసంతపూజావిహితా- తత్రదానార్థమష్టాదశకోటిసువర్ణంపరికల్పితవాన్- ఏవమౌదార్యగుణగరిష్ఠస్సరాజాజాగర్తి - అస్మిన్దేశేదేవఏకఏవతాదృశోదృష్టః-తస్యవచనంశ్రుత్వా రాజాభాండారికమాహూయావాదీత్ - అముంవందినంభాండారంనీత్వామహార్ఘ్యాణిరత్నాని దర్శయ- తతోఽయంయావంతివాంఛతి - తావంతిరత్నానిగృహ్ణాతు - తథాకోశాధ్యక్షస్తంభాండారంనీత్వాదివ్యాన్యనేకరత్నాన్యదర్శయత్ - స్తుతిపారకోఽపిస్వేప్సితానిరత్నానియథేష్టంగృహీత్వాపరిపూర్ణమనోరథోరాజసమీపమాగత్యాభణత్స్మ- భోదేవతవప్రసాదాదహంధనపతిర్జాతోఽస్మి- నవాపినిధయోమమహస్తేప్రాప్తాఇవ మహారాజహిరణ్యగర్భాదయోఽపిభవత్తుల్యానాధిరోహంతి- తథాహి * వేధావేదమయోఽపివిష్ణురపిఏందోఽపిగదాధరః। శంభుశ్శూలీవిషాదీచదేవఃకేనోపమీయతామ్॥ ఇతిస్తుత్వాబ్రహ్మోద్భవేత్యాశిషమభిధాయనిజనివాసమయాసీత్. ఇతికథాంకథయిత్వాసాలభంజికారాజానమబ్రవీత్ - భోరాజన్కిమాకర్ణితమౌదార్యంవిక్రమార్కస్య-రాజాతూష్ణీంబభూవ. ...... *

ఇత్యేకోనత్రింశాఖ్యానంసమాప్తమాసీత్

౩౦. ఇంద్రజాలవిదుషః ప్రవీణతాంభూమిజానిరవలోక్యవిస్మితః।
పాండ్యభూపతిసమర్పితంధనందత్తవానితితువక్తిసాంప్రతమ్.

అథభూయోఽపిభద్రాసనమధిరోఢుమభిలషమాణమన్యాసాలభంజికాభణత్ - మహీపాలవిక్రమస్యౌదార్యంత్వయికింవిద్యతే - రాజా - భో

సాలభంజికైకేదృశంతత్ - సాబ్రవీత్ - రాజన్ శ్రూయతాం- ఏకదావిక్ర
మస్సకలసామంతరాజకుమారైరుపసేవ్యమానస్సింహాసనమధ్యాస్త - తత్ర
చకశ్చిదైంద్రజాలి స్సమాగత్యరాజానంనమస్కృత్యజగాద - దేవసకలక
లాభిజ్ఞస్యతవసమీపమాగత్య బహూనైంద్రజాలికానిజలాఘవమదర్శయన్
కల- ...మతావదిదమేకంలాఘవంతత్రభవాన్ప్రసన్నచేతసావిలోకయ
తు - రాజా - నేదానీమవసరోస్మాకం- స్నానసమయస్సంప్రాప్తః-శ్వఃప్ర
భాతేద్రక్ష్యామః - అథపరేద్యుఃప్రభాతేరాజావిక్రమస్తత్కాలోచితం
సర్వమనుష్ఠానజాతంవిధాయ ప్రియబాంధవైస్సహ శరీరవృత్తింనిర్వర్త్యవ
స్త్రాభరణగంధమాల్యాద్యైరలంకృతస్సకలసామంతమహీకాంత హితపు
రోహితసేవితస్సుధర్మాభిధానంసభాభవనమవగాహ్య తదిదమమరపరిబృఢ
ప్రసాదసమాసాదితమాసనమాస్థాయతమైంద్రజాలికమాహ్వాపయత్ -
ఐంద్రజాలికోమహాకాయో మహాశ్మశ్రుభిర్దీప్యమానవదనో దక్షిణ
హస్తేఖడ్గంధృత్వా అతిమనోహరరూపలావణ్యప్రేక్షణీయాం కామపికమ
లలోచనాంపరిగృహ్య రాజాస్థానమండపంప్రవిశ్యరాజానంప్రణమ్యతస్థౌ-
తదాసర్వేపసామాజికా స్సవిస్మయముద్రాక్షుః - అప్రాక్షుశ్చకోభ
వాన్కుతస్త్యఇతి- ఐంద్రజాలికః- అహంమహేంద్రసేవకఃకదాచిత్స్వా
మినాశప్తోభూమండలేతిష్ఠామి - ఇయంమమప్రేయసీ- అద్యస్వర్గేదేవానాం
పూర్వదేవానాంచమహద్యుద్ధంప్రవర్తతే- అహంతత్రగచ్ఛామి- అయం
తురాజావిక్రమాదిత్యః పరనారీసహోదరఇత్యశ్రౌషం అతోహమస్య
సవిధేప్రియామిమాం నిక్షిప్యయుద్ధార్థంగమిష్యామి - తచ్ఛ్రుత్వా రాజావి
క్రమాదిత్యః పరమాద్భుతభరితహృదయఃకథమప్యురరీచకార - సోపివిక్ర
మహస్తేప్రణయినీంసమర్ప్యతంప్రణమ్యఝటితి గగనముత్పపాత - తావ
దాకాశేరేరేమారయఘాతయేతి ఘోరతరావాగభూత్ - అథసర్వేపి స
భ్యాయుగపదున్నమితవదనాస్సకౌతుకమపశ్యన్ - తదనంతరం ముహూర్త
మాత్రే రాజసమక్షందృఢముష్టినిపీడితకృపాణోరుధిరధారారూషితో బా
హురేకోదివఃపపాత- తతోరాజావిలోక్యసభ్యానవాదీన్మహానయంవీరస్సం
గ్రామేప్రతిభటైర్న్యపాత్యత - తస్యైకస్సఖడ్గోబాహురత్రపతితః - ఏ
వంవదత్యేవరాజనికబంధోన్యపతత్ - సమనంతరమేవశిరోపతదదృశ్యత తం
దృష్ట్వాసావనితాసకరుణంజగాద - భోదేవమమ భర్తారణాంగణేయుద్ధం వి
ధాయశత్రుభిర్నిహతః - తస్యేదంశరీరంసఖడ్గోబాహుశ్శిరశ్చ- మమప్రా

ణప్రియంయావదమర్త్యోనవృణ్వతే తావదహం గమిష్యామి - మమాగ్నిర్దీ
యతాం - ఏనంతస్యావచనంశ్రుత్వారాజాబ్రవీత్ - అయిపుత్రికిమర్థమ
గ్నిం ప్రవేక్ష్యసి త్వాం మహాంతనయామివ పరిపాలయామి రక్షాత్మ శరీ
రం - వనితా - దేవకీ మభిధీయతే యదర్థమే తచ్ఛరీరం సమే స్వామీ
దశామిమా మనుభవతి దేవత దేతచ్ఛరీరం కస్యకృతే రక్షామి - దేవోప్యే
వం మావాదీత్ - యతఃప్రమదాఃపతివర్త్మగా ఇతిస్వసిద్ధోయంపంథాః -
తథాహి * శశినాసహయాతికౌముదీసహ మేఘేనతటిత్ప్రలీయతే। ప్ర
మదాఃపతివర్త్మగాఇతిప్రతిపన్నం హి విచేతనైరపి ॥ తథాచస్మృతిః * మృ
తేభర్తరియానారీసమారోహేద్ధుతాశనమ్ । సారుంధతీసమాప్రోక్తా స్వర్గ
లోకేమహీతలే॥తథా* యావచ్చాగ్నౌమృతేపత్యౌభార్యాత్మానంప్రదా
హయేత్। తావన్మంచతినోదేహంస్త్రీగరిన్నాకదంచన॥*మాతృకంపితృకం
చైవయత్రచైవప్రదీయతే। కులత్రయంపునాత్యేషా భర్తారం యానుగ
చ్ఛతి ॥ తథాచ.* తిస్రఃకోట్యోర్ధకోటీచయానిరోమాణిమానవే। తా
వత్కాలంవసేత్స్వర్గేభర్తారంయానుగచ్ఛతి ॥ * వ్యాళగ్రాహీ యథా
వ్యాళంబిరాదుద్ధరతేజలాత్।తథాస్త్రీపతిముద్ధృత్యసహతేనైవమోదతే॥
* దుర్వృత్తంవాసువృత్తంవాసర్వపాపరతంతథా। భర్తారంతారయత్యే
షాభార్యాధర్మేషునిష్ఠితా ॥ రాజన్ పతిహీనాయాజీవితేప్రయోజనం నకి
మపిదృశ్యతే - ఉక్తంచ * దీనాయాఃపతిహీనాయాః కింనార్యాజీవితేఫ
లమ్। శ్మశానవటవత్తస్యాశ్శరీరంనిష్ప్రయోజనమ్ ॥ కించ * అతిబంధుత
యానారీబహుపుత్రగణైర్యుతా । భోజ్యాభవతిసానారీపతిహీనాతపస్వి
నీ ॥ తథాచ * గంధైర్మాల్యైస్తథాధూపైర్వివిధైర్భూషణైరపి। వాసోభి
శ్శయనైశ్చైవవిధవాకింకరిష్యతి ॥ * నాతంత్రీవాద్యదేవీణానాచక్రో
యాతివైరథః। నాపతిస్సుఖమాప్నోతినారీబంధుశతైరపి॥* మితందదాతిహిపి
తామితంమాతామితంసుతః।అమితస్యతుదాతారంభర్తారంకానపేజయేత్॥
*దరిద్రోవ్యసనీవృద్ధోవ్యాధితోవికలస్తథా। పతితఃకృపణోవాపిస్త్రీణాం
భర్తాపరాగతిః॥ * నాస్తిభర్తృసమోబంధుర్నాస్తిభర్తృసమస్సుహృత్।
నాస్తిభర్తృసమోనాథోనాస్తిభర్తృసమఃప్రియః॥*వైధవ్యసదృశం దుః
ఖంస్త్రీణామన్యన్నవిద్యతే।ధన్యాసాయోషితామన్యేమ్రియతేభర్తురగ్ర
తః॥ఇత్యేవముక్త్వాసాహుతాశనదానాయరాజ్ఞఃపాదయోఃపపాతరాజా

ఏతస్యాఃపతిభక్తిపవిత్రంవచనంశ్రవణపాత్రీకృత్యకరుణారసార్ద్రాంతః
కరణశ్శ్రీఖండాదిభిశ్చర్చితాంవిరచయ్యతామనుజజ్ఞే-సాపిరాజ్ఞస్సకాశా దను
జ్ఞాంప్రాప్యభర్తృశరీరేణసహపావకంప్రవివేశ - తతస్సర్వోఽపిసంకుచి
తకరసహస్రశ్చరమగిరిశిఖరగహ్వరమవజగాహే - అధరాజాపిసాయంత
నంకర్మజాతంనిర్వర్త్యక్రమేణనిశామనైషీత్ - అథప్రభాతాయాంత్రి
యామాయాముదయ మహీధరశేఖరాయితతనౌతిగ్మభానౌరాజా సింహా
సనోపవిష్టస్సకలసామంతసంహతిప్రణతీర్యావదంగీకుర్వన్నాస్తతావత్సవీ
రోయథాపూర్వంఖడ్గహస్తో దేదీప్యమాన విగ్రహో నభస్తలాదవతీర్య
రాజ్ఞః కంఠే సురతరుకుసుమనిర్మితాంపరిమళలుబ్ధమధుకరనికురుంబ నిరంత
రామమ్లానాందివ్యమాలాంసమర్ప్య మహేంద్రసందేశంతస్మై నివేద్యనా
నావిధప్రథనాసుబంధాఃకథాః కథయితుముపచక్రమే- తతస్సర్వాపిసభా
విస్మితాబభూవ - తదావీరోవదత్ - అహమితోనిర్గత్యస్వర్గంగతోఽస్మికిల - త
త్ర దేవానాందైత్యానాంచమహాన్ సంగ్రామః ప్రవృత్తః - తత్రచ మ
యాబహవోదానవానిపాతితాః - కేచన కాందిశీకాఆసన్ - ఏవంసంగ్రా
మేసకామపవసంవృత్తే దేవస్సహస్రలోచనస్సప్రసాదమ్మా మవలోక్యజ
గాద - అయేవీరచిరాద్దృష్టోఽసి - ఏతావంతంకాలంకుత్రస్థితోఽసి - తతోవాది
షం - స్వామినశ్శాసాదేతావంతిదినానిభూలోకేస్థితోఽస్మి - అద్యస్వామినో
దైత్యైస్సహ యుద్ధంప్రాప్తమాకర్ణ్యసహాయార్థమాగతోఽస్మి - తదాపరం
ప్రసన్నచిత్తో మహేంద్రః అయేవీర ఇదంప్రథమమ్మధ్యమలోకం మాగచ్ఛ
తాత్ - సంప్రతితవాహంప్రసన్నోఽస్మి- గృహాణకనకవలయమితిస్వకరా
న్మణికంకణమున్ముచ్యమమహస్తేస్వయమేవాకలయాంచకార పునరహంవ్య
జిజ్ఞపం- భోస్స్వామిన్ అహమత్రాగచ్ఛన్ విక్రమార్కభార్యాంనిక్షిప్యా
గతోఽస్మితాంగృహీత్వాఝడితి పునస్సమాగమిష్యామి దేవ పాదమూలమితి
సమాగతోఽస్మి- తత్క్వమేప్రేయసీప్రేష్యతాం- రాజాతద్వచనంశ్రుత్వా
విస్మయంగత్వాతూష్ణీంబభూవ - ఐంద్రజాలికః - రాజన్ కిమితి జోషమా
స్యతే - తదాసభ్యఃకశ్చిదాహ - తవభార్యాగ్నింప్రవిష్టా- ఐంద్రజాలికః-
హంతకిమేతత్ - తతఃపరస్పరవదనానివిలోకయంతోనిరుత్తరీభూతాస్తూ
ష్ణీమాసన్ - తదాఐంద్రజాలికః - భోరాజవతంస పరదారసహోదర
సకలార్థిలోకకల్పతరురితి మహతీంకీర్తిమాసాద్యమమప్రాణప్రియామం
తఃపురేసంగోప్యకిమర్థం తూష్ణీంస్థితోఽసి - కిమేతదపచరితం - ఇత్యుక్తవతిత

స్మిన్ - రాజాసంకుచితమనాశ్చద్వాంతచరాన్ సౌవిదల్లానాహూయావాదీత్ - సౌవిదల్లాస్సత్యం బ్రూత- కిమస్యదయితాంతర్వర్తతే- సౌవిదల్లాః-స్వామిన్నస్మజ్జనవ్యాదేవ్యాసల్లపంతీసుఖమాస్తే- రాజా - తర్హ్యత్రానయత- తత స్తేమహాప్రసాదఇతిసత్వరగమంతఃపురంప్రవిశ్యతావానిన్యుః - రాజా తాంద్దృష్ట్వాసామాజికైస్సహావహసంతంవిస్మయమవాప- అత్రాంతరేసవిరశ్చినత్వాస్తోష్టీత్ - జయమహారాజ సకలమహీపాలముకుటకోటిమణికిరణపాటలితపాదపీఠ జయనిర్గళదానోదకధారాపూరప్లవమానాఖిలమార్గణ విక్రమవసుంధరాధురంధర అహమైంద్రజాలికః మయైతదింద్రజాలవిద్యాలాఘవందర్శితం- రాజాపరమాశ్చర్యతరంగితాంతరంగోబభూవ- తస్మిన్ సమయేభాండారిక ఆగత్యోవాచ- భోస్వామిన్ పాండ్యరాజేనస్వామినేకరః ప్రేషితః- రాజా కింప్రేషితం- భాండారికః- దేవ * అష్టౌహాటకకోటయస్త్రినవతిర్ముక్తాపలానాం తులాః పంచాశన్మదగంధలుబ్ధమధుకరాధోరంధరాస్సింధురాః। అశ్వానాం త్రిశతంచతుర్దశరథాఃపణ్యాంగనానాం శతంహ్యేతద్విక్రమభూమిపాలభవతస్తత్పాండ్యరాట్ప్రేషితమ్॥ తతో రాజాసర్వమైంద్రజాలికాయదీయతామిత్యాదిదేశ- తదా తేనతత్సర్వంతస్మై దత్తం- ఇమాంకథాంకథయిత్వాసాలభంజికాభోజరాజమబ్రవీత్ - భో రాజన్నీదృశమౌదార్యంవిద్యతే చేదుపవిశ- తచ్ఛ్రుత్వాభోజరాజో వ్రీడితస్తూష్ణీంగృహంగతః. ... ... *

ఇతిత్రింశాఖ్యానం సమాప్తమాసీత్.

౩౧. అత్రాయంమతికౌశలాద్విలసతో భేతాళతస్స్వామ్మృతిం
దూరేపోహ్యతతశ్చహంతుమనసందిగ్వాససంహారన్ ।
భేతాళం స్వవశం వదంచ కలయ న్నష్టౌచ సిద్ధీః పరాః
ప్రాప్యోద్దామయశశ్శశాసవసుధామిత్యేవమాభాషతే.

పునరప్యేకదా రాజాసింహాసనమారోఢుమాజగామ - తావన్న్యాపాంచాలికాజగాద - భోమహీవల్లభ విక్రమార్కసదృశమేవమహిమహేంద్రేణదత్తాదేశమిదమాసనం తదీయామంగళగుణాస్త్వయ్యపి యది శామముపవిశ - రాజాభోసాలభంజికేకథయతస్యభవ్యగుణాన్ - ప్రతి

మా - రాజన్ శ్రూయతాం - విక్రమార్కే రాజ్యం కుర్వత్యేకదా కశ్చిద్దిగం
బర ఆగత్య * శ్రీశోదదాతు భగవాన్ భక్తానాం వస్సమీహితమ్ । యద్భక్తి
శ్శుకతామేతి ముక్తికన్యాకరగ్రహే ॥ * ధ్యానవ్యాజముపేత్య చింతయసి
కామున్మీల్య చక్షుః క్షణం పశ్యానంగశరాతురం జనమముం రక్షాప్రభో త్వం న
చేత్ । మిథ్యా కారుణికోసి నిర్ఘృణతరస్త్వత్తోస్తి కోన్యః పుమానిత్యేవంస
వధూజనైరభిహితో దేవో జినః పాతువః ॥ * యచ్చాపగాశ్రీస్సదనం సుధా
ణాం యన్మంమరాపద్మభువో ముఖాని । యత్రాణిరంభోధరపానభూమిర్దేవస్స
భూయాద్భవతాం శివాయ ॥ * ఏకం ధ్యాననిమీలనాన్ముకుళితం చక్షుర్ద్వితీ
యం పునః పార్వత్యా వదనాంబుజే మదలసద్భృంగాయితం యస్యవై । అన్య
ద్దూరవికృష్టచాపమదనే క్రోధానలోద్దీపితం శంభోర్మంగళదం సమాధిసమయే
నేత్రత్రయం పాతువః ॥ ఇత్యాశిషముక్త్వా రాజ్ఞో హస్తే ఫలమేకమదాత్ - అ
థ రాజనిర్దిష్టమాసనమధ్యాసీనో వాచమేవముదంచయామాస - రాజన్నహం
మార్గశీర్షచతుర్దశీదివసే శ్మశానే హవనం కరిష్యామి - భవాన్పరోపకారీ -
మహాసత్త్వాధికస్తద్భవతు మామకహవనసహకారీ - రాజా - మయాకింకర్త
వ్యం - దిగంబరః - మహాశ్మశానస్యానతిదూరే శమీపాదపమూలే కశ్చిద్భేతా
ళో వరీవర్తతే - సత్త్వయా మానేనసమా నేతవ్యః - రాజా ఓమిత్యురరీచ
కార - క్షపణకః - కృష్ణచతుర్దశ్యాం హోమద్రవ్యాణి సంగృహ్య మహాశ్మశా
నవాటమగాహత - రాజాపి కృపాణపాణిర్మహాశ్మశానం ప్రవివేశ - తత్రచది
గంబరో భేతాళపరిగ్రహార్థం శమీమహీరుహమదర్శయత్ - తేనచ మా
ర్గేణ భూరుహాంతం ప్రాప్య భేతాళం స్కంధే గృహీత్వా శ్మశానమార్గే సమా
గచ్ఛతి భూపాలే భేతాళో జగాద - భో రాజన్ - మార్గశ్రమాపనయాయ కా
పి కథా కథ్యతాం - రాజా మానభంగభయాత్తూష్ణీం జగామ - పునర్భేతాళః
కథాం నకథయసి - మానభంగభయాన్నజల్పసి - తర్హ్యహం కథయామి - కథా
వసానే మమ ప్రశ్నోత్తరం జ్ఞాత్వాపి మానభంగభయాన్నకథయిష్యసి చేత్త
వశిరస్సహస్రధా పలిష్యతీతి భణిత్వా కథాం కథయితుమారేభే - భో రాజన్
శ్రూయతాం దక్షిణేన హిమవంతం వింధ్యవతీ నామ నగరీ - తత్ర సువిచారో నా
మ రాజావసత్ - తస్య పుత్రో జయత్సేనః - సఏకదా ఖేటనాయ మహదరణ్య
మవగాహ్య తత్ర కరిణమేకం దృష్ట్వా తమనుధావన్ సుదూరమతిపపాత - అథ
కథంచిన్నగరమార్గముపలక్ష్య మందం మందమేకాకీ సమాగచ్ఛన్ మధ్యే కామ
పి తరంగిణీమద్రాక్షీత్ - తత్ర తీరే కశ్చిద్బ్రాహ్మణోను తిష్ఠన్నతిష్ఠత్ - రా

జపుత్రస్తత్సమీపం గత్వావదత్ - భో బ్రాహ్మణ యావదహం జలం పిబామి
అముమశ్వం గృహాణ- బ్రాహ్మణః- కింతవ ప్రేష్యోహమశ్వం గృహీతుం- త
తస్తేన కశయా తాడితో బ్రాహ్మణో రుదన్ రాజసమీప మాగత్య సర్వం వృ
త్తాంతం నివేదయామాస- సరాజా పితచ్ఛ్రుత్వా రోషారుణలోచనః పుత్రం
స్వదేశాన్నిర్వాసయితుమియేష- తస్మిన్నవసరే సచివః ప్రాహ - దేవరా
జ్యభారోద్వహనయోగ్యం కుమారం కిమితి దేశాన్నిర్వాసయసి నైతముచిత
మ్మన్యే తదా రాజా సఖేస ముచితమేవేదమస్య మన్యే- యద్బ్రాహ్మణం కశ
యాజఘాన-బుద్ధిమతా పురుషేణ బ్రాహ్మణద్వేషోన కార్యః- ఉక్తంచ* న
విషంభక్షయేత్ప్రాజ్ఞో నక్రీడేత్పన్నగైస్సహ। నసింద్యాద్యోగిబృందాని బ్ర
హ్మద్వేషం న కారయేత్॥ భోమంత్రిన్ కింత్వయా న శ్రుతాని పురాణాని-పు
రా బ్రాహ్మణశాపాదీశ్వరస్య లింగం పపాత - తథాచ * అభ్యాగతపదం
ప్రాప్తః పూజ్యం నైవావమానయేత్ । నహుషశ్శక్రతాం ప్రాప్తశ్చ్యు
తోగస్త్యవమానతః॥ అతో బ్రాహ్మణాస్సర్వేపి పూజనీయా ఏవ- ఉక్తంచ
*ద్విజాశ్చ నావమంతవ్యాస్త్రైలోక్యేశ్వరపూజితాః। దేవవత్పూజనీయా
స్తేదానమానార్చనాదిభిః॥*యైః కృతస్సర్వభక్షోగ్నిరపేయస్సమహోదధిః। క్షయీచ సకృతశ్చంద్రః కోనష్టోవిప్రకోపనాత్ ॥ యతస్సోమం సదా
శ్నంతి హవ్యాని త్రిదివౌకసః। కవ్యానిచైవ పితరః కింభూతమధికం తతః। తదా
చ॥ *యే పూజితాస్సురాస్సర్వే మనుష్యాశ్చైవ భారత। తపోవ్రతధనా యేచ
కస్తాన్ జగతి నార్చయేత్॥ *పూర్వం పీతస్సముద్రో యైర్వింధ్యో యైర్వినిపా
తితః। యైశ్చాపి దేవతాః పుష్టాః కింభూతమధికం తతః॥ *యఏవం దేవమన్విచ్ఛే
దారాధయితుమవ్యయమ్। సర్వోపాయైః ప్రయత్నేన సంతోషయతు సద్ద్వి
జాన్ ॥ తథాచ - ద్వారవత్యాం భగవతా కృష్ణేనాప్యుక్తం * ఘ్నంతం
తం శపంతం పరుషం వదంతం యో బ్రాహ్మణం నార్చయతే తథా మాం। సపా
పకృద్బ్రహ్మదవాగ్నిమధ్యే వధ్యశ్చదండ్యశ్చ నచాస్మదీయః ॥ కించ * య
శ్చ మాం పరయా భక్త్యా హ్యారాధయితుమిచ్ఛతి । తేనపూజ్యా ద్విజాస్సమ్య

గేవంతుష్టో భవామ్యహమ్ ॥ ఇత్యుక్త్వా పునరాహ అనేనదురాత్మనా మే
నహస్తేన బ్రాహ్మణస్తాడితః తస్యచ్ఛేద ఏవ ప్రతీకార ఇతికరచ్ఛేదం నిర్ణినా
య తావదేవ బ్రాహ్మణస్సమాగత్యతం రాజానమభాణీత్ - భో రాజన్ సు
తో బాలిశస్తథాకృతవాన్- అద్యప్రభృతీదృశమనుచితంనకుర్యాత్ -అద్యో
యమపరాధోమర్షణీయః - అహంపునర్మృష్యయామ్యేనం - ఇతితస్యవచనం
శ్రుత్వా రాజాస్వపుత్రంవిససర్జ- బ్రాహ్మణోపియథాగతమగాత్ - ఇతి
కథాంకథయిత్వా భేతాళః ప్రాహ-యఽజానాసి బ్రూహి- అనయోః బ్రా
హ్మణభూపాలయోః గుణాధికః కః- రాజాభూపాలఏవగుణాధికః - తచ్ఛ్రు
త్వామానభంగోజాతఇతి భేతాళశ్శింశపాతరుమాజగామ - రాజాపిపునస్త
త్రగత్వాతంస్కంధేసమారోప్య యావదాజగామ తావత్పునరపి కథాంకథ
యతిస్మ- ఏవంవిధాః కథాః పంచవింశతీః కథయామాస తతో భేతాళో విక్ర
మస్యబుద్ధికౌశలంకథాగ్రహైదర్ఢ్యంకృపారసౌదార్యాది మాంశ్చగుణా
న్నిరీక్ష్యతస్మిన్ ప్రసన్నోభూత్వావిక్రమమవాదీత్ -భో రాజన్నయందిగం
బరస్త్వాంనిహంతుంప్రయతతే-రాజా-కథమివ- భేతాళః-యదాత్వంమాం
తత్రనయిష్యసి- తదాసఏవంత్వాంవదిష్యతిభోరాజన్ త్వమతిశ్రాంతోసి-
ఇదానీమిదమగ్నికుండంప్రదక్షిణీకృత్యదండవత్ప్రణమ్యనిజస్థానంగచ్ఛ- ఇ
త్యుక్తస్త్వంప్రణామంకర్తుంనమ్రోభవిష్యసితదాదిగంబరః ఖడ్గేనభవంతం
ప్రహృత్యతావకేనమాంసేనహోమంకృత్వా పూర్ణాహుతిం విధాయ
తత్రహోమే బ్రహ్మణంమాంకృత్వా సర్వమేవేదంకర్మబ్రహ్మార్పణంకరి
ష్యతి- ఏవంక్రియమాణేస్యదిగంబరస్యాణిమాద్యష్టసిద్ధయోభవిష్యంతి - వి
క్రమః- సఖైకిమహంకరవాణి- భేతాళః- త్వమేవంకురు యదాసదిగంబర
స్త్వాంనమస్కర్తుమాదేక్ష్యతితదాఅహంసార్వభౌమః - సర్వేరాజానో
మామేవప్రణమంతిమయాప్రణామః కదాపినకృతః - తదహంనజానే ప్రథ
మంప్రణామమనుష్ఠాయదర్శయ అనంతరమహంకరిష్యామీతి బ్రూహితత
స్సయదాప్రణామంకర్తుంన మ్రోభవిష్యతితదాత్వంతస్యశిరశ్ఛింధి- అహం
తవబ్రహ్మభూత్వాహావనంపూరయిష్యామి- తవాష్టౌమహాసిద్ధయోవశం

వదాభవిష్యంతి-ఇత్యుక్తో రాజాతథైవకృతవాన్ తతో భేతాళస్స్వయంసర్వ ర్త్యహావనందిగంబరస్యశిరః పూర్ణాహుతింకృత్వా సర్వంబ్రహ్మార్పణం వి ధాయ- అణిమాద్యష్టమహాసిద్ధిరాజసాత్కృత్వాజగాదభో విక్రమార్క మహీపాలతవాహంప్రసన్నోస్మివరంవృణీష్వ- రాజా- యదిమమప్రస న్నోజాతోసితర్హీమందిగంబరంసముద్ధర- యదాహంతవస్మరిష్యామి- తదా త్వమాగంతుమర్హసి - సతథేతిప్రతిజ్ఞాయదిగంబరంసముద్ధృత్యనిజనివేశం ప్రవివేశ - రాజావిక్రమోపితస్మైదిగంబరాయతా అష్టమహాసిద్ధీర్దత్వా స్వనగరంవివేశ. ఇతికథయంత్యాం సాలభంజికాయాంభోజరాజస్సత్యమా హాభవతీనాహంవిక్రమార్కస్యశతతమీంకలామర్హామి ముధైవాయముద్య మోమయాబహువారమకారి - ఇతివిరరామ. .. .. *

ఇత్యేకత్రింశాఖ్యానంసమాప్తమ్.

౩౨. శ్రీధారాపురధూర్వహో గుణనిధౌ భోజకుమావల్లభే భూ
యోపిస్పృహయా సమేత్యశనకైరారోఢు ముత్కంఠితే।
సాటోపంప్రతిమానివార్యచరమాసింహాసనేజాగ్రతీ ము
ఖ్యాన్విక్రమ రాజశేఖర గుణానాఖ్యాతి లోకోత్తరాన్

శ్రీభోజరాజేజ్ఞాత్వాపిపునరాగతేచరమాసాలభంజికాజగాద- హం తకథమియంతేదురాశా - నివృత్తకామోపిపునరాగతోసి - అద్యాపిసమాక ర్ణయశ్రీవిక్రమార్కగుణాన్ - భోజః - అయిసాలభంజికేతుమస్వ - భూ యోపికథయతస్యచారిత్రంగుణాంశ్చ - సాలభంజికా - భోరాజన్ శ్రూ యతాం - తస్యవిక్రమార్కస్యసదృశంకమపినపశ్యామి -యఃకాష్ఠమయఖ డ్గేనచతురకూపారపరిక్షిప్తక్షితితలగతాన్నరపతీన్విజిత్యనిస్సపత్నంరాజ్యం కృతవాన్ - యఃపరేషాంశకంనిరాకృత్యాత్మశకంవర్తయామాస - సమస్త దుర్జననిరాకరణం సమస్తయాచకలోకానాందుర్గతిహరణం అవగ్రహానిర సనంచైతత్సర్వమపివిక్రమో మహీమండలేనిరవశేషంకృతవాన్ తతస్తత్స మఃపురుషోనాస్తి - ఏవంవిధసత్త్వసాహసౌదార్యధైర్యాదిగుణాస్త్వయివి ద్యంతేయది సింహాసనేస్మిన్నువవిశ - తచ్ఛ్రుత్వా రాజాతూష్ణీమవతస్థే.

ఇతి విక్రమార్కచరిత్రే సింహాసనసోపానస్థసాలభంజికాప్రో
క్తోపాఖ్యానేషు ద్వాత్రింశాఖ్యానం సమాప్తమాసీత్.

అత్రాంతరే కాచనపుత్రికా చిత్రార్పితమివ త్రపాభరాదవస్థితం భోజమువాదీత్ - భోభోజరాజ భవానపి విక్రమార్క ప్రతీకాశ ఇత్యేవమన్యే - యతో యువాం ద్వావపి నరనారాయణాత్మధారిణౌ - ఇదానీం త్వత్తః పరః పవిత్రచరిత్రస్సకలకలాప్రవీణశ్శౌర్యౌదార్యాదిసుగుణభూషణో రాజా నాస్తి - అతస్తవప్రసాదాదస్మాకం ద్వాత్రింశతః పుత్రికాణాం పాపపరిహారో జాతః శాపాద్విముక్తాస్స్మః - తదా భోజః - కథం వశ్శాపో జాతః తస్సర్వం కథయ - పుత్రికా కథయత్ - భో రాజన్ శ్రూయతాం - వయం ద్వాత్రింశత్సురాంగనాః పార్వత్యా వయస్యాః - తస్యాః పరమప్రేమాస్పదీభూతాః ప్రత్యేకమస్మాకం నామధేయాని శ్రూయంతాం- సుకేశీ ప్రభావతీ సుప్రభా ఇంద్రసేనా అనంగజయా ఇందుమతీ కురంగనయనా లావణ్యవతీ కామకారికా చంద్రికా విద్యాధరీ ప్రబోధవతీ నిరుపమా హరిమధ్యా మదనసుందరీ విలాసరసికా మన్మథజీవనీ రతిలీలా మదనవతీ చిత్రరేఖా సురతగహ్వరా ప్రియదర్శనా కామోన్మాదినీ చంద్రరేఖా హంసప్రబోధా కామశరోన్మాదినీ సుఖసాగరా మదనమోహినీ చంద్రముఖీ లావణ్యలహరీ మరాళగమనా జగన్మోహినీచ- ఏతా వయమేకదాఽత్రాసిరజతశిలాతలే సముపవిష్టాః కిమపికిమపి సల్లపత్యంతస్సుఖమాస్మ - తదా పరమేశ్వరస్సానందోఽస్మాసు రాగరమణీయాం దృష్టిం న్యవేశయత్ - తత్రాంతరే - తం దృష్ట్వా దేవీ పార్వతీ సకోపాఽస్మానేవమశపత్ - సఖ్యః - భవత్యస్సృష్టిశిలాః పుత్రికాభూత్వా వాసవసింహాసనే తిష్ఠంత్వితి - తతోఽస్మాభిః ప్రణిపత్య శాపావసానం యాచితా దేవీ కృపారసార్ద్రాంతఃకరణాఽస్మానవగత్ - కలియుగే విక్రమాదిత్యస్తత్సింహాసనమింద్రలోకాద్భూమిం నేష్యతి తదా తత్సింహాసనపట్టస్సన్ రాజచూడామణిర్బహూని వర్షాణి రాజ్యం పరిపాలయిష్యతి - తస్మిన్పరలోకగతే కస్మింశ్చిత్పవిత్రక్షేత్రే తదాసనం సది

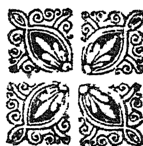
వానివేశయిష్యంతి - తతఃకతిపయైర్దివసైస్తద్భోజరాజహస్తగతం భవిష్యతి- తతస్తన్నగరంనీత్వాప్రతిష్ఠాప్యతదారోఢుం యదాభోజభూపాల స్సమాయాస్యతిభవతీభిస్సహ సల్లాపంకరిష్యతిచ - తదావిక్రమార్క చరిత్రం భోజరాజాయకథయతయూయం శాపాద్విమోక్ష్యధ్వే - ఇతినిజవృత్తాంతముక్త్వాపునరపి భోజమవదన్ - భోరాజన్వయంప్రసన్నాస్మః - వరంవృణీష్వ - తదాభోజః - మమకిన్నామాపేక్షణీయంసంపూర్ణకామోస్మి - తథాపిపరోపకారార్థంకిమపిమయాప్రార్థ్యతే - యేమర్త్యా ఏతచ్చరిత్రం శృణ్వంతిలిఖంతి వా తేషాం ప్రౌఢప్రతాపకీర్తి ధైర్యౌదార్యాదిగుణాః ప్రవర్ధంతాం - ఏతచ్చరిత్రమాకల్పమవిచ్ఛిన్నం మహీమండలేవర్తతాం - శ్రోతౄణాంభూతప్రేతపిశాచశాకినీఢాకినీమారీయక్షరాక్షసాదిభ్యో భయంమనాగపిమాభూత్ - వ్యాఘ్రభల్లూకప్రముఖశరారునికరాదపిభీతిర్మాజాయతాం - ఇతిప్రార్థితాస్సాలభంజికాయథాభిలషితమస్త్వితిరాజ్ఞేవరందత్వాసర్వాఅపిపరిగృహీతసురసుందరీవిగ్రహా దివముత్పేతుః.

తతోభోజరాజస్తత్సింహాసనం విచిత్రహాటకానర్ఘనవమణిఖచితప్రాసాదశిఖరేసంస్థాప్యతదుపరిపరమేశ్వరం నిధాయదేవం సింహాసనంచ ప్రతిదిన మర్చయన్ సుఖేన మహీం సుచిరం శశాస.

శ్రీమతోవిక్రమార్కస్యచరిత్రం మహిమోత్తరమ్ ।
ద్వాత్రింశత్ప్రతిమాప్రోక్తంసమాప్తిమగమత్తరామ్.

చాటుశ్లోకములు.

—✻—

నటవిటగాయకయోషాజ్యోతిషముఖకన్దరాణి యదినస్యుః। వైయాకరణకిరాతాదపశబ్దమృగాః క్వయాన్తిసన్త్రస్తాః॥ .... ✻

తన్వీచారుపయోధరా సువదనాశ్యామా మనోహారిణీ। సీతానిష్కరుణేనకేనచిదహోదేశాన్తరాదాగతా। ఉత్సృజ్యోచితయావినాదయితయాకింజీవనాపేక్షయా। భిక్షో తేదయితాస్తికిం నహినహిప్రాణప్రియాఖణ్డికా॥ .... ✻

పఞ్చాననస్యసుకవేర్గజమాంసైర్నృపశ్రియా। పారణా లభ్యతేక్వాపిసర్వత్రైవోపవాసినః॥ .... ✻

తిష్ఠతుగుణావమర్శస్త్రీణా మాలోకనాదిభిస్సార్ధం। దోషానుచిన్తనార్ధాస్మృతిరపిదూరీకరోతివైరాగ్యమ్॥ .... ✻

జాతిరహితేవసంతేపల్లవపరపుష్టమధుపసంక్రాంతే। అవమానాదివమందంపవమానశ్చలతిమదనదాక్షిణ్యాత్॥ .... ✻

లతాంపుష్పవతీంస్పృష్ట్వాస్నాతోవిమలవారిషు। పునస్స్పర్శనశంకీవమందంచలతిమారుతః॥ . ... ✻

లావణ్యంక్వనుయోషితాంనభసికేసంచారమాతన్వతే। కాహాముచ్చతరాభవంతినినదాః క్వక్రీడతోదంపతీ। కేషుస్వంప్రకటీచకారభగవాన్ శ్రీరాఘవఃపౌరుషం। యఃప్రశ్నోత్తరమధ్యవర్ణఘటితోదేవోముదేవోస్తుసః॥ .... ✻

నౌశ్చదుర్జనజిహ్వాచప్రతికూలప్రసారిణీ। ప్రతారణీయాలోకానాందారుణాకేననిర్మితా॥ ... . ✻

అదాక్షిణ్యాదతీవోగ్రాఃపవనా ఇవమర్జనాః। గురూనపిప్రతిక్షేప్తుంప్రయతంతేక్షమాభృతః॥ .... ✻

ఆవరితోషాద్విదుషాంనసాధుమన్యేప్రయోగవిజ్ఞానమ్। బలవదపిశిక్షితానామాత్మన్యప్రత్యయంచేతః॥ .... ✻

